

ΛΑΡΚΟΣ ΛΑΡΚΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Λευκωσία, Απρίλης 2015

Εισαγωγικά

Το ηλεκτρονικό βιβλίο «Από την κρίση στην ανάπτυξη» περιλαμβάνει μια συλλογή από 35 άρθρα που έχω δημοσιεύσει την περίοδο από τον Μάρτιο του 2013 έως τον Μάρτιο του 2015. Συνδέονται με τη σημερινή κατάσταση της κυπριακής οικονομίας, την κρίση, τις αιτίες, τις παθογένειες μιας παράδοσης που μας οδήγησε στο περιθώριο. Τρία άρθρα προέρχονται από το 2012 και αποτελούν τη εισήγησή μου σε σχέση με τις απαιτούμενες στο τότε χρονικό πλαίσιο ενέργειες της Κύπρου, ενώ ένα άρθρο από το 2015 καλύπτει πτυχές της κρίσης στην Ελλάδα. Η σειρά της δημοσίευσης ακολουθεί τη χρονολογική σειρά από τα πιο πρόσφατα στα παλαιότερα άρθρα.

Στην ανάλυση ο αναγνώστης μπορεί να δει σκέψεις και εισηγήσεις για το πώς, κατά την άποψή μου, μπορούμε να ξεπεράσουμε τις δυσκολίες, να αφήσουμε πίσω το μνημόνιο και τις στρεβλώσεις που αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες και να διαμορφώσουμε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο. Καταθέτω ένα πλαίσιο δράσης που θεωρώ ότι συνδυάζει την ανάπτυξη με την κοινωνική δικαιοσύνη και επιχειρώ να απαντήσω ζητήματα που απασχολούν καθημερινά τον κύπριο πολίτη.

Λάρκος Λάρκου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ; 22 Μαρτίου 2015

1. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ, 10 Φεβρουαρίου 2015
2. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΜΕ ΑΞΙΩΣΕΙΣ! 15 Φεβρουαρίου 2015
3. ΤΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΕΣ 9 Ιανουαρίου 2015
4. ΔΕΚΑ «ΙΣΤΟΡΙΕΣ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ 23 Δεκεμβρίου 2014
5. Ο ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΑΠΑ 5 Δεκεμβρίου 2014
6. ΗΜΙΚΡΑΤΙΚΟΙ Ή ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ; 7 Δεκεμβρίου 2014
7. ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΣΤ: Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ! 5 Νοεμβρίου 2014
8. ΜΙΑ «ΑΠΕΡΓΙΑ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ- ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΥΣΗ! 20 Σεπτεμβρίου 2014
9. ΘΑΥΜΑ ΑΠΟ ΠΗΛΟ! 20 Ιουλίου 2014
10. ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ! 27 Νοεμβρίου 2013
11. ΟΟΣΑ, ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ! 25 Νοεμβρίου 2013
12. ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΑΡΑ, 21 Νοεμβρίου 2013
13. ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΟΪΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 17 Νοεμβρίου 2013
14. ΒΗΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ «ΝΕΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ» 1 Νοεμβρίου 2013
15. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΛΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ; 26 Οκτωβρίου 2013
16. ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΕΛΕΓΧΟΥ 2 Σεπτεμβρίου 2013
17. ΔΥΟ «ΘΑΥΜΑΤΑ», ΜΙΑ ΛΕΗΛΑΣΙΑ! 27 Αυγούστου 2013
18. ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ; 23 Αυγούστου 2013
19. ΩΡΑ ΤΩΝ 18 ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟ! 15 Αυγούστου 2013
20. ΧΡΥΣΟΠΡΑΣΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΣΕ ΣΙΝΙΚΟ ΤΕΙΧΟΣ, 20 Ιουλίου 2013
21. ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΟ Ή ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ; 15 Ιουνίου 2013
22. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΟΜΙΚΗ ΙΣΧΥ, 8 Μαΐου 2013
23. ΜΕΣΑ, ΔΙΠΛΑ, Ή ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ; 2 Μαΐου 2013
24. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ 28 Απριλίου 2013
25. ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΜΕ ΜΕΛΛΟΝ 10 Απριλίου 2013
26. ΚΥΠΡΟΣ ΤΟΥ PLAN B, 4 Απριλίου 2013
27. ΣΟΪΜΠΛΕ ΩΣ ΑΛΛΟΘΙ, 2 Απριλίου 2013
28. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ, ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ 25 Μαρτίου 2013
29. ΓΙΑΤΙ ΦΤΑΣΑΜΕ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΟ; 21 Μαρτίου 2013
30. ΣΟΚ ΚΑΙ «ΚΟΥΡΕΜΑ» ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, 17 Μαρτίου 2013
31. ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, 16 Φεβρουαρίου 2013
32. Η ΤΡΟΪΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑ!, 25 Ιουλίου 2012
33. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ, 5 Ιουλίου 2012
34. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ, 1 Ιουνίου 2012

1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟ; 22 Μαρτίου 2015

Άτυπη σύγχυση εννοιών ή σκόπιμη διαστρέβλωση λέξεων; Η συγκυρία είναι δύσκολη, και σε τέτοιες περιόδους παρατηρείται ανατροπή παραδοσιακών στερεοτύπων. Λέξεις ή πολιτικές έννοιες όπως προοδευτικό ή συντηρητικό, απέκτησαν μια πολλαπλή ιδιότητα καθώς η χρήση τους αποτελεί μια ιδιάζουσα ιδεολογική περίπτωση. Η κρίση αφορά πολιτικές, επιλογές, έννοιες, λέξεις. Για μια σειρά από λόγους η Κύπρος βρέθηκε εκτός αγορών, άρα σε πλήρη αδυναμία δανεισμού. Τι κάνει μια σοβαρή πολιτική πρόταση;

Πρώτον αποφεύγει τον γκρεμό, λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για να μην πάει προς τα εκεί. Δεύτερο, μαθαίνει από τα λάθη που προηγήθηκαν και πείθει την κοινωνία να ακολουθήσει μια διαφορετική πορεία.

Άρα προοδευτικό είναι η πρόβλεψη, η ρεαλιστική εκτίμηση των κινδύνων, η διορατικότητα, η αποφασιστικότητα να λαμβάνεις έγκαιρα αποφάσεις.

Συντηρητικό είναι να βλέπεις και να μην τολμάς, να φοβάσαι τη σκιά σου επειδή ενδεχομένως να πεις ή να κάνεις κάτι που είναι «μη δημοφιλές» τώρα, αλλά αναγκαίο για να πετύχεις έναν μακροχρόνιο στόχο.

Σήμερα τα δεδομένα στην κυπριακή οικονομία είναι γνωστά. Η σύγχυση βοηθά μόνο την ακινησία και όσα μάς καθήλωσαν στην κατανάλωση ρητορείας, την ίδια στιγμή που βαδίζαμε ηρωικά στο περιθώριο. Συνεπώς προοδευτικό είναι να βγει η Κύπρος από το μνημόνιο αλλάζοντας όλα εκείνα που την οδήγησαν στο χείλος του γκρεμού -έλλειψη εποπτικών αρχών, αναξιοκρατία, διαφθορά, στρεβλώσεις, πελατειακό κράτος, διανομή αποσπασματικών παροχών, πολιτικές χωρίς αναπτυξιακό πλάνο. Συντηρητικό είναι να επαναλαμβάνεις όλα όσα μας οδήγησαν στον πάτο, να υποστηρίζεις εκείνα που μας καθήλωσαν στην παρακμή και να επιμένεις στις πρακτικές της κομματοκρατίας και της αδιαφάνειας.

Προοδευτικό είναι να λαμβάνεις αποφάσεις μελετώντας όλα τα δεδομένα και να τηρείς τις συμφωνίες ως απαιτούμενο της αναγκαίας αξιοπιστίας. Συντηρητικό είναι η διγλωσσία, άλλα να λες στις Βρυξέλλες, άλλα στη Λευκωσία. Κορυφαίο παράδειγμα αυτής της συντηρητικής πρακτικής είναι η παγιωμένη πρακτική να διατηρείς στη ζωή οργανισμούς που έκλεισαν τον κύκλο τους με την ένταξη στην ΕΕ, από το 2004.

Προοδευτικό είναι να εκπαιδεύσεις τους εργαζόμενους στους οργανισμούς που έκλεισαν τον κύκλο τους να κάνουν διαφορετικά πράγματα για να

παραμείνουν στο σύστημα εργασίας με νέα εφόδια. Συντηρητικό είναι να «αγωνίζεσαι» να μην αλλάξει τίποτα και στο τέλος να χαθούν οι θέσεις εργασίας για να βγάζεις μετά καταγγελίες πάνω στην ανθρώπινη δυστυχία.

Προοδευτικό είναι να δίνεις τη μάχη της ανάπτυξης με συνέπεια γιατί αυτό συμβάλλει στο ξεπέραςμα της κρίσης, να προβάλλεις λύσεις που διευκολύνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας και οι οποίες οικοδομούν ένα καλύτερο περιβάλλον για επενδύσεις.

Συντηρητικό είναι να καταγγέλλεις την ανεργία χωρίς εφικτές λύσεις για την ανάπτυξη, χωρίς να βλέπεις γιατί η Κύπρος από χώρα της μηδενικής ανεργίας κατέληξε να είναι χώρα με απίστευτα ψηλά ποσοστά ανεργίας ιδιαίτερα στο χώρο της νέας γενιάς.

Προοδευτικό είναι να δίνεις τη μάχη για την ανάπτυξη με βαθύ αίσθημα αλληλεγγύης στους πιο αδύνατους, να γνωρίζεις ότι η έννοια της δικαιοσύνης είναι βαθύτατα πολιτική γιατί ανάπτυξη χωρίς δικαιοσύνη είναι συνταγή για μια κοινωνική Βαβέλ. Συντηρητικό είναι η οικοδόμηση του πελατειακού κράτους, η συμβολή ή ανοχή στη δημιουργία σειράς από τεράστιες κοινωνικές ανισότητες, η απουσία σχεδίου για σταδιακή μείωσή τους, η απουσία πνεύματος συλλογικής ευθύνης, η αγωνία για τα «κεκτημένα» που διαιωνίζουν τις ανισότητες και διευρύνουν το κοινωνικό χάσμα, η πολύχρονη απουσία στιβαρής φορολογικής πολιτικής, γεγονός που διευκόλυνε την ανομία, τα σκάνδαλα και την απουσία κοινωνικής ευθύνης, η ατομία να συγκρουστείς με το σύστημα της ακινησίας των «ρετιρέ» στη δημόσια υπηρεσία που τα θέλει μονά- ζυγά δικά του.

Προοδευτική πολιτική σημαίνει ανάπτυξη με μείωση των ανισοτήτων, γιατί το κράτος πρόνοιας είναι βαθειά πολιτική υπόθεση. Συντηρητική πολιτική είναι να επαναλαμβάνεις τις πρακτικές που μας οδήγησαν στον πάτο και με σημαντικό έλλειμμα ευθύνης να υπόσχεται παροχές με άδεια ταμεία!

Προοδευτικό είναι να ασκείς κριτική στην ατελή διάρθρωση της ευρωζώνης, προτείνοντας περισσότερη ενοποίηση των οικονομιών ανάμεσα στους «19» γιατί ευρωζώνη χωρίς πλήρη οικονομική ένωση είναι οικοδομή χωρίς ισχυρά θεμέλια. Συντηρητικό είναι να πυροβολείς την ΕΕ χωρίς αντιπρόταση, να καταγγέλλεις για να κρύψεις έτσι τα δικά σου ελλείμματα!

Προοδευτικό είναι να συμμαχείς με εκείνες τις δυνάμεις που εργάζονται με την περισσότερη ΕΕ, να καταθέτεις προτάσεις για την ανάπτυξη γιατί σε ενδιαφέρει το ευρύτερο εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, να έχεις

φωνή και άποψη γύρω από την συζήτηση για το κοινοτικό μέλλον, ενώ συντηρητικό είναι να «αρμέγεις» την κοινωνική δυσαρέσκεια, να επισημαίνεις τις αδυναμίες της ΕΕ, χωρίς να λες πού το πας και τι ακριβώς θέλεις.

2. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ, 10 Φεβρουαρίου 2015

Τώρα που η Πορτογαλία αλλάζει, το ερώτημα τίθεται με περισσότερη ευκρίνεια: τι τρέχει με την ελληνική περίπτωση; Γιατί παραμένει ουραγός στην προσπάθεια για ανάκαμψη; Για δεκαετίες το κυρίαρχο κομματικό σύστημα έκτισε μια πανίσχυση πελατειακή δικτύωση: ο πολίτευτής που μπορούσε να διορίσει, να κανονίζει τις μεταθέσεις στο στρατό και το παιδί του ψηφοφόρου-πελάτη να βρει δουλειά στο δημόσιο, να ελέγχει την εκλογική περφέρεια, όχι με τις προτάσεις του για την ανάπτυξή της αλλά μέσα από τη δημιουργία προσωπικών δικτύων. Τα κενά, οι αδυναμίες του πολιτικού συστήματος, γέμιζαν από τις παρεμβάσεις που έκαναν οι «ενδιάμεσοι», ο παραδοσιακός πολίτευτής. Η ΝΔ έκτισε βήμα βήμα το πελατειακό κράτος, το οποίο το ΠΑΣΟΚ, χρησιμοποιώντας αντιδεξιά ρητορεία αντέγραψε από το 1981. Οι δυνάμεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ που ζήτησαν διαφορετική πολιτική ήταν μειοψηφία - κυριάρχησε η διαπλοκή πολιτευτών με τον πελατειακό στρατό με μεσολαβητές διάφορους οπλαρχηγούς στο συνδικαλιστικό χώρο. Η προσπάθεια Τ. Γιαννίτση για το ασφαλιστικό συνάντησε την μαχητική αντίδραση της οπισθοδρομικής κομπανίας, η απόφαση για μη αναγραφή του θρησκευάτος στις ταυτότητες συνάντησε τις οργανωμένες μαζικές «λαοσυνάξεις» και η πολιτική για τη σταθεροποίηση της οικονομίας το 1987 συνάντησε τη ρήση «Τσοβόλα δώσ' τα όλα»!

Το κομματικό σύστημα παρεμπόδισε την πρόοδο, αντιδρούσε σε αναπτυξιακές προσπάθειες, από εργαλείο ενσωμάτωσης των πολιτών στο πολιτικό σύστημα, εξελίχθηκε στο κυριώτερο εμπόδιο για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της Ελλάδας. Τα «Νέα» στις 9 Φεβρουαρίου 2013 γράφουν ότι « ένα δεύτερο δημόσιο δημιούργησε η Νέα Δημοκρατία στα πέντε χρόνια της διακυβέρνησης Καραμανλή, στήνοντας βιομηχανία προσλήψεων που ξεπέρασαν τις 865.000. Οι περισσότερες μάλιστα από τις μισές - 57% - έγιναν με αδιαφανείς διαδικασίες εκτός ΑΣΕΠ καθώς αφορούσαν συμβασιούχους έργου ή ορισμένου χρόνου...στα μέσα Σεπτεμβρίου 2009 είχε καταγγελθεί η πρόσληψη 100 υπαλλήλων στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους με διετείς συμβάσεις έργου. Το έργο τους θα ήταν η παρακολούθηση των ειδικών λογαριασμών, μόνο που το αντικείμενο αυτό δεν υπήρχε πια σε καμία υπηρεσία του Γενικού Λογιστηρίου!». Έτσι το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σε

πεντέμισι χρόνια κατά 130 δισ. ευρώ, από 95,4% του ΑΕΠ το 2003 σε 129,4% στα τέλη του 2009. Ο πρώην Υπουργός Οικονομικών της Ελλάδας Γ. Στουρνάρας δήλωσε στις 28 Ιανουαρίου 2013 ότι «ο μεγάλος εκτροχιασμός έγινε τη διετία 2007-2009, τότε χάθηκε το παιχνίδι. Βεβαίως, η χαλάρωση είχε ξεκινήσει νωρίτερα, ήδη από το 2004, αλλά η έκρηξη συνέβη τη συγκεκριμένη διετία».

Η κυριαρχία του πελατειακού κράτους οδήγησε στον απίστευτο φαύλο κύκλο από το 2011 έως σήμερα. Οι ηγεσίες που ευθύνονται για αυτή την κατάσταση κατασκεύασαν το άλλοθι τους- φταίνε οι ξένοι, οι ανθέλληνες, όλα οφείλονται σε ραδιουργίες άλλων. Στο εσωτερικό πεδίο ο κάθε φορά νικητής παρελάμβανε «καμένη γη» από τον προηγούμενο, η λειτουργία του κράτους δεν είχε συνέχεια, κάθε 2 ή 3 χρόνια όλα από την αρχή, έναν μίνιμουμ επίπεδο συνεννόησης δεν κατακτήθηκε ποτέ. Η πολύχρονη ανάπτυξη αυτής της κουλτούρας, συγκάλυπτε τα πραγματικά προβλήματα, παρεμπόδιζε την ορθολογική διαχείριση των θεμάτων, δεν βοηθούσε στη δημιουργία κριτικής σκέψης και εντέλει απέδιδε τα πάντα στην κακή πρόθεση των ξένων ή στην ανικανότητα του κάθε φορά προηγούμενου εσωτερικού εχθρού. Ένα τυφλό πρόσχημα που απάλλασσε τις εκλεγμένες κυβερνήσεις από την ευθύνη της καθοδήγησης των πραγμάτων. Τα αδιέξοδα οφείλονταν μόνο στην εξωτερική κακοπιστία, στην «ατυχία», ή εντέλει στη θεωρία γύρω από το «ανάδελφον έθνος».

Αυτές οι πρακτικές απέκτησαν μεγαλύτερη διάσταση λόγω της οικονομικής κρίσης και εξέθρεψαν τα σημερινά φαινόμενα -ψεκασμένες θεωρίες, ανορθολογισμός, δημαγωγία, αμυντική εσωστρέφεια, περιθωριοποίηση. Η τυφλή αντιπαράθεση θεωρείται μαγκιά, η υπερβολή προτέρημα. Η συσσωρευμένη εμπειρία δεκαετιών διαπραγματεύσεων και συμφωνιών με τους ευρωπαϊούς εταίρους της Ελλάδας, θεωρείται «αμάρτημα» και η άρνηση της πραγματικότητας λεβεντιά. Η δημαγωγία παγιδεύει σε αδιέξοδες πολιτικές και μπλοκάρει το σύστημα των αποφάσεων στην κατάλληλη στιγμή. Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα ο προσκείμενος στο ΚΚΕ Δήμαρχος Πάτρας Κ. Πελετίδης, αποφασίζει την υποστολή της σημαίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το μπαλκόνι του δημαρχείου της Πάτρας- «μια ενέργεια έμπρακτης αντίθεσης ενάντια στην ΕΕ, καθώς πρόκειται για μια αντιδραστική διακρατική ένωση που παραμένει εχθρική για το λαό» (Βήμα, 6/2).

Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας χρειάζεται να σταθμίσει τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις από τη μια ή την άλλη κίνηση, και τελικά, να έχει το θάρρος να λάβει ρεαλιστικές αποφάσεις με στόχο τη συνέχιση της συμμετοχής της ελληνικής οικονομίας στη ζώνη του ευρώ, την ανάπτυξη και το ξεπέρασμα της

υστέρησης. Για παράδειγμα οι θέσεις της κυβέρνησης Τσίπρα για βελτιώσεις στα πιο χαμηλά εισοδήματα και τις συντάξεις είναι πολύ σωστές και η εφαρμογή τους είναι ένα βήμα για την υιοθέτηση μιας πιο στοχευμένης αναδιανεμητικής πολιτικής και αυτό το έχει μεγάλη ανάγκη η ελληνική κοινωνία. Είναι προς το συμφέρον της Ελλάδας και της ΕΕ να βρεθεί σύντομα λύση μέσα από κινήσεις στηριγμένες στο αμοιβαίο συμφέρον και αυτή η δυνατότητα προσφέρεται στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 12 Φεβρουαρίου. Το μήνυμα/είδηση από την Λισσαβόνα θα έπρεπε να παίζει κάθε μέρα πρώτο θέμα στις ειδήσεις - και όχι μόνο στην Ελλάδα. Για όσους θέλουν να το ακούσουν ο πορτογάλος υπουργός Οικονομικών Πιρές ντε Λίμα δηλώνει πως «η Πορτογαλία έκανε ότι ήταν απαραίτητο για να άρει την ατμόσφαιρα της καχυποψίας που περιέβαλε τη χώρα, αφαιρώντας όλες τις σκιές, όλα τα σύννεφα, όλες τις αμφιβολίες. Η πορτογαλική οικονομία ανακάμπτει και δεν θα εκπλαγώ αν η ανάπτυξη φθάσει φέτος το 2%.» (5 Φεβρουαρίου 2015).

3. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΜΕ ΑΞΙΩΣΕΙΣ! 15 Φεβρουαρίου 2015

Οι αλλαγές που παρουσίασε ο Υφυπουργός παρά τω προέδρω Κ. Πετρίδης στις 10 Φεβρουαρίου αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της επίλυσης χρόνιων προβλημάτων στο χώρο της δημόσιας διοίκησης και στη διοικητική δομή της προεδρίας. Ενδεικτικά αναφέρω τις εξής αλλαγές:

1. Νέο ΚΕΠ στα κτίρια της Αρχής Κρατικών Εκθέσεων, δεύτερο ΤΕΠ στη Λεωφόρο Μακαρίου στη Λευκωσία.
2. Νέο οργανόγραμμα στα πρότυπα άλλων χωρών για την προεδρία.
3. Διαδικασίες για το διορισμό εξωτερικών συνεργατών των μελών της κυβέρνησης που αποχωρούν με την αποχώρηση των πολιτικών προϊσταμένων, όπως ισχύει και για τους συνεργάτες των Βουλευτών.
4. Νόμος που θα ανοίξει το δρόμο για την κινητικότητα εργαζομένων μεταξύ Ημικρατικών Οργανισμών και Δημόσιας Υπηρεσίας με εποπτεία από την ΕΔΥ.
5. Χαρτογράφηση και ανασχεδιασμός των διαδικασιών Κλάδων Εταιρειών και Πνευματικής Ιδιοκτησίας με τη χρήση εξειδικευμένου λογισμικού.

6. Δημιουργία κέντρου Τηλεξυπηρέτησης και Πληροφόρησης.

Οι προτάσεις δείχνουν ότι έγινε καλή προεργασία, και, ως εκ τούτου, μπορεί να υλοποιηθούν. Στη δική μου ανάλυση τα σωστά αυτά βήματα δεν μπορούν να δώσουν την κρίσιμη ώθηση στα πράγματα αν δεν συνοδεύονται από ένα σχέδιο αποκέντρωσης και μεταφοράς εξουσιών στο «αμέσως πιο κάτω επίπεδο». Από τον Πρόεδρο στους Υπουργούς, από τους Υπουργούς στους ΓΔ, από τους ΓΔ στους επάρχους/δημάρχους και, όπου είναι εφικτό, σε τμηματάρχες. Πιο ειδικά: Το Υπουργικό Συμβούλιο ασχολείται ή έχει τον τελικό λόγο σε μια σειρά από λεπτομέρειες παντελώς ξένες με την επιτελική αποστολή του. Η ευθύνη μπορεί να μεταφερθεί στο αμέσως πιο κάτω επίπεδο καθώς έτσι απαλλάσσεται από τα επουσιώδη και μένει ο επιτελικός του χαρακτήρας.

Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν στις 10 Φεβρουαρίου αν δεν συνδυαστούν με ένα πρόγραμμα μέτρων αποκέντρωσης, θα αποδώσουν λιγότερα από τα αναμενόμενα καθώς ο σημερινός όγκος γραφειοκρατίας δεν αντιμετωπίζεται μόνο με διοικητικής φύσεως αλλαγές. Χρειάζεται λιγότερος όγκος εργασίας για να γίνεται πιο αποτελεσματική εργασία στα πιο κάτω επίπεδα.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και το θέμα με την αποστολή της ΕΔΥ. Είναι η ΕΔΥ με την έως τώρα δομή της η πιο κατάλληλη λύση; Μήπως χρειάζεται να αλλάξει ο τρόπος επιλογής της ηγεσίας της και ο τρόπος εργασίας της; Σε κάθε περίπτωση η ολιγομελής ΕΔΥ είναι αδύνατο να γνωρίζει πως να αξιολογεί όλο το σύστημα του δημοσιοϋπαλληλικού φάσματος! Είναι παντελώς αδύνατο μια μικρή ομάδα να αξιολογεί τους πάντες χωρίς επαρκή γνώση! Ένα μέρος της εργασίας της μπορεί να μεταφερθεί στις Συμβουλευτικές Επιτροπές (ΣΕ) που σήμερα αξιολογούν σε επίπεδο Υπουργείων. Η ΕΔΥ, σε μια τέτοια ρύθμιση, μπορεί να λειτουργεί ως «εφετείο» που θα εποπτεύει και θα κρίνει τις αποφάσεις που θα λαμβάνουν οι Συμβουλευτικές Επιτροπές σε περίπτωση που ένας υπάλληλος θεωρεί ότι χρειάζεται επανεξέταση της απόφασης ή και να αξιολογούν την ανώτερη κλίμακα της ιεραρχίας στη Δημόσια Υπηρεσία. Αυτή η μεταρρύθμιση θα βελτιώσει το σημερινό αδιέξοδο με τις συνεχείς προσφυγές στα δικαστήρια για θέματα προαγωγών στη δημόσια υπηρεσία.

Στο γενικό επίπεδο κάθε μεταρρύθμιση είναι μια υπόθεση μιας συνολικής στρατηγικής που να καλύπτει τις ενότητες αποκέντρωση, αλλαγές στη διοικητική δομή, αξιολόγηση, ρόλος ΕΔΥ, ανασυγκρότηση της δημοτικής και επαρχιακής διοίκησης, εκσυγχρονισμός των Ημικρατικών Οργανισμών. Για τους τελευταίους πιστεύω ότι χρειάζεται να περάσουν στο στάδιο της λιγότερης γραφειοκρατίας με την εποπτεία μόνο από ένα Υπουργείο και

κάτω από τον πλήρη έλεγχο της Ελεγκτικής Υπηρεσίας. Η σημερινή δομή είναι ξεπερασμένη, θέτει φραγμούς στην αυτενέργεια και τις πρωτοβουλίες των οργανισμών, είναι εμπόδιο στην προσπάθειά τους να λειτουργήσουν με σύγχρονο πνεύμα ή να ανταγωνιστούν οργανισμούς σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ που λειτουργούν με πιο ευέλικτο τρόπο.

Κάθε αλλαγή είναι δύσκολη. Χρειάζεται αποφασιστικότητα. Δεν είναι εύκολο κάποιο σώμα να μεταφέρει εξουσίες κάπου αλλού, η δύναμη της συνήθειας είναι μεγάλη και συχνά προσφέρει μικρές ή μεγάλες εξουσίες που με τη σειρά τους προσφέρουν ισχύ. Αν επιμείνουμε σε σημερινές πρακτικές, δεν θα μπορέσουμε να γίνουμε ανταγωνιστικοί στο διεθνές περιβάλλον και, βεβαίως, δεν θα μπορέσουμε να προσφέρουμε ποιοτικές υπηρεσίες στους κύριους πολίτες. Οι αλλαγές είναι επιβεβλημένες γιατί η έξοδος από την σημερινή παρακμή επιβάλλει ανατροπές σε ένα σύστημα που καλλιεργούσε τη γραφειοκρατία, προωθούσε την αδιαφάνεια και συγκάλυπτε τη διαφθορά. Το παλαιό σύστημα πραγμάτων απέτυχε και η αποτυχία του συστήματος διοίκησης σε διάφορα επίπεδα συνέβαλε στο δικό του επίπεδο στη χρεοκοπία της οικονομίας. Η μόνη δυνατότητα που έχουμε μπροστά μας είναι η συνεπής προσπάθεια για μεταρρυθμίσεις σε όλο το εύρος της διοικητικής δομής, γιατί αυτό συνιστά έναν κρίσιμο όρο για την έξοδο από την υστέρησή μας, και, έτσι, την αποφασιστική συμβολή της δημόσιας διοίκησης σε μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική. Οι εποπτικές αρχές δεν έκαναν σωστά τη δουλειά τους σε όσα συνδέονται με το τραπεζικό έγκλημα, αλλά και στο πιο κάτω επίπεδο δεν βγήκε κάποιος να δημοσιοποιήσει τις σκέψεις του, να αναλάβει κάποιο «κόστος» για χάριν του γενικότερου συμφέροντος της νήσου. Αυτά χρειάζεται να πάρουν το δρόμο μιας συνεπούς αλλαγής γιατί έχει συσσωρευτεί τεράστιος όγκος ώριμου υλικού για επεξεργασία εξαιτίας της ακινησίας δεκαετιών! Το κράτος της Κύπρου ενσωματώνεται σε διεθνείς διεργασίες, συνεπώς τα δικά μας προβλήματα απαιτούν ευρύτερης εμβέλειας αποφάσεις. Από την ικανότητα της ενδυνάμωσης της συμμετοχής της Κύπρου στα διεθνή σχήματα, θα εξαρτηθεί το πόσο γρήγορα θα βγούμε από τη σημερινή περιπέτεια και πόσο γρήγορα θα λάβουμε μέρος στις ευρύτερες διεργασίες με περισσότερες αξιώσεις.

4. ΤΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΕΣ, 9 Ιανουαρίου 2015

Η επίλογος των Κυπριακών Αερογραμμών θέτει αυτόματα τρία βασικά ερωτήματα:

1. Με ποια κριτήρια η Βουλή χορήγησε- κατά παράβαση των ευρωπαϊκών κανονισμών- 120 εκατομύρια ευρώ ως κρατική ενίσχυση στις ΚΑ; Ποιος θα πληρώσει τώρα το ποσό που οι ΚΑ καλούνται να επιστρέψουν στο κράτος και προφανώς δεν το έχουν;
2. Όσοι ψήφισαν το πιο πάνω ποσό μπορούν, έστω και τώρα, να απαντήσουν σε ένα απλό ερώτημα: γιατί ψήφισαν τις ενισχύσεις χωρίς να έχουν την προηγούμενη έγκριση της Επιτροπής; Απλό ερώτημα: αν η Επιτροπή έλεγε όχι, θα σταματούσαν, όπως γίνεται τώρα. Όμως, ποιος πληρώνει την παράβαση των κανονισμών της ΕΕ; Η Βουλή που ψήφισε τις ενισχύσεις ή ο φορολογούμενος πολίτης;
3. Είναι μεγάλο κοινωνικό πλήγμα η απόλυση, η ανεργία, η ανατροπή μιας προσωπικής δραστηριότητας. Άρα οι κινητοποιήσεις των απολυμένων ήταν δικαιολογημένες. Μαζί με το πιο πάνω και η εξής επισήμανση: οι ηγεσίες των συντεχνιών που ήταν αρνητικές σε κάθε σχέδιο εξυγίανσης, που δεν έβλεπαν τα προφανή, που για χρόνια έλεγαν «όχι σε όλα», τι ακριβώς ήθελαν να πουν με την παρουσία τους δίπλα από τους απολυμένους; Το μήνυμα ήθελαν να στείλουν;

Σε κάθε περίπτωση η ολοκλήρωση του κύκλου των ΚΑ, όπως και εκείνη της EUROCYPRIA, δείχνει ότι δεν μαθαίνουμε από τα λάθη μας, ότι η επανάληψη του ίδιου λάθους δείχνει ότι σε κρίσιμους τομείς της δημόσιας ζωής όπως η διοίκηση των ΚΑ ανέλαβαν ευθύνες άτομα πολύ κατώτερα των περιστάσεων, ότι η δημαγωγία και η ευθυνοφοβία οδηγούν με ακρίβεια εκεί που είναι το χειρότερο δυνατό σενάριο. Σε πολλά άρθρα μου πριν χρόνια σημείωσα την ανάγκη για αλλαγή πορείας, για έγκαιρη στροφή σε αναζήτηση στρατηγικού επενδυτή, για διατήρηση των ΚΑ σε συνθήκες βιωσιμότητας και σταθερότητας. Κανένας δεν ήθελε να ακούσει γιατί κανένας δεν ήθελε να αναλάβει την ευθύνη να πει την αλήθεια, να πείσει, να αναλάβει ευθύνες, να ακολουθήσει τις διεθνείς εξελίξεις, να αξιοποιήσει τους κανονισμούς της ΕΕ ως εργαλείο για μια νέα, βιώσιμη στρατηγική της Κύπρου στον τομέα των αερομεταφορών. Δεν γνωρίζω αν

αυτή η κατάληξη των ΚΑ μάς κάνει σοφότερους, φοβούμαι πως κάποια πράγματα παραμένουν βαθειά ριζωμένα στην κυπριακή μας συνήθεια. Ωστόσο, μια άλλη στρατηγική είναι εφικτή. Δύσκολη, για όσους φοβούνται τη σκιά τους, δυνατή για όσους γνωρίζουν τι σημαίνει πρόβλεψη, σχέδιο, κινητοποίηση, αντιμετώπιση προβλημάτων στον κατάλληλο χρόνο, ενημέρωση της κοινής γνώμης, επιμονή σε ένα στόχο, ένταξη της Κύπρου στην εποχή της επιτυχημένης δραστηριότητας όπως συντελείται στο σύγχρονο κόσμο.

5. ΔΕΚΑ «ΙΣΤΟΡΙΕΣ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ, 23 Δεκεμβρίου 2014

Δύο χρόνια μετά την χειρότερη περιπέτεια της νήσου στα ζητήματα της οικονομίας, θα μπορούσε κανείς να θέσει ερωτήματα. Τι ακριβώς έγινε πριν δύο χρόνια, ποια είναι η «αφήγηση» της κρίσης και ποιο το σημερινό της πρόσωπο; Ας πούμε, σε δέκα μέρη:

1. Ποιος έφερε την τρόικα; Για μερικούς είναι αρκετό να καταγγέλλουν την τρόικα, τη λιτότητα, την φτωχοποίηση. Τα πράγματα είναι όμως πιο σύνθετα: η αδυναμία δανεισμού από τις αγορές έφερε τα πράγματα λίγο πριν την πτώχευση και αυτά με τη σειρά τους έφεραν το μνημόνιο. Τι προηγήθηκε; Μια πολιτική ηγεσία που αγνοούσε τα πασιφανή, εποπτικές αρχές-θεατές, αδυναμία πρόβλεψης και φόβος να μην αναλάβουμε τις ευθύνες που μας αναλογούν. Αυτά έφεραν την Κύπρο στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, αυτά συνέβαλαν στη σκληρή εξέλιξη των πραγμάτων.
2. Μπορούσαμε άλλες πηγές χρηματοδότησης; Δοκιμάστηκε η μέθοδος Πούτιν. Απέτυχε. Βολιδοσκοπήθηκε η λύση Πεκίνου. Τίποτα. Μια λύση υπήρχε, όλοι τη γνώριζαν αλλά η καθυστέρηση κόστισε πολύ ακριβά. Η αξιοπιστία κερδίζεται με σκληρές μάχες και με χρόνο. Η απώλειά της γίνεται εύκολα, κυρίως αν μια ηγεσία έχει παράδοση στη διγλωσσία και οι Βρυξέλλες το γνωρίζουν.
3. Τι άλλαξε τους συσχετισμούς και φτάσαμε λόγω κουρέματος στη σκληρότερη δυνατή λύση; Η Λευκωσία όταν συμφωνούσε στο ελληνικό

πρόγραμμα διάσωσης, 4 δις έφυγαν από τις κυπριακές τράπεζες σε χρόνο μηδέν. Κανένα αίτημα στις Βρυξέλλες από τη Λευκωσία για αντιστάθμισμα. Όπως λέει τεχνοκράτης με γνώση του θέματος, «αν αυτό (το αντιστάθμισμα) το ζητούσαμε, θα το κερδίζαμε 100% γιατί όταν έχεις σημαντικά επιχειρήματα οι εταίροι μας, δεν σε αφήνουν μόνο...απλά ούτε πέρασε από τη σκέψη μας...»

4. Μπορούσαμε με καλύτερους όρους ένα μνημόνιο; Ασφαλώς, αν αυτό γινόταν έγκαιρα. Πώς; Η Λευκωσία υπέβαλε αίτηση για ένταξη στο μηχανισμό στήριξης στις 25 Ιουνίου 2012. Όλες οι χώρες που οδηγήθηκαν σε αυτό ολοκλήρωσαν τις διαπραγματεύσεις σε χρόνο λιγότερο από δύο μήνες. Άρα καλύτερες λύσεις θα μπορούσαν να επιδιωχθούν. Η καλύτερη λύση ήταν εφικτή μέσα στο διάστημα Ιούνιος-Σεπτέμβριος 2012.

5. Τι κρατάμε από την τελική ρύθμιση τον Μάρτιο 2013; Ελλιπής γνώση του σκληρότερου περιβάλλοντος στις Βρυξέλλες, απουσία επικοινωνίας με πρόσωπα που γνώριζαν τα δεδομένα και τις βασικές λεπτομέρειες (λ.χ. Ντράγκι), άρα αδύναμη διαπραγματευτική προετοιμασία. Έτσι, αντί να οργανώσουμε καλύτερα τα επιχειρήματα και να πάμε έτοιμοι στις Βρυξέλλες με εναλλακτικές λύσεις, πήγαμε στη Μόσχα. Χάθηκε πολύτιμος χρόνος, γεγονός που επεβάρυνε το κλίμα.

6. Ανέλαβε κάποιος κάποια ευθύνη για τον πάτο; Κανένας! Δύο χρόνια μετά κανένας δεν δέχθηκε ακόμα και για τα προφανή ούτε την ελάχιστη ευθύνη! Ο Κεντρικός Τραπεζίτης Α. Ορφανίδης κάνει διαλέξεις κάπου εις την Εσπερίαν, πιθανώς έχοντας μαζί του έναν σκληρό δίσκο, ενώ ουδείς θυμάται γιατί διορίστηκε για σχεδόν τέσσερα χρόνια ένας Υπουργός Οικονομικών που προέβλεπε ότι η κρίση δεν μας αφορά!

7. Έχουν κατανεμηθεί τα βάρη της κρίσης κάπως δίκαια; Απουσιάζουν σημαντικά! Το ξεπέρασμα της κρίσης χρειάζεται μέτρα που θα δείξουν ότι τα αδύνατα στρώματα του πληθυσμού προστατεύονται κατά το δυνατό (το ΕΕΕ, είναι ένα τέτοιο μέτρο), ότι οι έχοντες συμβάλλουν κατά την ισχύ τους, ότι τα μεσαία κοινωνικά στρώματα συμβάλλουν κατά τη δυνατότητά τους και ότι υπάρχει σθεναρή στάση απέναντι στο διοικητικό κατεστημένο που τα θέλει όλα μονά ζυγά δικά του. Μόνο έτσι το ξεπέρασμα της κρίσης θα έχει «πλάτες» για τα μέτρα που επιβάλλεται να ληφθούν για να μην ξαναπάμε στα ίδια.

8. Πώς λειτουργούν οι συντεχνίες; Έχουν να πουν κάτι λ.χ. για το έλλειμμα των 110 εκ στο ταμείο συντάξεων ΡΙΚ; Τί έμαθαν από το κλείσιμο της Eurocyrgia και τα αδιέξοδα στις Κυπριακές Αερογραμμές; Αφορά τις συντεχνίες αυτό που ζούμε, αισθάνονται ότι κάτι πήγε στραβά στην ανάλυσή

τους; Μάλλον ρητορικό το ερώτημα. Πολιτεύονται ως να μην συμβαίνει τίποτα, έτοιμες να συμβάλουν στην επόμενη ήττα, αντί να αναλάβουν ηγετικό, παιδαγωγικό ρόλο για όσα σημαντικά μπορούν να δοκιμάσουν ως συνδικάτα.

9. Είναι το μνημόνιο ικανό να μας βγάλει από την κρίση; Ασφαλώς όχι! Η τήρησή του έφερε θετικό αποτέλεσμα όπως λ.χ. η ανασυγκρότηση του τραπεζικού συστήματος, έφερε καλά νέα από τα stress tests και την ενοποίηση υπηρεσιών γύρω από το φορολογικό σύστημα. Το ξεπέραςμα της κρίσης χρειάζεται περισσότερα και κυρίως διαφορετικά: εκτεταμένο πρόγραμμα μικρών αναπτυξιακών έργων, κυπριακά σχέδια για την μεταρρύθμιση στο κράτος, πολιτικές για την αποκέντρωση, την ανάπτυξη, την μεταρρύθμιση στην παιδεία, το ψηφιακό πρόγραμμα, την αξιοποίηση χαλίτικης γης.

10. Ποιο μπορεί να είναι το μέγιστο μάθημα από την κρίση; Ότι πρώτο μέλημα για ένα κράτος είναι η αναπτυξιακή πολιτική του, η αναδιανεμητική του ταυτότητα, η μείωση των ανισοτήτων, η πίστη στην κοινωνική δικαιοσύνη. Η λύση δεν βρίσκεται ούτε στην νεοφιλελεύθερη ασυδοσία της αγοράς, ούτε στη λύση του κράτους-αγελάδα χωρίς αναπτυξιακό σχέδιο. Λύση με σοσιαλδημοκρατική ταυτότητα: ένας συνδυασμός ανάμεσα στη λειτουργία ενός «κράτους-στρατηγείου», την ανάπτυξη με τον εποπτικό ρόλο στο κράτος, με τόνωση των επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα, με μετοχοποιήσεις οργανισμών με το πλειοψηφικό πακέτο στο δημόσιο και τη θέληση του κράτους να συνδυάζει την ανάπτυξη με την κοινωνική δικαιοσύνη.

6. Ο ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΑΠΑ 5 Δεκεμβρίου 2014

Οι ανακρίσεις και οι συλλήψεις γύρω από το σκάνδαλο στον ΣΑΠΑ (Συμβούλιο Αποχετεύσεως Πάφου) κυριαρχούν στην κυπριακή επικαιρότητα. Είναι σημαντικό να ενταθεί η προσπάθεια που καταβάλλει η Νομική Υπηρεσία και έτσι να ολοκληρωθεί ο στόχος της πλήρους διαλεύκανσης ενός σκανδάλου με παγκύπριες διαστάσεις. Ο Γενικός Ελεγκτής Ο. Μιχαηλίδης ερμηνεύει τις εξελίξεις ως «ένα απόστημα που έσπασε και το οποίο, ενώ το έβλεπαν όλοι, κανείς δεν το άγγιζε. Στην Κύπρο η ατιμωρησία είναι το πιο μεγάλο πρόβλημα που διαχρονικά εξέθρεψε τη διαφθορά» (9/12).

Διασυνδέεται αυτή η κατάσταση πραγμάτων με το κυπριακό και τις δυνατότητες επίλυσής του; Στη δική μου ανάλυση, απολύτως. Τα στοιχεία είναι σαφή. Η τουρκική εισβολή του 1974 δημιούργησε μια Κύπρο δύο ταχυτήτων. Χωρίς αντισταθμιστικές πολιτικές, χωρίς αντίβαρα, αρκετές

περιοχές στην ελεύθερη Κύπρο απέκτησαν μια ιλιγγιώδη ανάπτυξη που, υπό άλλες συνθήκες, δεν θα υπήρχε ούτε στον ύπνο τους. Αυτή η τρελλή κούρσα της υπερανάπτυξης δημιούργησε ισχυρές ομάδες συμφερόντων που έδεσαν τα συμφέροντά τους με την μη επίλυση του κυπριακού και την οργανωμένη παρεμπόδιση κάθε αλλαγής στους συσχετισμούς «ελεύθερες περιοχές vs ολόκληρη Κύπρος». Είναι κρίσιμης σημασίας υπόθεση να κατανοήσει κανείς ότι αυτές οι ομάδες συμφερόντων ήταν σε θέση να επηρεάσουν και να καθοδηγήσουν εξελίξεις στις τοπικές κοινωνίες και να υποστηρίζουν κάποιες δημοτικές αρχές και να ελέγχουν τη γραμμή ορισμένων τοπικών ΜΜΕ. Κυρίαρχο ένδυμα αυτού του κλίματος ήταν η ρηχή συνθηματολογία στο κυπριακό και η ανάδειξη της πολιτικής της περιχαράκωσης ως της μόνης ορθής προσέγγισης. Μια σύντομη ματιά στον κατάλογο των ομιλητών που επιλέγει για πολλά χρόνια ο Δήμος Πάφου για τις εθνικές επετείους είναι ενδεικτική μιας αντίληψης που συγκάλυπτε τις πραγματικότητες.

Η βολική συνθηματολογία κατέκτησε την πρώτη θέση στην πρακτική που συνδέει την «ανυποχώρητη» στάση στο κυπριακό με τη συγκάλυψη στα εξίσου κρίσιμα θέματα της χρηστής διοίκησης και του σεβασμού στο δημόσιο χρήμα. Οι ηχηρές διακηρύξεις ήταν το προπέτασμα καπνού για να στηθεί ένας χορός διαπλοκής και πραγματικής λαφυραγωγής όπως βεβαιώνουν τα στοιχεία που ανακαλύπτει η αστυνομική έρευνα γύρω από από τους πρωταγωνιστές του σκανδάλου στο ΣΑΠΑ. Ο Γενικός Εισαγγελέας Κ. Κληρίδης το είπε έτσι: «η διαπλοκή έχει συνήθως έντονο πολιτικό χρώμα και αναφέρεται σε μια σχέση εξάρτησης που εκδηλώνεται με την παροχή άμεσων ή έμμεσων παραχωρήσεων μεταξύ πολιτικών και ιδιωτικών ή δημόσιων οργανισμών» (9/12).

Η επιχειρηματική κοινότητα θεώρησε ως μείζον θέμα τη συντήρηση των κεκτημένων της στις ελεύθερες περιοχές. Δεν μελέτησε στα σοβαρά τις επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία από την ένταξη στην ΕΕ, τα ανοικτά σύνορα, ή την επερχόμενη οικονομική κρίση. Η κρίση βρήκε την Κύπρο γεμάτη μη εξυπηρετούμενα δάνεια και με απίστευτης έκτασης διασύνδεση ανάμεσα στο οικονομικό κατεστημένο με τις διοικήσεις των τραπεζών όπως βεβαιώνει η περίπτωση Αριστοδήμου -πρόεδρος της Τράπεζας Κύπρου, μη εξυπηρετούμενα δάνεια από τις εταιρείες του. Όλα μαζί σε συνδυασμό με την πεποίθηση της οικονομικής ελίτ ότι η «χρυσή κότα» στο 60% της νήσου θα είναι τέτοια για πάντα και οπωσδήποτε, συνέβαλαν στη «θεσμοποίηση» της πολιτικής της ηρωικής άρνησης στο κυπριακό ως ενός ασφαλούς καταφυγίου για να συντηρηθούν δομές και πρακτικές που απέφεραν σημαντικά οφέλη στις αναπτύξεις σε διάφορες περιοχές της νήσου.

Έτσι η αλλαγή κατεύθυνσης με τη συνολική επίλυση του κυπριακού θεωρήθηκε «ρίσκο» στο οποίο δεν έπρεπε να λάβουν, και αντίθετα, ήταν «εθνικό» καθήκον, στην ουσία εμπορικό/επιχειρηματικό, να κρατήσουν προς ίδιον όφελος μια κατάσταση πραγμάτων από την οποία προσπόριζαν τεράστια κέρδη. Η κρίση έδειξε ότι δεν έβλεπαν μακριά. Ίσως, καλοί στις αναπτύξεις αλλά κακοί στη γεωγραφία. Δεν μπόρεσαν να διαβάσουν σωστά ένα χάρτη. Οι μύθοι δεν έχουν αντοχές. Όσοι έκτιζαν στην άμμο, τώρα ζητούν μια «εκδίκηση», αλλά αυτό δεν φτάνει.

Η περίπτωση ΣΑΠΑ δεν ήταν ένα μεμονωμένο γεγονός, ή ασύνδετο με τις γενικότερες τάσεις που αναπτύχθηκε στην Κύπρο τις τελευταίες δεκαετίες. Ένας κίβδηλος κοσμοπολιτισμός, γεμάτος ρηχότητα και επίπλαστη ευμάρεια, με εμφανή αδυναμία ουσιαστικής επιρροής στις εξελίξεις. Ο πατριωτισμός ταυτίστηκε με τη στασιμότητα, η στασιμότητα με την παραίτηση και η παραίτηση με μια ολοένα και πιο ορατή μακρόσυστη εθνική ήττα.

7. ΗΜΙΚΡΑΤΙΚΟΙ Ή ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ; 7 Δεκεμβρίου 2014

Η έναρξη της συζήτησης στη Βουλή του «περί Κρατικών Οργανισμών και Κρατικών Επιχειρήσεων Νόμου» στις 25 Νοεμβρίου δίνει μια ακόμα ευκαιρία για να συζητηθούν κρίσιμης σημασίας ζητήματα που συνδέονται με την αναπτυξιακή πολιτική της Κύπρου στη σημερινή συγκυρία. Σύμφωνα με τον Υπουργό Οικονομικών Χ. Γεωργιάδη «το νομοσχέδιο επιχειρεί να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες των ημικρατικών οργανισμών», καθώς «μέχρι σήμερα δεν υπήρχε μια νομοθεσία για το σύνολο των οργανισμών των νομικών προσώπων του δημοσίου, η οποία να διέπει βασικά ζητήματα λειτουργίας, διοίκησης και κυρίως οικονομικής διαχείρισης». Η συζήτηση είναι ενδιαφέρουσα και επί αυτής τα πιο κάτω:

1. Οι ημικρατικοί οργανισμοί αναμφίβολα χρειάζεται να αποκτήσουν ή και να ενισχύσουν ένα σύγχρονο, αναπτυξιακό πλαίσιο, ικανό να τους κάνει πιο ανταγωνιστικούς στο σύγχρονο περιβάλλον. Αναπτυξιακή πολιτική σημαίνει εφαρμογή πολιτικής που να θέτει μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους όπως η μείωση των ελλειμμάτων, οι συνέργειες, η ενσωμάτωση καλών πρακτικών που αναπτύσσονται διεθνώς, η συμμετοχή σε αναπτυξιακού τύπου ευρωπαϊκά προγράμματα, η ουσιώδης ενίσχυση της εμπορικής τους δραστηριότητας. Οι στόχοι

εποπτεύονται από ένα Υπουργείο και έτσι τα ΔΣ κρίνονται πάνω σε σαφή κριτήρια αξιολόγησης και από την ικανότητά τους να αναπτύσσουν μια στρατηγική για έναν οργανισμό.

2. Για δεκαετίες κυριάρχησε η λογική της αναλογικής εκπροσώπησης των κομμάτων στα ΔΣ, κάτι που επανειλημμένα απεδείχθη ότι ήταν μια μη παραγωγική λύση, γιατί η μετατροπή των ΔΣ σε «μικρά κοινοβούλια» στέρησε τους οργανισμούς από την ειδική γνώση, συχνά την απουσία μιας αξιόπιστης στρατηγικής και ακόμα πιο συχνά την κυριαρχία της συνήθειας ως μορφής διακυβέρνησης.
3. Η ελεγχιμότητα, η ευθύνη των μέλων των ΔΣ, η διαφάνεια, η τήρηση των κατευθύνσεων που ο Γενικός Ελεγκτής εισηγείται είναι βασικοί άξονες για την καλύτερη λειτουργία τους.
4. Η ανάλυση βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα και πάνω στο γεγονός ότι οι κυριότεροι ημικρατικοί οργανισμοί (ΑΗΚ, CΥΤΑ, Αρχή Λιμένων) σύμφωνα με μνημονιακές συμφωνίες θα αποκρατικοποιηθούν, συνεπώς η συζήτηση αφορά άλλους οργανισμούς με διαφορετικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.
5. Στο νομοσχέδιο που συζητήθηκε στις 25 Νοεμβρίου υπάρχει διάκριση μεταξύ των οργανισμών που καταγράφονται στο παράρτημα I και στο παράρτημα II του νομοσχεδίου. Σύμφωνα με σχετικό ρεπορτάζ στο ΚΥΠΕ «τα Υπουργεία εποπτεύουν τους «κρατικούς οργανισμούς» και η «αρμοδιότητα των Υπουργών να εκδίδουν πολιτικής φύσεως αποφάσεις περιορίζεται στους κρατικούς οργανισμούς του παραρτήματος I. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο, στο παράρτημα I περιλαμβάνονται 21 νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), όπως η ΑΗΚ, η Cyta, ο ΚΟΤ, ο ΚΟΑ, ο ΚΟΑΓ, η Αρχή Λιμένων Κύπρου το ΧΑΚ, το ΡΙΚ και το ΚΥΠΕ. Στο παράρτημα II περιλαμβάνονται 19 ΝΠΔΔ, όπως η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το Πανεπιστήμιο Κύπρου, η ΡΑΕΚ, Συμβούλια Αποχετεύσεων και Υδατοπρομήθειας και το ΤΕΠΑΚ».
6. Στη δική μου αντίληψη, ενώ το πιο πάνω νομοσχέδιο κάνει σωστές διαπιστώσεις ως προς τα πραγματικά αίτια που μας οδήγησαν στον εκτροχιασμό, ωστόσο, η βασική λύση που εισηγείται με την πρόταση για μετατροπή των ημικρατικών σε κρατικούς, δεν οδηγεί στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Αντίθετα, η πρόταση περιπλέκει τα πράγματα και σε μερικές περιπτώσεις συνιστά ένα μέτρο που θα δημιουργήσει νέου τύπου προβλήματα. Είναι προτιμότερη μια λύση που θα διατηρεί το σχήμα του ημικρατικού οργανισμού και να χαρακτηρίζεται από την διαμόρφωση μιας

αναπτυξιακής πολιτικής, με εξειδίκευση κατά περίπτωση και κατά οργανισμό. Πάνω σε μια αναπτυξιακή πολιτική να επιλέγονται πρόσωπα που να είναι σε θέση να την επεκτείνουν μέσα σε ένα πλαίσιο αυτονομίας, με τη δυνατότητα ενός ημικρατικού οργανισμού να οργανώσει και να υλοποιήσει ένα σχέδιο, να διευρύνει τις δυνατότητές του, να μειώνει την κρατική χορηγία και διατυπώνει συνεχείς δράσεις για την επόμενη ημέρα.

7. Οι οργανισμοί όπως παρουσιάζονται στην παράγραφο 6, διαθέτουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά, συνεπώς χρειάζονται και διαφορετική ανάλυση στην αντιμετώπιση των πιο ειδικών χαρακτηριστικών τους. Άλλες λύσεις απαιτούνται για έναν οργανισμό που ολοκλήρωσε τον κύκλο του λόγω της ένταξης στην ΕΕ, άλλες για έναν άλλο που οδηγείται σε αποκρατικοποίηση και άλλες που συνδέονται με οργανισμούς με ειδική διάρθρωση, σύνθεση και δημόσια αποστολή όπως είναι λ.χ. ο ΘΟΚ, το ΡΙΚ και το ΚΥΠΕ.
8. Σήμερα είναι ζητούμενο η λιγότερη γραφειοκρατία, η ευελιξία, οι γρήγορες αποφάσεις, η αντίληψη ότι αν εμείς καθυστερούμε, άλλοι σε μια πιο ανοικτή χώρα-μέλος της ΕΕ, τρέχουν με διαφορετική ταχύτητα. Συνεπώς η λύση βρίσκεται στην ευελιξία, στη λιγότερη γραφειοκρατία και εκτιμώ ότι η λύση «ένα Υπουργείο να εποπτεύει έναν ημικρατικό οργανισμό και ο Γενικός Ελεγκτής την πλήρη οικονομική πτυχή του» είναι η καλύτερη δυνατή. Σήμερα η λειτουργία των ημικρατικών οργανισμών παραμένει διδαλώδεις με ανάμειξη δύο τουλάχιστον Υπουργείων, με δύσκαμπτες εσωτερικές διαδικασίες και σε μερικές περιπτώσεις με επιπρόσθετη συμμετοχή της Βουλής, του Υπουργικού Συμβουλίου και του Γενικού Εισαγγελέα. Σε αυτό το κεφάλαιο, βρίσκεται το κλειδί για τον εκσυγχρονισμό των ημικρατικών οργανισμών πάνω σε μια διαφορετική οργάνωση με άξονες την ευελιξία, την αποτελεσματικότητα και την ελεγκσιμότητα.
9. Το νομοσχέδιο κάνει σωστές διαπιστώσεις αλλά η «βασική» θεραπεία που εισηγείται δεν βοηθά στην υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης αντιμετώπισης ενός σοβαρού τμήματος της αναπτυξιακής δυναμικής της νήσου. Χρειάζεται να εμπλουτιστεί όπως λ.χ. η εισαγωγή πρόνοιας για μετατάξεις ανάμεσα σε ημικρατικούς οργανισμούς, χρειάζεται να βελτιώσει κατευθύνσεις λ.χ. σε σχέση με την ευελιξία στη λειτουργία τους και να θέσει τις διαφορετικές κατηγορίες των ημικρατικών πάνω σε διαφορετικά ζητούμενα και κατευθύνσεις. Σύμφωνα με τον καθηγητή Β. Ράπανο «με την ανάπτυξη των τεχνολογιών και του ανταγωνισμού, την παγκοσμιοποίηση και τις νέες μεθόδους χρηματοδότησης, απαιτείται ευελιξία και

καινοτομική ικανότητα. Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν έχουν συνήθως οι υπό ασφυκτικό κρατικό έλεγχο επιχειρήσεις. Η μετοχοποίηση και η λειτουργία των κρατικών εταιρειών με βάση τις αρχές της σύγχρονης διοίκησης και εταιρικής διακυβέρνησης συμβάλλουν τα μέγιστα στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται» (5 Μαρτίου 2009).

8. ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΣΤ: Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ! 5 Νοεμβρίου 2014

Τα αποτελέσματα των stress tests που διενεργήθηκαν στις 26 Οκτωβρίου από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υπήρξαν ιδιαίτερα θετικά για τις κυπριακές τράπεζες. Με νωπές τις μνήμες από το κούρεμα του Μαρτίου 2013, οι θετικές ειδήσεις σήμερα δίνουν ώθηση στην σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος, αλλάζουν το κλίμα και οπωσδήποτε συνιστούν την καλύτερη είδηση στο χώρο της οικονομίας εδώ και καιρό. Ο ΥΠΟΙΚ Χ. Γεωργιάδης δήλωσε ότι «οι κυπριακές τράπεζες εισέρχονται στην Τραπεζική Ένωση και στην άμεση εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με κεφαλαιουχική επάρκεια, με ενισχυμένο το εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, με νέες καθαρές διοικήσεις και διευθύνσεις, με σημαντική συμμετοχή ξένων επενδυτών και κυρίως, με δυνατότητα να συμβάλουν στην ανάκαμψη της κυπριακής οικονομίας». Η Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Χ. Γιωρκάτζη εξέφρασε την ελπίδα ότι μετά τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων «πλέον οι τράπεζες θα διοχετεύσουν στην πραγματική οικονομία τις αποταμιεύσεις των καταθετών», ενώ αναφέρθηκε σε δύο προκλήσεις στις οποίες θα επικεντρωθεί πλέον η ΚΤ μετά τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της άσκησης που είναι «τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και η μείωση των επιτοκίων». Σε ευρύτερο πεδίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ανακοίνωσή της εξέφρασε την ικανοποίησή της για «τα αποτελέσματα του τεστ αντοχής πανευρωπαϊκά που αντιπροσωπεύουν τον πιο εξονυχιστικό έλεγχο κάτω από τον οποίο τέθηκαν τότε τράπεζες στην Ευρώπη». Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο χαρακτήρισε τα stress tests «σημαντικό πρώτο βήμα», δηλώνοντας παράλληλα τη στήριξη του Ταμείου «στην αποφασιστικότητά της ΕΚΤ να επαναλαμβάνει τις ασκήσεις σε ετήσια βάση, βελτιώνοντας συνεχώς τη διαδικασία. Η άσκηση σηματοδοτεί την ουσιαστική πρόοδο που έχει επιτευχθεί προς την κατεύθυνση μιας τραπεζικής ένωσης».

Τα θετικά μηνύματα από τα stress tests βοηθούν στην καλύτερη αντιμετώπιση των ζητημάτων που συνδέονται με την πραγματική οικονομία, την ύφεση, την

ανεργία και το κεντρικό θέμα που συνιστά το αναπτυξιακό πρόγραμμα σήμερα. Η γραμμή παραμένει πολύπλοκη και η αξιολόγηση της 26^{ης} Οκτωβρίου μπορεί να ενισχύσει την αλλαγή της κατεύθυνσης. Για παράδειγμα η μηνιαία έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υποθέσεων της Επιτροπής στις 30 Οκτωβρίου υπενθυμίζει τις δυσκολίες αναφέροντας ότι «ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Κύπρο υποχώρησε τον Οκτώβριο στις 98,8 μονάδες από τις 99,8 μονάδες που ήταν το Σεπτέμβριο».

Σταθερό κλειδί παραμένει η εφαρμογή του μνημονίου καθώς και η συνεχής παρακολούθηση των πραγμάτων που παρέχουν τη δυνατότητα για βελτιώσεις σχετικές με όρους του μνημονίου που δεν βοηθούν. Η Κύπρος χρειάζεται να επεξεργαστεί μια δική της πολιτική για το μέλλον και πάνω από όλα να θέσει σε εφαρμογή μια σχεδιασμένη αναπτυξιακή πολιτική με κυπριακή σφραγίδα. Ανάπτυξη σημαίνει, εκτός άλλων, προσέλκυση επενδυτών και αυτό με τη σειρά του σημαίνει μείωση της γραφειοκρατίας, καθαρή εικόνα γύρω από το θεσμικό πλαίσιο, αξιοπιστία στο διεθνές πεδίο, πολιτική που να πείθει ότι τηρούμε τις δεσμεύσεις μας και συνεχής προσπάθεια για να λύσουμε τα δικά μας προβλήματα. Παραδείγματα που συμβάλλουν στο ξεπέραςμα της κρίσης και στην οικοδόμηση των προϋποθέσεων για πραγματική ανάπτυξη είναι η δικαιότερη κατανομή των βαρών, το προσωπικό παράδειγμα της ηγεσίας, η μεταρρύθμιση στο κράτος, η αναβάθμιση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού, η συνεχής πρόοδος στις εφαρμογές νέων τεχνολογιών, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η μείωση των ανισοτήτων, η καταπολέμηση κάθε αιτίας που μας οδήγησε στη σημερινή κατάσταση. Μείζον θέμα παραμένει η δική μας μάχη για να αντιμετωπίσουμε τις αιτίες της υστέρησής μας, το πελατειακό κράτος, τα πλέγματα συμφερόντων που συντηρούν την αδιαφάνεια, τις στρεβλώσεις, την κοινωνική αδικία.

Η 5μηνη φυλάκιση του πρώην Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας και πρώην Υπουργού Οικονομικών και πρώην Υπουργού Εσωτερικών Χ. Χριστοδούλου από το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας στις 27 Οκτωβρίου σχετικά με έξι κατηγορίες που αφορούσαν αδικήματα φορολογικής φύσεως, δείχνει πόσο βαθειά έφτασαν η ανομία και η ασυνειδησία. Η δικαστής, ανακοινώνοντας την απόφαση, σημείωσε ότι «εύλογα αναμένεται ότι πρόσωπο το οποίο τιμήθηκε με υπηρεσία σε τόσα σημαντικά πολιτειακά αξιώματα θα είναι ιδιαίτερα συνεπής στην τήρηση των νόμων και των υποχρεώσεων του δίνοντας και το παράδειγμα στους υπόλοιπους πολίτες». Η καταδίκη Χριστοδούλου δεν είναι το τέλος της υπόθεσης, καθώς η κύρια δίκη που συνδέει Βγενόπουλο και Χριστοδούλου ακόμα να γίνει.

Σε κάθε περίπτωση, η κοινή γνώμη ζητά πολύ περισσότερα από την πολιτική τάξη, ζητά διαφάνεια, ελεγχιμότητα, χρηστή διοίκηση, δημόσιο ήθος. Ζητά αλλαγή και απαιτεί καινούριες προσεγγίσεις. Ζητά να αναθεωρήσουμε τις πρακτικές που οδηγούν σε συνεχή αδιέξοδα. Αν δεν αντιμετωπίσουμε τις βασικές αιτίες που μας οδήγησαν στον γκρεμό, αν δεν υιοθετήσουμε μια καλά επεξεργασμένη και ρεαλιστική αναπτυξιακή πολιτική, τότε το μνημόνιο θα παρατείνεται στο χρόνο και ο φαύλος κύκλος θα παίρνει ολοένα και πιο εκρηκτικές κοινωνικές διαστάσεις. Τα πράγματα είναι δύσκολα γιατί η προσφυγή στον μηχανισμό της τρόικας «οικοδομήθηκε» πάνω σε πρακτικές δεκαετιών, πάνω στην αδυναμία παρακολούθησης των διεθνών εξελίξεων, στην εικονική λειτουργία των εποπτικών αρχών και την συνήθεια να αρνούμαστε την ανάληψη πολιτικής ευθύνης παραπέμποντας τις λύσεις στον αυτόματο πιλότο. Εύκολες λύσεις δεν υπάρχουν. Με προϋποθέσεις, η Κύπρος μπορεί να κατακτήσει μια σταθερή αναπτυξιακή πορεία, αυτήν που θα μας βγάλει από τα σημερινά αδιέξοδα και θα συνδυάσει την ανάπτυξη με την κοινωνική δικαιοσύνη.

9. ΜΙΑ «ΑΠΕΡΓΙΑ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ- ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΥΣΗ! 20 Σεπτεμβρίου 2014

Η συζήτηση σχετικά με την αναζήτηση ενός διαφορετικού τρόπου καταβολής του εφάπαξ στους δημοσίους υπαλλήλους, δείχνει ορισμένες πραγματικότητες. Πιθανώς τα έσοδα του δημοσίου να μην βρίσκονται στα προβλεπόμενα επίπεδα και το ΥΠΟΙΚ αναζητά λύσεις που θα μειώνουν το χάσμα ανάμεσα στις προβλέψεις και τα δημόσια έσοδα. Ο φαύλος κύκλος θα συνεχιστεί όσο μαζί με την εφαρμογή της δανειακής σύμβασης δεν αναπτύσσονται ταυτόχρονα πολιτικές για την ανάπτυξη που θα δώσουν θέσεις εργασίας, προοπτικές και ελπίδες για ανάκαμψη. Η ανασυγκρότηση της κυπριακής οικονομίας είναι η πραγματική «ατμομηχανή» για την έξοδο από την κρίση. Η πολιτική για την ανάπτυξη έχει πολλές διαστάσεις, μερικές απαιτούν χρόνο για να αποδώσουν γιατί σε κάθε περίπτωση απαιτούν ρυθμίσεις, ξεπέρασμα της γραφειοκρατίας, πίεση και επιμονή. Μερικές άλλες απαιτούν περισσότερο πρακτικό πνεύμα σε σχετικά με σχετικά πιο εύκολες αναπτυξιακές ρυθμίσεις. Ορισμένα παραδείγματα προκύπτουν από την αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας σε συνθήκες οικονομικής κρίσης ως εξής:

Α. Όλοι γνωρίζουν ότι οι σημαντικές κατοικίες προερχόμενες από τα χρόνια της αγγλοκρατίας στη Λευκωσία βρίσκονται δίπλα από το Προεδρικό Μέγαρο.

Ανήκουν στο κράτος και για λόγους ακατανόητους για πολλές δεκαετίες παραχωρούνται έναντι συμβολικού ενοικίου σε προσωπικότητες της κυπριακής ελίτ. Με αδιαφανή κριτήρια και με ερωτηματικά για τον τρόπο επιλογής των ενοίκων. Θα μπορούσε οι οικίες αυτές να αξιοποιηθούν μέσα σε ένα νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα σε μια περιοχή ειδικής βαρύτητας, με διαφάνεια και δημόσιο διαγωνισμό.

Β. Υπάρχει κάποιος λόγος οι Έπαρχοι να διατηρούν προνόμια της αγγλοκρατίας και να διατηρούν επαύλεις με την κωδική ονομασία «Κατοικία Επάρχου;». Καμία λογική δεν συνδέει την καριέρα ενός επάρχου με διαβίωση σε ανάκτορο. Θα μπορούσε να αξιοποιηθούν για πολύ συγκεκριμένες, δημόσιου χαρακτήρα ανάγκες όπως λ.χ. η φιλοξενία των πολιτιστικών δραστηριοτήτων κάθε πόλης, ή να είναι έδρα συλλόγων γύρω από τον πολιτιστική ανάπτυξη.

Γ. Στα χρόνια της αγγλοκρατίας η οροσειρά στο Τρόοδος απέκτησε μια εξαιρετική «οροφή» από εξοχικές κατοικίες. Τι αποφάσισε η Κύπρος μετά την ανεξαρτησία της; Να παραχωρήσει τις κατοικίες στους δημόσιους υπαλλήλους για τις καλοκαιρινές διακοπές τους! Θα μπορούσε να αξιοποιηθεί αυτός ο τουριστικός παράδεισος για ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος, με παραχώρησή τους στον ιδιωτικό τομέα κάτω από προϋποθέσεις που θα συνδέονται με το σεβασμό στο περιβάλλον, το χρονικό πλαίσιο και το ιδιοκτησιακό καθεστώς. Συνεπώς με καταγραφή του δημόσιου πλούτου, με ανοικτό διαγωνισμό, με ένταξη σε ένα νέο αναπτυξιακό πλάνο με την ευθύνη στην ιδιωτική πρωτοβουλία για να δώσει λύσεις για τις τέσσερις εποχές του χρόνου.

Τα πιο πάνω παραδείγματα δείχνουν ότι πολλά μπορεί να γίνουν σχετικά σύντομα, με καθαρή στόχευση και αποφασιστικότητα που συνδέεται με τη δημιουργία ενός νέου αναπτυξιακού δρόμου, ικανού να βγάλει την Κύπρο από τα σημερινά αδιέξοδα και να την οδηγήσει στη βιώσιμη, σταθερή ανάπτυξη μετά το μνημόνιο. Απαιτείται η διαμόρφωση ενός δικού μας, ενός κυπριακού δρόμου για την ανάπτυξη που θα βασίζεται στα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα και στις σταθερές της συμμετοχής μας στην ΕΕ και τις διεθνείς εξελίξεις. Αν δεν προχωρήσουμε προς την κατεύθυνση αυτή, η κρίση θα έχει, όχι μόνο μεγαλύτερη διάρκεια, αλλά και θα καθίσταται ολοένα και πιο πολύπλοκη καθιστώντας την πολιτική για έξοδο από το μνημόνιο ολοένα και πιο δύσβατη. Οι ειδικοί στο Συμβούλιο Οικονομίας διαθέτουν τις γνώσεις και τις ικανότητες για να συμβάλουν αποφασιστικά προς την κατεύθυνση αυτή, ενώ το ΥΠΟΙΚ διαθέτει τις δυνάμεις για να συντονίσει νέες αναπτυξιακές πολιτικές.

Την περασμένη Παρασκευή, θα μπορούσαμε να έχουμε μια πρωτοβουλία των συνδικάτων, μια διακήρυξη ή μια δημόσια παρέμβαση, που θα πίεζε για αναπτυξιακές πολιτικές, που θα ζητούσε θεσμικές μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο, που θα ασκούσε πίεση για συλλογή της φοροδιαφυγής και θα απαιτούσε επιτάχυνση των ανακρίσεων για τα αίτια που οδήγησαν την οικονομία στη σημερινή κατάσταση. Ακόμα και για να υψώσουν φωνή διαμαρτυρίας για το ζήτημα που προέκυψε με την επαναπρόσληψη της γραμματέως της Διοικητού της Κεντρικής Τράπεζας -μετά την αφυπηρέτησή της-, με μισθό 62 χιλιάδες ευρώ! Ασφαλώς τα προβλήματα της κυπριακής οικονομίας δεν συνδέονται με την υπόθεση της γραμματέως της Διοικητού, αλλά αυτό το ζήτημα συνδέεται με την πλήρη αγνόηση της κοινωνικής πραγματικότητας από το ΔΣ της ΚΤ!

Στην κορυφή της επικαιρότητας θα μπορούσε να ήταν μια μεγάλη πρωτοβουλία των συνδικάτων, μια μεγάλη κινητοποίηση η οποία θα στήριζε την προσπάθεια για την επίλυση του κυπριακού στην παρούσα φάση της, καθώς ο νέος αντιπρόσωπος του ΓΓ του ΟΗΕ νορβηγός Έσπαν Μπαχτ Άιντα αρχίζει τη δική του συμβολή στη τράπεζα των διαπραγματεύσεων. Αυτή η μεγάλη πρωτοβουλία με συμμετοχή των μεγάλων συνδικαλιστικών ενώσεων οι οποίες είναι γεμάτες με ιστορικές εμπειρίες και γνώσεις, θα έλεγε το αυτονόητο: η λύση του κυπριακού μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στο ξεπέρασμα της κρίσης, η λύση στην κρίση και «στα εφάπαξ» αδιέξοδα συνδέεται πλήρως με την οικονομική ανασυγκρότηση της νήσου η οποία με τη σειρά της ταυτίζεται με την επίλυση του κυπριακού. Αυτή η ουσιαστική αλλαγή στην ανάλυσή μας οδηγεί στην ανάπτυξη χωρίς κατοχή, σε όλη την Κύπρο, οδηγεί σε ανάπτυξη με ασφάλεια, σε ένα φυσιολογικό κράτος-μέλος της ΕΕ. Με αυτό τον τρόπο τα συνδικάτα θα έθεταν στην πρώτη σειρά της δραστηριότητάς τους όσα αποτελούν την αιτία της υστέρησής μας, και όχι να παρεμβαίνουν με κινήσεις οι οποίες στην ουσία συνδέονται με το αποτέλεσμα του εκτροχιασμού που βιώνει η κοινωνία μας.

10. ΘΑΥΜΑ ΑΠΟ ΠΗΛΟ! 20 Ιουλίου 2014

Πως μια χώρα με τα χαρακτηριστικά που έχει η Κύπρος (εισβολή-κατοχή) κατάφερε μέσα σε 40 χρόνια εκείνο που φαίνεται εκ πρώτης όψεως απίστευτο; Πώς μια χώρα που περιβάλλεται από την πιο σημαντική εξωτερική απειλή, να φτάσει σταδιακά στον πάτο, παράδειγμα προς αποφυγή για τρίτες χώρες; Στα πρώτα χρόνια μετά την εισβολή τα πράγματα ήταν αλλιώς και έδειχναν μια διαφορετική πορεία. Περισσότερη υπευθυνότητα, διάθεση για προσφορά, αυτοσυγκράτηση, επιβίωση με θυσίες, ανασυγκρότηση της οικονομικής βάσης, εξωτερική βοήθεια -τότε ειπώθηκε η ορολογία σχετικά με

το «κυπριακό θαύμα». Στην πορεία τα πράγματα άλλαξαν και τα περιεχόμενα απέκτησε σταδιακά νέες αξιολογήσεις:

1. Για δεκαετίες επικράτησε η αντίληψη ότι ήταν αρκετός ο καταγγελτικός λόγος απέναντι στην κατοχική δύναμη. Στην πορεία αποδείχθηκε ότι αυτό δεν ήταν μια πλήρης απάντηση στα ζητήματα. Μεγάλος νικητής για δεκαετίες υπήρξε η αναξιοκρατία, η διαίρεση σε πράσινους και βένετους, η αίσθηση ότι η Κύπρος εκτός από μικρή ήταν και βαθειά διαιρεμένη στα μπλε και κόκκινα καφενεία της, σε μια κοινωνική οργάνωση βασισμένη στην αντιπαλότητα και την τυφλή σύγκρουση. Μια τέτοια οργάνωση ήταν φυσικό να αποτύχει να οικοδομήσει ένα μίνιμουμ επίπεδο συνεννόησης, διαλόγου και σύνθεσης απόψεων, έλειψε η ικανότητα να λύνουμε τις διαφορές μας με σοβαρότητα και έτσι να κερδίζουμε σεβασμό πρώτα από τους δικούς μας πολίτες και μετά από εκείνους στο εξωτερικό που μπορούσαν να συμβάλουν σε κρίσιμες περιόδους ζυμώσεων στο κυπριακό.

2. Η γνώση των φαινομένων που εμφάνιζε κατά καιρούς η Τουρκία παρέμεινε στα στερεότυπα που εμφάνιζε η πρόχειρη γνώση. Τρία παραδείγματα: Πρώτο, η μεγάλη πλειοψηφία εκτιμούσε ότι ο Ρ. Ντενκτάς μπλόφαρε, αλλά τελικά ανακήρυξε το ψευδοκράτος στις 15 Νοεμβρίου 1983. Δεύτερο, η ε/κ ηγεσία αιφνιδιάστηκε από την απόφαση της Άγκυρας να ανοίξει διόδους διέλευσης από και προς την κατεχόμενη Κύπρο στις 23 Απριλίου 2003, γι' αυτό άφησε τις εξελίξεις να κυλήσουν όπως πάει ο άνεμος. Ωστόσο, ο Σερτάρ Ντενκτάς ανακοίνωσε δημόσια την πρόθεση για άνοιγμα οδοφραγμάτων ένα μήνα πριν, σε συνέντευξή του στην «Τζουμχουριέτ» στις 29 Μαρτίου 2003 (τίτλος «Δηλώσεις σοκ από τον Σερντάρ Ντενκτάς»): «επειδή δεν είναι δυνατόν να λυθεί το κυπριακό έως τις 16 Απριλίου 2003 η ελεύθερη διακίνηση και το εμπόριο πρέπει να είναι η αρχή για να πιάσουμε την ευκαιρία για λύση στο μέλλον. Έτσι οι τ/κ θα μπορούσαν να πηγαίνουν στο Νότο και οι ε/κ να πηγαίνουν στο Βορρά ...». Τρίτο, η ε/κ ηγεσία πίστευε ότι ο Ντενκτάς ήταν αήπτητος. Έτσι ο Τ. Ερτογάν, διαβάζοντας διαφορετικά τις εξελίξεις, απέσυρε τον Ντενκτάς από την ηγεσία των τ/κ και αποσυντόνισε τις βεβαιότητες στην ε/κ μονοδιάστατη ανάλυση.

3. Στον τομέα της άμυνας κυριάρχησε η αντίληψη ότι μόνο τα όπλα μπορούσαν να αυξήσουν το αίσθημα ασφάλειας των ε/κ, δίπλα όμως, εξελισσόταν ο «αγώνας» του ρουσφετιού, της κομματικής κάρτας για να έχεις θέση στο δημόσιο, η σταδιακή διολίσθηση στις πρακτικές του κράτους-λάφυρο. Έτσι κυριάρχησε η αντίληψη ότι η κατάκτηση της εξουσίας δεν είχε σχέση με προγράμματα και πολιτικές αλλά με ικανοποίηση πρόσκαιρων κομματικών επιδιώξεων όπως η αύξηση των ποσοστών μέσα από τους διορισμούς, τις

προαγωγές και τις μεταθέσεις στο δημόσιο. Σε μια ακραία μορφή της η τάση αυτή εκδηλώθηκε και στο κυπριακό: μια μερίδα πολιτών θεωρούσε ως «ασύμφορη» την πρόοδο στις διαδικασίες επίλυσης, καθώς πρώτο στην αξιολόγησή της ήταν να κρατήσουμε την αξία των οικοπέδων στα ύψη και την Κύπρο σε χαμηλές πτήσεις. Με αυτές τις κυρίαρχες πρακτικές μεγάλοι ηττημένοι υπήρξαν οι δεσμοί που προκύπτουν από την πεποίθηση ότι οι ισχυρές κοινωνίες προωθούν κοινά συμφέροντα και συλλογικές στρατηγικές. Ασφάλεια δεν ήταν μόνο άμυνα -ήταν και οι πολιτικές για την ανάπτυξη, ο εκσυγχρονισμός του κράτους, η ποιότητα στο διάλογο ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις, η αντίθεση στις πολιτικές που μεγάλωναν τις ανισότητες, η προώθηση προγραμμάτων που ενίσχυαν την αίσθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης, η ικανότητα για μακροπρόθεσμη σκέψη, το κύρος που αποκτάς με τους χειρισμούς και τις θέσεις σου στο διεθνές πεδίο.

4. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου δεν μπόρεσε να εξελιχθεί, έμεινε στα στερεότυπα μιας άλλης εποχής. Δυστυχώς, αυτή η κατάσταση δημιούργησε πολίτες με τάση στους απλουστεύσεις, με πίστη στα σλόγκανς και την επιφανειακή γνώση. Ο διάλογος αντικαταστάθηκε από την πίστη σε πεποιθήσεις, η κουλτούρα της συνεννόησης από την βεβαιότητα που προκύπτει από δόγματα και την πίστη σε μισές αλήθειες. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι νέες γενιές ακόμα και σήμερα αδυνατούν να ερμηνεύσουν βασικές έννοιες όπως έθνος, κράτος, υπηκοότητα, εθνικός ή κρατικός ύμνος. Η σύγχυση προκάλεσε εντάσεις, οι εντάσεις βοηθούν την ακινησία και το κόστος το πληρώνει η συνολική Κύπρος. Μια κοινωνία κατακερματισμένη σε πολλά μικρά αντιμαχόμενα «κάστρα», μια πεποίθηση ότι η κοινωνική συνοχή είναι βασικό εμπόδιο στην ατομική κυριαρχία, μια συντεχνιακή πρακτική που πριμοδοτούσε τη διαίρεση και τις ανισότητες, δημιούργησαν την εικόνα που όλοι ζήσαμε στην περίοδο της οικονομικής κατάρρευσης. Μια κοινωνία που έβλεπε αλλά δεν δρούσε, μια κοινωνία εκπαιδευμένη στη σιωπή ακόμα και όταν «η μεγάλη ληστεία» που προκάλεσαν οι τραπεζίτες στην οικονομία, εκτυλισσόταν ακριβώς δίπλα του. Έτσι η συνοχή, η κοινότητα αξιών, η αίσθηση ότι μπορούμε μαζί να κάνουμε κάποια πράγματα, παρέδωσε την σκυτάλη στην πίστη να περιμένουμε «κάποιο θαύμα» γιατί το δικό μας ήταν από ηηλό.

11. ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΟΧΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ! 27 Νοεμβρίου 2013

Οι συζητήσεις ανάμεσα στην τρόικα και την κυβέρνηση σχετικά με τις αποκρατικοποιήσεις τριών ημικρατικών οργανισμών, φαίνεται να αποκτούν μια επείγουσα προτεραιότητα. Μέχρι τέλος του Δεκέμβρη χρειάζεται να παραχθεί περισσότερο έργο καθώς το συγκεκριμένο ζήτημα περιλαμβάνεται τόσο στο Μν

ημόνιο του Νοεμβρίου 2012 όσο και αυτό του Μαρτίου 2013. Αν και το θέμα πήρε αυτή την κατεύθυνση, είναι χρήσιμο να αναλύσουμε το πώς φθάσαμε σε αυτή την κατάληξη.

Θεωρώ ότι η καλύτερη λύση θα ήταν αν στο σωστό χρονικό πλαίσιο (π.χ. δεκαετία 2000) προωθούσαμε την πολιτική της μερικής μετοχοποίησης με το δόμοιο να ελέγχει το πλειοψηφικό πακέτο. Αυτή η λύση προσφέρει νέες δυνατότητες αύξησης του κεφαλαίου, εισαγωγή στο χρηματιστήριο, διαφάνεια, νέες δυνατότητες επενδύσεων προς όφελος τόσο του κοινωνικού συνόλου όσο και των εργαζομένων σε ένα ημικρατικό οργανισμό, νέο μοντέλο διοίκησης, λιγότερη γραφειοκρατία. Το πάγια ή κεφαλαιουχικά κέρδη ημικρατικών οργανισμών αποτελούσαν στρατηγικό πλεονέκτημα για την εφαρμογή μιας πιο σύγχρονης πολιτικής που θα μπορούσε να προσθέσει πολλά με ώθηση σε νέες επενδύσεις προς όφελος του καταναλωτή και της οικονομίας γενικότερα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει μια προηγμένη τεχνογνωσία, πλούτος ιδεών και σχεδιασμού, συνεπώς ο κυπριακός ημικρατικός τομέας μπορεί να αξιοποιήσει τη δική τους εμπειρία.

Τα πιο πάνω δεν ήταν στην ατζέντα κάποιας κυβερνητικής πολιτικής. Ο κανόνας που εισηγείται ότι μπορούμε να υλοποιούμε μεταρρυθμίσεις όταν τα πράγματα είναι καλύτερα, να κάνουμε τις διαρθρωτικές αλλαγές όταν εμείς διευθύνουμε την αναπτυξιακή ορχήστρα, δεν μας μέρος της κυπριακής οικονομικής διακυβέρνησης. Η κρίση άλλαξε πλήρως την ατζέντα και όλα πήραν διαφορετική τροχιά.

Σήμερα, κάτω από το βάρος της οικονομικής κρίσης, η πρόταση για αποκρατικοποιήσεις τριών ημικρατικών οργανισμών φαίνεται να είναι σε προωθημένο στάδιο διαβούλευσης με την τρόικα, συνεπώς το καλύτερο (μετοχοποιήσεις), έχει αντικατασταθεί από το διατακτικό (πλήρης αποκρατικοποίηση)

. Δυστυχώς, και στην περίπτωση αυτή ισχύει ο γενικότερος κανόνας της πολιτικής ότι αν κάτι δεν το υλοποιείς στο κατάλληλο χρονικό πλαίσιο, μετά, κατά κανόνα, αλλάζουν τα δεδομένα και η προηγούμενη πρόταση παύει να έχει την αναγκαία αξία. Σήμερα δεν ελέγχεις πλέον το παιχνίδι καθώς οι δανειστές της Κύπρου θέτουν το πλαίσιο, αυτοί καθορίζουν το ρυθμό και το πλαίσιο γιατί δεν είχαμε την πολιτική βούληση ή την δυνατότητα πρόβλεψης να κάνουμε το ωφέλιμο όταν οι συνθήκες ήταν πολύ καλύτερες. Σήμερα θα οδηγηθούμε σε αποκρατικοποίηση σε ένα πολύ σκληρό περιβάλλον. Η αξία των τριών ημικρατικών οργανισμών σε περίοδο κρίσης έχει διαφοροποιηθεί, οι αντιδράσεις είναι πολλές και σε πολλά επίπεδα, νέα προβλήματα προστίθενται όπως τα ε

λλείμματα στα ταμεία σύνταξης, και η κοινή γνώμη δεν έχει ακούσει μέχρι τώρα μια πλήρη και καθαρή λύση για το πού οδηγούνται τα πράγματα.

Το συμπέρασμα είναι πολύ σαφές. Στα καλύτερα χρόνια, στα χρόνια που εντάσσαμε την οικονομική μας πολιτική μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο ή κερδίζαμε την συμμετοχή μας στην ευρωζώνη, δεν συζητούσαμε καν την έννοια της μετοχοποίησης. Προτιμούσαμε την βολική ακινησία. Αντίθετα, σε άλλες χώρες η πολιτική της μετοχοποίησης βρήκε απήχηση και έδωσε νέες αναπτυξιακές δυνατότητες. Σήμερα το κενό προχωρά σε διαφορετική βάση, σε ένα πολύ διαφορετικό περιβάλλον. Έτσι είναι η πολιτική και οικονομική εξέλιξη. Όταν στον κατάλληλο χρόνο δεν λαμβάνεις τις κατάλληλες αποφάσεις, το τίμημα της αδράνειας συνήθως είναι το ανεπιθύμητο!

12. ΟΟΣΑ, ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ! 25 Νοεμβρίου 2013

Όπως συχνά συμβαίνει, από άλλους μαθαίνουμε αλήθειες για την Κύπρο! Έτσι και τώρα. Στις 23 Νοεμβρίου 2013 στο Παγκόσμιο Φόρουμ για την Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν δεν ήταν καθόλου κολακευτικά για την νήσο -στοιχεία από ρεπορτάζ στο ΚΥΠΕ:

«Το Λουξεμβούργο, η Κύπρος, οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, η Ελβετία και οι Σειχέλες δεν πληρούν τα διεθνή πρότυπα όσον αφορά την φορολογική διαφάνεια, γεγονός που πιθανόν θέτει τις επενδύσεις στις χώρες αυτές σε κίνδυνο, σύμφωνα με ένα διεθνές φόρουμ για φορολογικά ζητήματα. Τα πέντε αυτά κράτη είτε δεν παρέδωσαν στοιχεία σχετικά με φορολογούμενους σε άλλα κράτη είτε δεν συγκέντρωσαν στοιχεία για τους μετόχους επιχειρήσεων στο έδαφός τους ή και τα δύο... Ο Πασκάλ Σεν Αμάν, επικεφαλής της διεύθυνσης φορολογικής πολιτικής του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που επιβλέπει το Φόρουμ, δήλωσε ότι οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι τράπεζες και οι κρατικές υπηρεσίες στο εξής θα εξετάζουν πολύ πιο επιφυλακτικά το ενδεχόμενο να επενδύουν σε αυτές τις χώρες. «Πρόκειται για ζήτημα φήμης, θα ασκείται πίεση τις επιχειρήσεις να εξηγούν γιατί συναλλάσσονται σε χώρες που δεν είναι καθαρές από την σκοπιά του Παγκόσμιου Φόρουμ».

Σύμφωνα με τον ΟΑΣΑ «το Λουξεμβούργο, η Κύπρος, οι Σειχέλες και οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι δεν πέρασαν την δοκιμασία διότι οι δομές που θέσπισαν δεν λειτουργούν όπως πρέπει, ενώ Ελβετία διότι δεν έχει θεσπίσει

καν ακόμη τη νομοθεσία που απαιτείται για την φορολογική συνεργασία με άλλα κράτη»

Ορισμένες χώρες αντέδρασαν στην κριτική από τον ΟΟΣΑ. Το Λουξεμβούργο θεωρεί την κατηγοριοποίηση αυτή «υπερβολικά αυστηρή». Ο Υπουργός Αρμόδιος για Χρηματοοικονομικές Υποθέσεις των Βρετανικών Παρθένων Νήσων Νιλ Σμιθ «ότι η κατηγοριοποίηση αυτή δεν αντανάκλα τις τρέχουσες πρακτικές στη χώρα του, οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή μετά το 2012». Ο Μάριο Τουόρ, από τη διεύθυνση του ομοσπονδιακού υπουργείου Οικονομικών της Ελβετίας είπε ότι «η Ελβετία ελπίζει να θεσπίσει το απαιτούμενο νομικό πλαίσιο σύντομα και να θεωρηθεί ότι συμμορφώνεται προς τους διεθνείς κανόνες διαφάνειας το επόμενο έτος».

Η παρατήρηση ότι οι πέντε χώρες «δεν πληρούν τα διεθνή πρότυπα όσον αφορά την φορολογική διαφάνεια, γεγονός που πιθανόν θέτει τις επενδύσεις στις χώρες αυτές σε κίνδυνο» είναι μια εξαιρετικά σοβαρή υπόθεση. Ειδικότερα για την Κύπρο ζήτημα είναι πιο ουσιαστικό: πώς θα ξεπεραστεί σε σύντομο χρόνο η οικονομική κρίση, πώς θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας αν, εκτός άλλων, δεν έρθουν ξένες επενδύσεις; Πώς θα οικοδομηθεί μια καλύτερη επενδυτική ατμόσφαιρα, όταν μια ξένη εταιρεία, διαβάσει αυτές τις διαπιστώσεις του ΟΟΣΑ; Η αναφορά στο Παγκόσμιο Φόρουμ για την Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς προσφέρει την ευκαιρία για συμμόρφωση της Κύπρου με τα διεθνή πρότυπα, γιατί αυτό αποτελεί ένα εξαιρετικά επείγον μέτρο που βοηθά στη βελτίωση της διεθνούς εικόνας της. Μια εταιρεία προφανώς ψάχνει και άλλες επιλογές για να προχωρήσει σε επενδύσεις, συνεπώς η Κύπρος αν θέλει να βελτιώσει τις προοπτικές για σύντομη έξοδο από την κρίση οφείλει να θέσει σε κίνηση ένα πακέτο αλλαγών που θα δώσουν στην οικονομία νέες προοπτικές για ανάκαμψη. Οι διαπιστώσεις ΟΟΣΑ, υπό μια έννοια, αποτελούν και ένα κίνητρο!

13. ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΑΡΑ, 21 Νοεμβρίου 2013

Το ερώτημα ενέχει θεμελιώδη χαρακτήρα. Σε δημοκρατίες με αδύναμες ελεγκτικές αρχές, με λιγότερους πόλους εξουσίας, μπορεί να συναντήσεις κανείς πιο εύκολα φαινόμενα κακοδιοίκησης ή και διαφθοράς σε σχέση με άλλες πιο προηγμένες δημοκρατίες. Ειδικότερα: οι περισσότεροι πόλοι εξουσίας αποτελούν αντίβαρο ο ένας στον άλλο, και έτσι η ελεγκτική διαδικασία είναι πιο προφανής και η εποπτεία πιο ουσιαστική. Η εισαγωγή αφορά την οικονομική κρίση στην Κύπρο και τις συνεχείς αποκαλύψεις για πράξεις ή παραλείψεις στον χώρο των τραπεζών, οι αναφορές για μπόνους ή

χαριστικά δάνεια, ή για κακές αποφάσεις που οδήγησαν τον τραπεζικό τομέα στην κατάρρευση. Το ερώτημα είναι σαφές: γιατί δεν προλάβουμε κάτι; Τι έφταιξε και δεν αντιμετωπίστηκαν προβλήματα έγκαιρα και ομαλά;

Με την εκ των υστέρων παρέμβαση, το κυπριακό κράτος δείχνει ανήμπορο να προβλέψει, να σχεδιάσει, να δημιουργήσει μια κοινωνική ισορροπία που να εξασφαλίζει την μακροπρόθεσμη σταθερότητα με βάση τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η απάντηση βρίσκεται στην απουσία αντίβαρων στην άσκηση εξουσίας - η αρχή να ελέγχει, να εποπτεύει, να θέτει κανόνες, να ελέγχει την εφαρμογή κανόνων που έχουν θεσμοθετηθεί. Αντίθετα, αυτό που συνέβαινε στην Κύπρο, η υπερσυγκέντρωση εξουσιών, η απόλυτη εξουσία οδηγούσε συχνά σε αυθαιρεσίες, σε υπέρβαση εξουσίας, σε αποφάσεις βασισμένες στην αλαζονία και την ασυδοσία-αποφάσεις για δάνεια από το ΔΣ στην Τράπεζα Κύπρου, τα προσωπικά δάνεια σε προέδρους ή Διοικητές Τραπεζών ή Συνεργατικών Ιδρυμάτων.

Αυτό που μετρά πλέον είναι να καταπολεμούμε τις αιτίες, και όχι να τρέχουμε πίσω από τις συνέπειες πράξεων και παραλήψεων. Η απάντηση στην κρίση δεν πρόκειται να έρθει μόνο με την τιμωρία όσων ευθύνονται για την οικονομική καταστροφή, αλλά και με την εξαγωγή των πιο κατάλληλων συμπερασμάτων για το αύριο, με την υιοθέτηση μέτρων και την εφαρμογή μιας πολιτικής με βάση τα αντίβαρα. Σε αυτό χρειάζονται πρώτο, αλλαγή πολιτικής με ενδυνάμωση της εποπτικής διαδικασίας, και, δεύτερο, ανάληψη ευθύνης από πρόσωπα γενικού κύρους, με δυνατότητες να έχουν ισχυρή φωνή απέναντι σε οικονομικά συμφέροντα και ισορροπίες, πρόσωπα ικανά να σηκώσουν το βάρος της ανάταξης των θεσμών με στόχο να στηρίξουν την εύρυθμη λειτουργία του εποπτικού μηχανισμού.

14. ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΟΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 17 Νοεμβρίου 2013

Η τρόικα στις 7 Νοεμβρίου έδωσε στη δημοσιότητα τη δεύτερη τριμηνιαία αξιολόγηση του οικονομικού προγράμματος της Κύπρου. Το κείμενο περιλαμβάνει θετικές κρίσεις: «το πρόγραμμα της Κύπρου βρίσκεται σε καλό δρόμο. Όλοι οι δημοσιονομικοί στόχοι έχουν επιτευχθεί με σημαντικά περιθώρια, αντικατοπτρίζοντας τη φιλόδοξη δημοσιονομική εξυγίανση που βρίσκεται σε εξέλιξη, τη συνετή εκτέλεση του προϋπολογισμού, και μια επιδείνωση της οικονομικής δραστηριότητας η οποία είναι λιγότερο σοβαρή από το αρχικά προβλεπόμενο... Βάσει των πρόσφατων δεικτών, το 2013 το ακαθάριστο προϊόν προβλέπεται να συρρικνωθεί κατά περίπου 7,7 τοις εκατό,

1 ποσοστιαία μονάδα λιγότερο από ό,τι προβλεπόταν αρχικά. Ο τουρισμός και οι επαγγελματικές υπηρεσίες έχουν αποδειχθεί κλάδοι σχετικά ανθεκτικοί, και η εμπιστοσύνη έχει εξακολουθήσει να βελτιώνεται σταδιακά. Οι νέες ξένες άμεσες επενδύσεις στον τραπεζικό τομέα ήταν ένα θετικό σημάδι».

Στο τραπεζικό χώρο η τρόικα γράφει: «οι αρχές έχουν πραγματοποιήσει πολύ σημαντικά βήματα σε ότι αφορά την ανακεφαλαιοποίηση και αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η Ελληνική Τράπεζα ανακεφαλαιοποιήθηκε επιτυχώς με ιδιωτικά κεφάλαια, συμπεριλαμβανομένων και ξένων επενδύσεων, χωρίς κρατική στήριξη. Η Τράπεζα Κύπρου έχει νέο Διοικητικό Συμβούλιο και νέο Ανώτατο Εκτελεστικό Διευθυντή και έχει προετοιμάσει ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης που στόχο έχει να επιστρέψει η Τράπεζα μεσοπρόθεσμα στην κερδοφορία. Έχει διορισθεί Διοικητικό Συμβούλιο στην Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα και η αναδιάρθρωση του κλάδου προχωρά – ήδη έχουν ολοκληρωθεί τέσσερις συγχωνεύσεις με την συμμετοχή 28 πιστωτικών ιδρυμάτων».

Προστίθεται ότι ο «προϋπολογισμός του 2014 παραμένει συντηρητικός και αποσκοπεί στο να γίνει ενωρίτερα μέρος της προσαρμογής που απαιτείται στα μετέπειτα χρόνια ώστε να επιτευχθεί και να διατηρηθεί σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα ένα πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα της τάξεως του 4 τοις εκατό του ΑΕΠ, το οποίο είναι αρκετό για να οδηγήσει το δημόσιο χρέος σε μια σταθερά καθοδική πορεία».

Η τρόικα αναφερόμενη στο ζήτημα των αποκρατικοποιήσεων γράφει «οι προσπάθειες αυτές πρέπει να συνεχιστούν και να συμπληρωθούν με επιπλέον μέτρα προκειμένου να ενισχυθεί η ατζέντα των ιδιωτικοποιήσεων τις επόμενες εβδομάδες. Η ισχυρή εφαρμογή του προγράμματος από τις Αρχές είναι μέχρι στιγμής ευπρόσδεκτη. Η συνέχιση και η πλήρης και έγκαιρη εφαρμογή των πολιτικών παραμένουν ουσιώδους σημασίας για την επιτυχία του προγράμματος».

Τόσο τα θετικά σχόλια (δημοσιονομική πρόοδος, εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα) όσο και η κριτική στο θέμα των αποκρατικοποιήσεων θα εξεταστούν από το Eurogroup, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΜΣ και το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ το Δεκέμβριο. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της τρόικας «η έγκρισή της αξιολόγησης θα ανοίξει το δρόμο για την εκταμίευση των 100 εκατομμυρίων από τον ESM και των περίπου 86 εκατομμυρίων από το ΔΝΤ».

Συνονικά η ανακοίνωση της τρόικας δείχνει ότι έχουν γίνει σημαντικά βήματα προόδου στους δύο τομείς (τράπεζες, δημοσιονομικά). Είναι προφανές ότι με

τη φράση «να ενισχυθεί η ατζέντα των ιδιωτικοποιήσεων τις επόμενες εβδομάδες» δείχνει ότι θέτει το ζήτημα σε μια πιο συγκεκριμένη χρονική βάση και συνδυάζει την εκταμίευση της επόμενης δόσης με τις αποφάσεις στον τομέα των αποκρατικοποιήσεων.

Από την πιο πάνω συζήτηση, απουσιάζει ένα κρίσιμο πολιτικό χαρακτηριστικό. Στη δική μου κρίση χρειάζεται επειγόντως η διαμόρφωση ενός κυπριακού πακέτου μεταρρυθμίσεων με στόχο: Α) την αναδιαμόρφωση του μισθολογίου στη Δημόσια Υπηρεσία ώστε να μειωθεί η ψαλίδα ανάμεσα στις κλίμακες με θεσμοθέτηση νέων κριτηρίων μισθολόγησης. Β). Την εισαγωγή μιας οροφής στους μισθούς, σε πρώτη φάση να γίνουν σημαντικές περικοπές στις πολύ μεγάλες κλίμακες. Γ) την αναθεώρηση της επιδοματικής πολιτικής στηριγμένης στην αρχή της μείωση των ανισοτήτων. Δ) την άμεση κατάργηση προνομίων που δίνονται σε κρατικούς αξιωματούχους. Ε) τη οργάνωση ενός εκτεταμένου δικτύου δράσεων που θα στοχεύουν στην ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην αντιμετώπιση της ανεργίας. Σήμερα χρειαζόμαστε ένα δικό μας νέο δρόμο για την ανάπτυξη που να ανταποκρίνεται στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης στις συνθήκες που δημιουργεί η κρίση, σε μια ανοικτή οικονομία στα πλαίσια της ευρωπαϊκής λειτουργίας.

15. ΒΗΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ «ΝΕΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ», 1 Νοεμβρίου 2013

Στις σημερινές συνθήκες χρειάζεται να καθοριστεί μια νέα πολιτική για τους μισθούς στο δημόσιο και ημιδημόσιο τομέα. Οι συνθήκες που δημιούργησαν την προηγούμενη κατάσταση πραγμάτων έχουν εκλείψει, συνεπώς έκτακτες συνθήκες, έκτακτες πολιτικές. Τι γίνεται στην πραγματικότητα; Επί της ουσίας διατηρούμε τις ίδιες αντιλήψεις για τους μισθούς (υποχρεώσεις, δικαιώματα, αμοιβές), με τη διαφορά να προκύπτει από τις μειώσεις που έχουν γίνει στα πλαίσια της προσπάθειας για μείωση των δαπανών του δημόσιου τομέα, για μείωση του κρατικού μισθολογίου με βάση τη συμφωνία κυβέρνησης-τρόικας. Συνεπώς το σχήμα είναι «παλαιά μισθολόγια -πλην περικοπές, ίσον άνισες μειώσεις». Αυτή η λογική δεν οδηγεί σε κοινωνικά αποδεκτές λύσεις καθώς αυτή η ρύθμιση διατηρεί όλα τα άνισα, αντιφατικά και απαράδεκτα στοιχεία που έρχονται από την παλαιά εποχή.

Θεωρώ ότι ήρθε η ώρα, αν πραγματικά μιλάμε για λύσεις βασισμένες στις αρχές μιας κοινωνικής αλληλεγγύης να διαγράψουμε ένα πλαίσιο που να ορίζει τις ευθύνες και τα καθήκοντα, τι δικαιούται και πόσο κάθε διαφορετικός κλάδος, και με ποιον τρόπο μπορούμε να πετύχουμε ένα πιο δίκαιο τρόπο στις αμοιβές, μέσα σε ένα πιο δίκαιο κοινωνικό περιβάλλον, σε μια ανοικτή και ανταγωνιστική κοινωνική οργάνωση. Αυτό μπορεί να προκύψει μέσα από τη

συνεργασία ανάμεσα στα κόμματα, τα συνδικάτα και τους κοινωνικούς εταίρους, γεγονός που θα οδηγήσει σε μια περιεκτική πρόταση για τις αμοιβές, τις διαβαθμίσεις και τις ανατροπές. Δύο βασικές αρχές μπορούν να καθοδηγήσουν τα πράγματα: πρώτο, όχι στην ομοιομορφία στις αμοιβές γιατί καταστρέφει την αναπτυξιακή διαδικασία και τη διαφορετική αξία, δεύτερο, ναι, στη μείωση των ανισοτήτων γιατί αυτή εκτρέφει την κοινωνική αδικία και αυτή με τη σειρά της υπονομεύει την αναπτυξιακή προσπάθεια. Συνεπώς έχοντας αυτούς τους δύο δείκτες ως κατευθυντήριες βάσεις μιας αλλαγής, μπορούμε να επιτύχουμε της αναγκαίες μακροπρόθεσμες στρατηγικές με στόχο μια πιο δίκαιη κοινωνική οργάνωση και όχι απλώς μια πιο δίκαιη κατανομή των προβλημάτων ή των δεσμεύσεων που προκύπτουν από τις πρόνοιες του μνημονίου.

Το ζήτημα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο γιατί οι διάφορες κοινωνικές ομάδες δεν είναι πρόθυμες να παραιτηθούν από κάποια προνόμια ούτε φαίνεται να είναι πρόθυμες να προτείνουν στα μέλη τους μια πολιτική που υπηρετεί τα πραγματικά, μακροπρόθεσμα, ζωτικά συμφέροντα των μελών του. Το δίλημμα, ωστόσο, είναι απολύτως σαφές: ή εφαρμόζουμε μια πολιτική που «αφαιρεί» κάποια προνόμια τώρα, αλλά διασφαλίζει το όλον και, κυρίως τη μακροπρόθεσμη αντοχή των θέσεων εργασίας και των μισθών, αλλιώς βήμα βήμα θα οδηγηθούμε στην απώλεια πολύ περισσότερων θέσεων εργασίας και στην περιθωριοποίηση μεγάλου τμήματος του κυπριακού πληθυσμού.

Σήμερα το διπλό στοίχημα είναι να μειώσουμε τις κοινωνικές αδικίες και να οργανώσουμε την κοινωνία μας με βάση νέα κοινωνικά κριτήρια, με αναδιανομή μισθών πάνω σε συμφωνημένα, ορθολογικά κριτήρια, με θεσμοθετημένες διαδικασίες και κατευθύνσεις. Όσοι ενδιαφέρονται να προωθήσουμε μια πολιτική με κανόνες, με αίσθημα ευθύνης απέναντι στο μέλλον της εργασίας στην Κύπρο οφείλουν να εργαστούν για ένα νέο «κοινωνικό συμβόλαιο», που θα θέσει τις προϋποθέσεις για μια διαφορετική κατεύθυνση. Το κοινωνικό κράτος σε συνθήκες κρίσης αποτελεί την απάντηση που υπηρετεί τα συμφέροντα της μεγάλης πλειοψηφίας των εργαζομένων και στηρίζει την προσπάθεια για να βγει η οικονομία από τις σημερινές ασφυκτικές συνθήκες.

16. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΦΙΛΟΛΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ; 26 Οκτωβρίου 2013

Τι σημαίνει «φιλολαϊκή» πολιτική και φιλολαϊκές δυνάμεις; Ποιος προσδιορίζει το περιεχόμενο του όρου και τι ακριβώς σημαίνει; Στην συνήθη πρακτική «φιλολαϊκή πολιτική» σημαίνει αυξήσεις, γενικευμένες παροχές, επιδόματα και αποδοχή κάθε αιτήματος. Η κυπριακή πολιτική σκηνή στην πλειοψηφία της έτυχε κυριαρχίας από «φιλολαϊκές» πολιτικές, στην πράξη πολιτικές που εσήμαιναν ασυντόνιστη κατανομή πόρων, αυθαίρετες παροχές γεμάτες από κομματικές ή συντεχνιακές σκοπιμότητες. Μια απλή ματιά στο άναρχο, αποσπασματικό και κοινωνικά άδικο κρατικό μισθολόγιο ή στις ανισορροπίες στους μισθούς στους ημικρατικούς οργανισμούς δείχνει πώς μια στιγμιαία πίεση των συντεχνιών ή των κομμάτων εξουσίας οδηγούσε σε μικρές ή μεγάλες αυξήσεις ανάλογα με την επιρροή κάθε συντεχνίας, χωρίς κανένα σχεδιασμό, χωρίς ιεράρχηση κάποιου στόχου, χωρίς σχέση με τη γενικότερη αντοχή της οικονομίας.

Έτσι δημιουργήθηκε ένα εξωπραγματικό, άδικο και αυθαίρετο σύστημα διανομής πόρων που σήμερα μερικοί θεωρούν ως «φιλολαϊκό» και πρέπει να «αγωνιστούμε» για να το συντηρήσουμε. Ίσως είναι αναμενόμενο: όσων συνεβάλαν στην οικοδόμηση μιας απίστευτα αντιφατικής αντίληψης για τις αμοιβές, σήμερα το μόνο που κάνουν είναι να προσποιούνται ότι αγνοούν τις αιτίες που οδήγησαν το κυπριακό κράτος στα πρόθυρα της χρεοκοπίας, ίσως έτσι να «αθρώνουν» τις δικές τους συντηρητικές πολιτικές. Το «φιλολαϊκό» κράτος όπως το ζήσαμε στην Κύπρο για δεκαετίες είναι εκείνο που οδήγησε στο δημοσιονομικό εκτροχιασμό και έπαξε καταλυτικό ρόλο στη σημερινή οικονομική κρίση

Το ερώτημα είναι απολύτως φυσιολογικό: γιατί το κράτος της αδικίας εμφανίζεται να είναι κοινωνικά δίκαιο ή φιλολαϊκό; Τι σημαίνει να κρατήσουμε «κεκτημένα» που αποκτήθηκαν πάνω στην πελατειακή δικτύωση, την περιφρόνηση απέναντι στους πιο αδύναμους και την αυθαιρεσία που προέκυπτε από την κομματική επιρροή στην μια ή την άλλη διεκδίκηση; Είναι κοινωνικά δίκαιο να έχουμε απίστευτα ελλείμματα στο δημόσιο ή σε ημικρατικούς οργανισμούς; Ποιος καλύπτει τα ελλείμματα; Κατά κανόνα είτε ο ξένος δανεισμός, ή η υπερφορολόγηση όσων έχουν αίσθηση ευθύνης και δηλώνουν τα εισοδήματά τους στο φόρο εισοδήματος. Άρα ποιος καλύπτει τα ελλείμματα και όχι μόνο μια φορά;

Ένα κράτος που δεν διαθέτει πόρους, δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικό, ένα κράτος που δεν διαθέτει ισχυρή οικονομική βάση θα λειτουργεί στο κενό καλλιεργώντας την αυταπάτη ότι εύκολα και γρήγορα μπορούμε να επιτύχουμε

ε ότι θέλουμε και όποτε θέλουμε. Το κράτος και τα κοινωνικά ρεύματα που πραγματικά ενδιαφέρονται για την κοινωνική δικαιοσύνη θέτουν πλαίσια, κανόνες, καταπολεμούν τις αιτίες που δημιουργούν τις ανισότητες, ρυθμίζουν τις πολιτικές με βάση την αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης και της πρόσβασης των πολιτών στις βασικές τους ανάγκες και τη στήριξη στα πραγματικά εισοδήματά τους. Έστω και τώρα, είναι σημαντικό το κράτος, τα κόμματα και οι κοινωνικοί εταίροι να αναπτύξουν μια κουλτούρα ευθύνης απέναντι στις πραγματικές δυνατότητες του κυπριακού κράτους, να διαγράψουν ένα πλαίσιο που να ορίζει τις ευθύνες, τι δικαιούται και πόσο κάθε διαφορετικός κλάδος, και με ποιον τρόπο μπορούμε να πετύχουμε ένα πιο δίκαιο τρόπο στις αμοιβές, μέσα σε ένα πιο δίκαιο κοινωνικό περιβάλλον, σε μια ανοικτή και ανταγωνιστική ή κοινωνική οργάνωση. Η συνεργασία ανάμεσα στα κόμματα και τα συνδικάτα θα οδηγήσει σε ένα καλύτερο επίπεδο πληροφόρησης έτσι που να επιτύχουμε μια περιεκτική πρόταση για την εξέλιξη της κοινωνίας μας, τις αμοιβές και τις υποχρεώσεις στο σημερινό περιβάλλον.

17. ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΕΛΕΓΧΟΥ, 2 Σεπτεμβρίου 2013

Η υπόθεση με την αγοραπωλησία τ/κ γης στη Δρομολαξιά φαίνεται να διερευνάται στα σοβαρά και έτσι υπάρχουν τα πρώτα αποτελέσματα καθώς στις 26 Αυγούστου συνελήφθησαν από την αστυνομία τρεις και αναζητείται τέταρτος. Η διερεύνηση του θέματος είναι σημαντική και δεν συνδέεται μόνο με το συγκεκριμένο σκάνδαλο αλλά με τη γενικότερη απαίτηση της κοινωνίας για αναζήτηση ευθυνών για το κατάντημα της Κύπρου, την χρεωκοπία της οικονομίας της και την αδιανόητα κακή λειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών της. Το αίτημα για απονομή δικαιοσύνης, για την ανασυγκρότηση του κράτους δικαίου είναι καθολικό και συνδέεται τόσο με τα απίστευτα φαινόμενα κακοδιοίκησης στον τραπεζικό χώρο όσο και στην αδυναμία αποκάλυψης σκανδάλων και φαινομένων διαπλοκής, με συνέπεια το κουκούλουμα και τη σιωπή επί των ερειπίων.

Σε κάθε ευνομούμενη πολιτεία η δικαστική εξουσία διαθέτει τη δική της υπόσταση, το δικό της τρόπο λειτουργίας. Σήμερα η στενή συνεργασία ανάμεσα στα διαφορετικά επίπεδα εξουσίας μπορεί να αποφέρει σαφή αποτελέσματα. Η τραπεζική κρίση συνδέεται με πολιτικά, θεσμικά και δικαστικά ζητήματα. Αυτό σημαίνει συνεργασία σήμερα για να ερευνηθούν σκάνδαλα στο συνεργατισμό, τον τραπεζικό χώρο, στην διαγραφή δανείων με αδιαφανή κριτήρια κλπ. Η ενεργοποίηση των τριών παραγόντων μπορεί να αποφέρει περισσότερα. Σαφώς και δεν περιποιεί τιμή στο νομικό σύστημα της νήσου το ότι η έκδοση του πρώην ΥΠΕΣ Ν. Μιχαηλίδη στην Ελλάδα σχετικά με τη δικαστική δίωξη Τσοχαντζόπουλου για νομιμοποίηση εσόδων από

παράνομες δραστηριότητες προέκυψε από αίτημα των ελληνικών αρχών, και όχι από αυτεπάγγελτη κυπριακή διαδικασία καθώς τα στοιχεία προέκυπταν δημοσίως και σε συνεχή βάση από τη δίκη στην Αθήνα! Ούτε επίσης περιποιεί τιμή στο νομικό σύστημα της νήσου το γεγονός ότι ο πρώην διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Χ. Χριστοδούλου έλαβε 1 εκ ευρώ σε λογαριασμό της κόρης του -για παροχή συμβουλών- από εφοπλιστή που θεωρείται συνεργάτης του Α. Βγενόπουλο, αλλά ακόμα να διερευνηθεί η νομιμότητα του όλου ζητήματος καθώς και η διαδρομή της σχέσης Κεντρικής Τράπεζας με την Λαϊκή Τράπεζα κατά την κρίσιμη περίοδο της ηγεσίας Βγενόπουλου! Ούτε επίσης περιποιεί τιμή στην ηγεσία του Συνεργατικού Κινήματος το ότι δεν έχει απαντηθεί με τον πιο σαφή τρόπο κατά πόσο ο Διοικητής του Ε. Χλωρακιώτης είχε το δικαίωμα να λάβει δάνειο σχεδόν 11 εκ ευρώ από ΣΠΕ, και να απαντήσει στο ερώτημα στο πώς και πότε θα το αποπληρώσει!

Σήμερα η κοινή γνώμη πιστεύει σχεδόν καθολικά ότι τίποτα δεν θα γίνει και στο τέλος οι ένοχοι θα αθωωθούν. Αυτή η πεποίθηση χρειάζεται να ανατραπεί, είναι ζήτημα ουσιώδους σημασίας καθώς η επανασύνδεση του πολίτη με την πολιτική περνά μέσα από την αξιοπιστία τόσο της διαδικασίας όσο και του τελικού έργου όπως θα προκύψει στον επίλογο της δικαστικής διερεύνησης κάθε αιτίας που έφερε την Κύπρο στον γκρεμό.

18. ΔΥΟ «ΘΑΥΜΑΤΑ», ΜΙΑ ΛΗΛΑΣΙΑ! , 27 Αυγούστου 2013

Τι έγινε το κυπριακό θαύμα; Πού ήταν και πώς εξελίσσεται; Σε ένα μέρος του είμαστε σημερινοί θεατές: οι διοικήσεις των τραπεζών έχουν διαπράξει μια απίστευτης έκτασης λεηλασία του τραπεζικού πλούτου. Δυστυχώς, αργήσαμε να δούμε την έκταση και την ένταση του «τραπεζικού θαύματος» γιατί ήταν σε θέση να κρατήσει ασφυκτικά κλειστό το μυστικό του για να μην γίνει εύκολα κατανοητό από τις πολλές χιλιάδες των καταθετών. Η πλήρης κατάρρευσή του γίνεται σήμερα ολοένα και πιο διάσημη: σε μερικές ΣΠΕ τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια φτάνουν έως και το 80%, χορός εκατοντάδων εκατομμυρίων ευρώ για μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε επιφανείς κύπριους από την Τράπεζα Κύπρου (π.χ. Σιακόλας, Λεπτός) και μέσα σε αυτούς και ο τέως πρόεδρος του ΔΣ του συγκροτήματος Θ. Αριστοδήμου, δάνειο 10 εκ. ευρώ έλαβε ο διοικητής του Συνεργατικού Κινήματος Ε. Χλωρακιώτης από ΣΠΕ, τοπικές ΣΠΕ δανείζουν ποδοσφαιρικές ομάδες χωρίς διασφαλίσεις, παράγοντες με κομματικό μανδύα χρησιμοποίησαν τα δάνεια στις ΣΠΕ ως μέσο για να διαγράψουν μια «λαμπρή» πολιτική καριέρα! Ο κίνδυνος της άτακτης χρεωκοπίας ανάγκασε το «κλειστό σύστημα» να δείξει τη γύμνια του, τον πραγματικό του εαυτό, την έκταση μιας λεηλασίας με ονοματεπώνυμο.

Πώς εξηγείται αυτή η μακρά διαδρομή από το άλλο «θαύμα» στη σημερινή παρωδία; Στα χρόνια μετά την εισβολή και με την ιδιαίτερη συμβολή του τότε Υπουργού Οικονομικών Α. Πατσαλίδη το κράτος ανέλαβε έναν εκτεταμένο ρόλο στην ανάκαμψη της οικονομίας, εργαζόμενοι με διακρατικές συμφωνίες βρήκαν εργασία σε αραβικές χώρες, αξιοποιήθηκε συστηματικά η ξένη βοήθεια, οι συντεχνίες λειτούργησαν με μετριοπάθεια, εξωτερικές συγκυρίες βοήθησαν τα μέγιστα όπως οι κρίσεις στο Λίβανο, το κεφάλαιο της πολιτικής συμπάθειας που κέρδισε η Κύπρος εξαιτίας της εισβολής επίσης βοήθησε στην εισροή κεφαλαίων και έτσι άνοιξε περίοδος οικονομικής ανάκαμψης.

Το κρίσιμο σημείο που έκρινε το «παλιό» από το «καινούριο» ήταν η πολιτική απόφαση για την έναρξη της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ και η καθευατή ένταξη το 2004. Προσθέτω και την ένταξη στην ζώνη του ευρώ το 2008. Σε αυτή την κρίσιμη περίοδο της μεγάλης προσαρμογής σε ένα διαφορετικό πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο, η Κύπρος χρειαζόταν ένα εκτεταμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, ικανό να κρατήσει την οικονομία της ανταγωνιστική στο νέο περιβάλλον. Αυτό το πρόγραμμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει μετοχοποιήσεις ημικρατικών οργανισμών, αλλαγές στο σύστημα διοικήσεων στον κρατικό και ημικρατικό τομέα, αποκρατικοποιήσεις που θα ενίσχυαν την αναπτυξιακή πολιτική, αξιοποίηση της αδρανούς χαλίτικης (κρατικής) γης, μετατάξεις δημοσίων υπαλλήλων κ.ά. Αντί αυτού, οι κυβερνήσεις ακολούθησαν την πεπατημένη όπως διαμορφώθηκε στα χρόνια μετά την εισβολή και η οποία εμπεδώθηκε σε πολλές πολιτικές δυνάμεις ως «μονόδρομος», ενώ κάθε άλλη πρόταση φαινόταν «ξένη» στην κυπριακή πολιτική παράδοση και δεν γινόταν αποδεκτή ούτε καν για συζήτηση.

Η ένταξη στην ΕΕ και η ένταξη στο ευρώ βρίσκουν την Κύπρο χωρίς αναπτυξιακή πνοή, χωρίς καμμία μεταρρύθμιση, έτσι στον αυτόματο πιλότο όπως διαμορφώθηκε στα παλιά καλά χρόνια. Σε δύο τομείς σημειώθηκε σημαντική πρόοδος (τραπεζικές υπηρεσίες, ναυτιλιακή πολιτική), αλλά και αυτές παρά τις επιτυχίες που προσέφεραν αναδεικνύοντας την Κύπρο ως κέντρο παροχής υπηρεσιών, δεν απέφυγαν (στον τραπεζικό χώρο) να φτάσουν στο άλλο άκρο χαλαρώνοντας την εποπτεία και διευκολύνοντας υπόγειες συναλλαγές, γεγονός που μέτρησε πολύ στην τελική απόφαση των κρατών-μελών της ευρωζώνης για την υπογραφή αυτής της δανειακής σύμβασης στις 25 Μαρτίου 2013.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά συχνά διατύπωνε οδηγίες και συστάσεις για το πώς η ΕΕ έβλεπε να προχωρούν οι μεταρρυθμίσεις. Είναι εντυπωσιακό να διαβάζει κανείς την επίμονη σύσταση της Επιτροπής να προχωρήσει το ΓΕΣΥ και την ίδια περίοδο η κυπριακή κυβέρνηση να βάζει το θέμα στο ψυγείο και

ο επικεφαλής του Κ. Χριστοφή να υποβάλλει την παραίτησή του εξαιτίας του ότι όλα είχαν οδηγηθεί σε τέλμα. Στη Λευκωσία δεν ήθελαν να δουν ή να διαβάσουν γιατί το σύστημα συγκροτήθηκε πάνω στη συντήρηση των πολιτικών και οικονομικών κεκτημένων, πάνω στην παντοδυναμία της διαπλοκής ανάμεσα στις συνιστώσες της ακινησίας, αυτής που σήμερα βλέπουμε να καταρρέει κάτω από το βάρος της οικονομικής, και, κυρίως, πολιτικής χρεοκοπίας της νήσου.

19. ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ; 23 Αυγούστου 2013

Υπάρχει προοδευτική απάντηση στη σημερινή κυπριακή κρίση; Θεωρώ πως η απάντηση είναι θετική αν ορίσουμε την σοσιαλδημοκρατία ως ασταμάτητη προσπάθεια για αναπτυξιακή πολιτική, αν την ορίσουμε ως συνεπή μάχη για μείωση των ανισοτήτων, αν την ορίσουμε ως αγώνα για πραγματικό κράτος πρόνοιας, αν την ορίσουμε ως μάχη ενάντια σε κατεστημένα συμφέροντα που εμποδίζουν την πρόοδο και την ανάπτυξη, αν την ορίσουμε ως συνεπή μάχη κατά του λαϊκισμού και της διγλωσσίας, αν την ορίσουμε ως μια δύναμη ανοικτή στα σύγχρονα πολιτισμικά φαινόμενα και την ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία, και αν την ορίσουμε ως υπέρτατη αξία ελευθερίας που συνδέεται με την επίλυση του κυπριακού. Αν την ορίσουμε κατά τον τρόπο αυτό, τότε μπορούμε να έχουμε μια ουσιώδη βάση για να προχωρήσουμε.

Η Κύπρος βρίσκεται στην σημερινή κατάσταση γιατί για δεκαετίες κυριάρχησε μια στρεβλή αντίληψη για την πολιτική - ο παράγων, οι εξυπηρετήσεις, τα πελατειακά δίκτυα, η συσσώρευση προσωπικής ισχύος με στόχο την επανεκλογή, το κράτος παροχών, οι γενικευμένες παροχές χωρίς κανένα κριτήριο, η αδιαφάνεια και η πολιτική διαπλοκή ανάμεσα στους πελατειακούς διορισμούς και τη διατήρηση της προσωπικής και κομματικής ισχύος. Αυτή η πρακτική εκδηλώθηκε ήδη από τη δεκαετία του '60, θεωρήθηκε ότι «αυτό είναι πολιτική», δεν αμφισβητήθηκε γιατί κατεστημένες κομματικές ηγεσίες ακολούθησαν την ίδια διαδρομή - να φύγουν αυτοί, να έρθουμε εμείς, οι «αδικημένοι» να πάρουν τη ρεβάνς, ή να ετοιμαστούμε για την επόμενη μάχη κάνοντας συμμαχίες του ποδαριού με κύριο στόχο τη νομή της εξουσίας.

Πώς υλοποιείται σήμερα μια σοσιαλδημοκρατική απάντηση στην κρίση μέσα στις συνθήκες που διαμορφώνουν η παγκοσμιοποίηση, η συμμετοχή στην ΕΕ και η δανειακή σύμβαση;

Πρώτο, με την υλοποίηση ενός κυπριακού πακέτου μεταρρυθμίσεων με στόχο την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Το κράτος χρειάζεται να διαμορφώνει το αναπτυξιακό πλαίσιο, να ενθαρρύνει τις επενδύσεις, τη βιομηχανική δραστηριότητα, το επενδυτικό περιβάλλον, όχι να είναι ιδιοκτήτης του Κεντρικού Σφαγείου στην Κοφίνου!

Δεύτερο, αναθεώρηση της επιδοματικής πολιτικής στηριγμένης στην αρχή της μείωση των ανισοτήτων, άρα επιδόματα σε όσους έχουν πραγματικά ανάγκη και όχι σε όσους μπήκαν στις λίστες με γενικευμένα κριτήρια.

Τρίτο, αναδιαμόρφωση του μισθολογίου στη Δημόσια Υπηρεσία ώστε να μειωθεί η ψαλίδα ανάμεσα στις κλίμακες με θεσμοθέτηση νέων κριτηρίων μισθολόγησης. Είναι αναγκαίο να τεθεί μια οροφή στους μισθούς, σε πρώτη φάση να γίνουν σημαντικές περικοπές στις πολύ μεγάλες κλίμακες.

Τέταρτο, καθιέρωση του κοινωνικού μισθού στο χώρο της παιδείας: δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες μόνο σε όσους έχουν πραγματική ανάγκη, στα παιδιά όσων είναι μη προνομιούχοι. Οι προνομιούχοι να πληρώνουν τα δίδατρα ή τα βιβλία. Συνεπώς, θα υπάρχουν περισσότερα χρήματα και περισσότερη υποστήριξη σε όσους έχουν πραγματική ανάγκη με πραγματική αναδιανομή του πλούτου.

Πέμπτο, καθολική εφαρμογή του ΓΕΣΥ, με στόχο την αναβάθμιση της παρεχόμενης υγείας σε όλες τις βαθμίδες της. Με αυτόνομη νοσοκομείων και το διορισμό μάντζερς στη διοίκησή τους.

Έκτο, το δίκτυο ασφαλείας για τους μη προνομιούχους δεν κτίζεται πάνω σε χρεοκοπημένα ταμεία ή ταμεία χωρίς πρόγραμμα. Αναπτύσσονται πάνω σε υγιή δημόσια οικονομικά, με κράτος με ισχυρά δημόσια οικονομικά, με προνοιακές πολιτικές στηριγμένες πάνω σε μια σύγχρονη αναπτυξιακή στρατηγική και ισχυρή οικονομική βάση.

Έβδομο, σταθερή ρήξη με τον συντεχνιασμό και την πολιτική που τεμαχίζει κάθε προσπάθεια για αλλαγή. Από την άλλη, κάθε υποστήριξη στον μεταρρυθμιστικό συνδικαλισμό, που ενώ στηρίζει τα συνδικαλιστικά αιτήματα βλέπει το συνολικό πλαίσιο, όχι τον αδιέξοδο συντεχνιακό αυτισμό.

Όγδοο, στήριξη σε κάθε προσπάθεια για μείωση των ελλειμμάτων, για υγιείς αναπτυξιακές στρατηγικές στο δημόσιο και ημιδημόσιο τομέα. Πλαίσιο, χρονοδιαγράμματα, κατευθύνσεις για μετατροπή ορισμένων ημιδημόσιων οργανισμών

σμών σε ΝΠΙΔ. Σύνδεση με την ιδιωτική πρωτοβουλία και τις συνέργειες ανάμεσα στη δημόσια και ιδιωτική πρωτοβουλία.

Ένατο, νέα στρατηγική για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως πρώτη βαθμίδα συμμετοχής του πολίτη, ως βάθρο αποκέντρωσης και διεκδίκησης νέας αντίληψης για την πολιτική. Άρα, συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων, ισχυρή ΤΑ, με υγιή οικονομικά, δραστηριότητα με βάση την οικονομική της δυνατότητα, τέλος στους ελλειμματικούς δήμους.

Δέκα, ενίσχυση των σύγχρονων μηχανισμών προστασίας των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων απέναντι στην κακοδιοίκηση και την αυθαιρεσία (Επίτροπος Διοκήσεως, Επίτροπος Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής κλπ).

Ένδεκα, αλλαγές στο πολιτικό σύστημα: διαφάνεια και νομοθετική ρύθμιση στα οικονομικά των κομμάτων, κατάργηση των προνομίων Υπουργών και Βουλευτών (αυτοκίνητα, συντάξεις, αφορολόγητα), εφαρμογή του πόθεν, πώς και πότε έσχες. Όσοι ενδιαφέρονται να εργαστούν στο χώρο της πολιτικής, οφείλουν να γνωρίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού, και να λαμβάνουν μέρος με τη δύναμη της προσφοράς, καθώς κάθε εργασία που προηγείται ή ακολουθεί της πολιτικής διαδρομής, προσφέρει τις επαγγελματικές λύσεις.

Δώδεκα, επίπονη προσπάθεια για την επίλυση του κυπριακού, άλλωστε σε αυτό το κεφάλαιο κρίνεται η φοβική πολιτική από την προοδευτική πολιτική γιατί η δεύτερη συνδέει την ελευθερία με την ανάπτυξη και την ανάπτυξη με την κοινωνική δικαιοσύνη σε όλη την Κύπρο.

20. ΩΡΑ ΤΩΝ 18 ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟ! 15 Αυγούστου 2013

Τι σημαίνει η συζήτηση που προέκυψε εσχάτως για το Συνεργατικό Κίνημα; Η κυβέρνηση έχει συμφωνήσει με την τρόικα να «κρατικοποιηθεί» ο συνεργατισμός ως μια διαδικασία για να γίνει η ανακεφαλαιοποίησή του χωρίς να καταρρεύσει ή χωρίς να ακολουθήσει τα πρότυπα της Τράπεζας Κύπρου ή της Λαϊκής. Μια άλλη άποψη ζητά να μείνουμε στο παρελθόν, δεν προτείνει τίποτα, στην πράξη να μείνουν τα πράγματα ως έχουν επειδή ο Συνεργατισμός εδώ και έναν αιώνα προσφέρει στους κυπρίους πολλά!

Επί της ουσίας τα πράγματα είναι πιο απλά:

Πρώτο,

ο Συνεργατισμός πράγματι έχει προσφέρει πολλά στον κύπριο εργαζόμενο, και μάλιστα σε εποχές πολύ δύσκολες, ιδιαίτερης φτώχειας και υπανάπτυξης. Συνεπώς ο Συνεργατισμός δικαιούται ένα μετάλλιο στον τομέα αυτό.

Δεύτερο, με τα σημερινά δεδομένα ο Συνεργατισμός θα λάβει 1.5 δις από το δάνειο της τρόικας με σκοπό την ανακεφαλαιοποίησή του, γεγονός που πιστοποιεί ότι κάτι σημαντικό δεν πήγαινε καλά στα τελευταία χρόνια της συνεργατικής δράσης σχετικά π.χ. με την πολιτική που ακολουθούσε στη χορήγηση δανείων.

Τρίτο, κάθε κυπριακή τράπεζα που σήμερα έχει πρόβλημα επιβίωσης ή αναζητά λύσεις μέσω τρόικας, δείχνει ότι δεν έλαβε έγκαιρα μέτρα, δεν περιόρισε τις δαπάνες, δεν προέβλεψε τα βασικά, άρα είχε πρόβλημα διοίκησης και εποπτείας! Ειδικό παραμένει το θέμα ότι τα Συνεργατικά σωστά δεν αγόρασαν ο μόλογα του ελληνικού δημοσίου, ήταν πράγματι πιο συγκρατημένα αλλά τότε πώς εξηγείται το ενάμισυ δις;

Τέταρτο,

ο έως τώρα Διοικητής του Συνεργατικού Κινήματος έλαβε προσωπικό δάνειο από κάποιο από τα συνεργατικά ιδρύματα της τάξης των 10 εκ ευρώ. Ποια ΣΠΕ χορήγησε το δάνειο; Είναι αυτή η ΣΠΕ μέρος της ανακεφαλαιοποίησης ή όχι; Αυτό δείχνει δυνατότητα πρόβλεψης και επίλυσης προβλημάτων;

Πέμπτο, τα υποκαταστήματα όλων των Συνεργατικών Ιδρυμάτων θα γίνουν 18 παγκύπρια, άρα δεκάδες άλλα θα κλείσουν, η συγχώνευση και οι συνεργασίες επιμέρους ΣΠΕ θα έχουν τον πρώτο λόγο. Αυτό γιατί αυτό έπρεπε να το κάνει η τρόικα και όχι οι διοικήσεις των τοπικών συνεργατικών με την παρότρυνση και τον έλεγχο της κεντρικής διοίκησης τα περασμένα χρόνια;

Έκτο, όσοι λένε να μην αλλάξει τίποτα και ταυτόχρονα είναι εναντίον της δανειακής σύμβασης, χρειάζεται να πουν δημόσια πού θα βρει ο Συνεργατισμός το 1.5 δις, για την ανακεφαλαιοποίησή του. Κάθε εισήγηση είναι σημαντική, αλλιώς μια εισήγηση χωρίς περιεχόμενο σημαίνει πρόταση για συνολική χρεοκοπία του Συνεργατισμού εν ονόματι της παλαιάς του δόξας.

21. ΧΡΥΣΟΠΡΑΣΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΣΕ ΣΙΝΙΚΟ ΤΕΙΧΟΣ, 20 Ιουλίου 2013

Το κυπριακό κράτος αντιμετωπίζει τα σκληρά διλήμματα των συναντήσεων με την τρόικα. Την ίδια στιγμή η κοινωνία μας παρακολουθεί την πρωτοφανή ροή σκανδάλων, διαπλοκής και αδιαφάνειας στο δημόσιο βίο. Προφανώς κάτι δεν πάει καλά με όσα βρίσκονται στη σφαίρα των διακηρύξεων και της ρητορείας. Πώς εξηγείται μια κοινωνία που είναι γεμάτη μεγάλοστομες διακηρύξεις εμφανίζεται πολιτικά αδύναμη και συχνά ηττημένη; Δύο τινά μπορεί να συμβαίνουν: ή ότι παράγουμε περισσότερη ρητορεία από όση μπορούμε να καταναλώσουμε, ή ότι ένα μέρος της πολιτικής ηγεσίας ενισχύει το ηρωϊκό και αμετροεπές στοιχείο για να υποβαθμίσει τις ευθύνες της απέναντι στη συνεχή πορεία προς τον γκρεμό. Αν ισχύει το δεύτερο, τότε μπορεί ερμηνευτεί με σαφήνεια το γιατί η Κύπρος βρίσκεται με το ένα πόδι στη διπλή γραμμή της χρεοκοπίας και της διχοτόμησης.

Το ιδεολόγημα της Κύπρου ως το «χρυσοπράσινου φύλλο» που ανησυχεί, πιέζεται και εκβιάζεται «ριγμένο στο πέλαγο» δεν έχει πλέον πέραση. Η χρεοκοπία της οικονομίας, οι συνεχείς αποκαλύψεις για σκάνδαλα και διαπλοκές δείχνουν το πόσο και πόσοι παραπλάνησαν μια κοινωνία για να ελέγξουν την εξουσία και μερικές αρνητικές πρακτικές της εν ονόματι της «σωτηρίας της πατρίδας». Χρησιμοποίησαν έννοιες με υψηλά νοήματα για να τις πετάξουν στον κάλαθο των σκανδάλων -τελικά στο όνομα της πατριδοκαπηλείας. Όσα έλεγαν σχετικά με την διατήρηση της «εθνικής αξιοπρέπειας» ήταν τελικά ένα προπέτασμα καπνού για να συγκαλύψουν μια πορεία συρρίκνωσης του κυπριακού ελληνισμού στο μέγεθος που το βλέπουμε σήμερα -ένα οικονομικό σύστημα, παράδειγμα προς αποφυγή σε παγκόσμια κλίμακα, μια διαχείριση του κυπριακού που ενίσχυσε τις διαχωριστικές τάσεις. Τα λόγια για τη διατήρηση της ελληνικότητας ήταν λόγια κενά περιεχομένου. Στην πραγματικότητα κάθε πρόκληση ή εισήγηση για να αλλάξουν τα πράγματα βρήκε απέναντί της ένα παγερά αδιάφορο, ένα σινικό τείχος κτισμένο στη βάση της διανομής ισχύος και προνομίων. Η συμμαχία της ακινησίας περιθωριοποίησε την Κυπριακή Δημοκρατία εν ονόματι της «σωτηρίας» της καθώς σήμερα η τρόικα ελέγχει τις οικονομικές πολιτικές της σε όλα τα επίπεδα.

Η πορεία της Κύπρου συνδέθηκε με την επιλογή της να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες μέσα στις πραγματικές νομοτέλειες που δημιουργεί το εξωτερικό περιβάλλον, η συμμετοχή στην ΕΕ και τα ανοικτά σύνορα. Αυτό το πλαίσιο όρισε και ορίζει την έκταση και το πλαίσιο των αλλαγών που χρειάζεται να γίνουν, αν θέλουμε η κυπριακή οικονομία να παραμείνει στο πεδίο του ανταγωνισμού και της σύγχρονης πραγματικότητας. Η αδυναμία να

διαβάσουμε αυτό το περιβάλλον και η άρνηση της πραγματικότητας οδήγησε και στην άρνηση στη λήψη αποφάσεων και έτσι στην χειροτέρευση όλων των δεικτών της οικονομικής δραστηριότητας τα τελευταία χρόνια. Η ένταξη στη ζώνη του ευρώ το 2008 απαιτούσε μια βαθμιαία προσαρμογή στους κανόνες και τις ρυθμίσεις που η Επιτροπή και το σύστημα της ευρωζώνης συνιστούσε για την Κύπρο.

Έτσι όταν η παγκόσμια κρίση και η κρίση του τραπεζικού τομέα κτύπησαν πολύ επιθετικά, η Κύπρος καθυστέρησε να πάρει αποφάσεις, έπαιζε σε δύο βάρκες πιστεύοντας ότι οι τακτικισμοί ήταν αρκετοί για να αποφύγουμε το χειρότερο. Ουσιαστικά έμεινε μόνη γιατί για τρία χρόνια απέρριπτε τις προτάσεις για διαρθρωτικές αλλαγές που διατύπωνε με επιμονή η Επιτροπή. Η Λευκωσία σε συνεννόηση με τους εταίρους της μπορούσε να θέσει τους κανόνες του παιχνιδιού, υλοποιώντας ένα μεταρρυθμιστικό πακέτο, αυτό που θα οδηγούσαν την Κύπρο έγκαιρα σε διαφορετική κατεύθυνση. Κάποτε η Κύπρος έδινε μαθήματα πρόβλεψης -ποτέ μόνη της, μαζί με την Μάλτα, για να ξεπεράσει σκοπέλους στην ενταξιακή της διαδρομή, ποτέ μόνη της με τους «δέκα» για το τελικό στάδιο της ένταξης. Αργότερα κυνήγησε την ουρά της - καθυστερώντας να κατανοήσει την πραγματικότητα, έμεινε μόνη χωρίς σχέδιο για να πληρώσει εντέλει το βαρύτατο τίμημα της ακρισίας.

22. ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΟΉ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ; 15 Ιουνίου 2013

Η συζήτηση γύρω από τις χορηγίες που γίνονταν επί προεδρίας Δ. Χριστόφια σε διάφορα πρόσωπα προκαλεί εντάσεις. Η συζήτηση είναι εκτενής -στη Βουλή, στα ΜΜΕ, στην κοινή γνώμη. Στην Προεδρία της Δημοκρατίας λειτουργούσε ένα ταμείο που ενίσχυε διάφορα πρόσωπα και οργανισμούς. Μεγάλοι οικονομικοί παράγοντες ενίσχυαν το ταμείο, κατά δημόσια δήλωση ενός εξ αυτών, του Ν. Σιακόλα, και ο πρόεδρος με τη σειρά του διένεμε «τσιεκκούθκια»/επιταγές σε όσους κατά την κρίση του είχαν ανάγκη.

Μια ματιά στην πολιτική ζωή της Κύπρου βεβαιώνει ότι το πρότυπο άσκησης της εξουσίας από την δημιουργία του κυπριακού κράτος ήταν η συγκρότηση πελατειακών δικτύων, η αναγνώριση του ρουσφετιού ως μιας συνήθους πρακτικής και η εξασφάλιση προσωπικής και κομματικής ισχύος βασισμένες σε μια, χωρίς αρχές, αντίληψη για ικανοποίησης αιτημάτων. Το πελατειακό δίκτυο πέρασε διάφορα στάδια ανάλογα με το ποιος εκλεγόταν στην προεδρία του κράτους. Οι εξυπηρετήσεις άλλαζαν χρώμα γιατί στόχος ήταν η ικανοποίηση, όχι η μεταρρύθμιση. Έτσι ο φαύλος κύκλος δεν έχει τελειωμό

καθώς οι αδικημένοι κάθε προηγούμενης πενταετίας περίμεναν «δικαίωση», τώρα ήρθε η σειρά μας κλπ

Στην περίπτωση με τα «τσεκκούθκια» το ζήτημα τίθεται ως εξής: είναι ρόλος ενός Προέδρου Δημοκρατίας να διανέμει σε ένα κύκλο αδιαφάνειας επιταγές με ασαφή κριτήρια; Είναι ευθύνη της προεδρίας ενός κράτους να κάνει διανομή ευεργετημάτων; Αντίθετα: πιστεύω ότι αυτές οι δραστηριότητες είναι ξεπερασμένες, ανήκουν σε μια εποχή που η Κύπρος προσπαθούσε να κάνει τα πρώτα βήματά της ως ανεξάρτητο κράτος και πολλοί ζητούσαν οικονομική βοήθεια από τον βουλευτή, τον υπουργό, τον επίσκοπο κλπ. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να λειτουργούν τα πράγματα κατ' αυτόν τον τρόπο και όσο πιο γρήγορα τερματιστούν, τόσο το καλύτερο για το πολιτικό σύστημα της Κύπρου. Παραμένει ασφαλώς ένα ερώτημα γιατί ένας μεγάλος οικονομικός παράγοντας κάνει δωρεές και αν έτσι επιδιώκει να αποκτήσει ή να αυξήσει την επιρροή του στα πράγματα. Η απάντηση και σε αυτό είναι να τερματιστούν οι πρακτικές αυτές γιατί το κράτος χρειάζεται να είναι θεσμικά δίκαιο, διαφανές και ανοικτό. Στην συγκεκριμένη περίπτωση για τα άτομα με ειδικές δυσκολίες θεσμική ευθύνη έχει το Τμήμα Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας που λειτουργεί για το σκοπό αυτό, όχι η προεδρία της Δημοκρατίας.

Το κράτος παροχών και ειδικών ρυθμίσεων έχει κλείσει τον κύκλο του. Η χρεοκοπία της κυπριακής οικονομίας δεν προέκυψε από το μηδέν. Οφείλεται και στην ανάπτυξη του κράτους-παροχών, τα ελλείμματα που συσώρευαν τα πελατειακά δίκτυα πάνω στη λογική του «μια σου-μια μου», την μετατροπή του δημόσιου ή ημιδημόσιου τομέα σε χώρο άσκησης ρουσφετολογικής πολιτικής. Η κατάρρευση του κυπριακού μύθου το 2013 και η προσφυγή στην τρόικα είναι θορυβώδης γιατί μέχρι τώρα πολλές και αντιφατικές δυνάμεις συνεργάζονταν για να κρύψουν τις αδυναμίες του συστήματος («κρύψε να περάσουμε»). Η προσπάθεια απέτυχε γιατί η κατάρρευση του τραπεζικού τομέα πολλαπλασίασε την πίεση και τελικά συμπαρέσυρε τη συνολική οικονομία στο ένα σκαλί πριν την χρεοκοπία.

Το κράτος οφείλει να δημιουργεί απρόσωπους θεσμούς, να υπάρχουν διαφανή κριτήρια, με τεκμηρίωση στις αποφάσεις, με έλεγχο από τη Γενική Ελέγκτρια και κυρίως να χαράσσει πολιτικές που να αντιμετωπίζουν τα αίτια, και όχι τις συνέπειες μιας κατάστασης. Η σύγκρουση παραμένει διαχρονική: συντήρηση ή μεταρρύθμιση; Συντήρηση σημαίνει να διαιωνίζεις μια διχαστική πρακτική όταν δεν διαθέτεις στρατηγική για την ανάπτυξη. Μεταρρύθμιση σημαίνει να χρησιμοποιεί τους πόρους με πρόγραμμα, να συντονίζεις τις πολιτικές για μείωση των ανισοτήτων, να διαμορφώνεις με συνέπεια

αναπτυξιακές πολιτικές αυξάνοντας έτσι τις δυνατότητές του κράτους να παραμείνει κοινωνικό ακόμα και όταν ασκεί σταθεροποιητική πολιτική.

23. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΟΜΙΚΗ ΙΣΧΥ, 8 Μαΐου 2013

Η Χ. Γεωρκάτζη είναι Γενική Ελέγκτρια (ΓΕ) της Κυπριακής Δημοκρατίας από το 1998. Γνωρίζει όσο ελάχιστοι την κυπριακή πραγματικότητα, συντάσσει ετήσιες εκθέσεις για τον τρόπο διαχείρισης του δημόσιου χρήματος στη δημόσια υπηρεσία, στους ημικρατικούς οργανισμούς και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Η έως τώρα δραστηριότητα της υπηρεσίας της οποίας προϊστάται, της παρέχει το δικαίωμα να κρίνει με ιδιαίτερη εγκυρότητα τα πράγματα. Κατέκτησε με το έργο της υψηλό κύρος και αξιοπιστία. Στις 26 Απριλίου κατέθεσε στην τριμελή Ερευνητική Επιτροπή για την οικονομία που ερευνά τις αιτίες που οδήγησαν την κυπριακή οικονομία στην καταστροφή. Μερικά βασικά σημεία από την κατάθεση της Χ. Γεωρκάτζη είναι τα πιο κάτω όπως καταγράφηκαν σε σχετικό ρεπορτάζ του ΚΥΠΕ:

1. ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ: «Δυστυχώς οι εισηγήσεις και οι επισημάνσεις του Γραφείου δεν τυγχάνουν της απαραίτητης προσοχής. Παρατηρούμε ότι ο αρμόδιος Υπουργός ή ο Πρόεδρος ενός ΔΣ Ημικρατικού Οργανισμού έχει την τάση να αναθέτει σε συνεργάτες του τον χειρισμό των απαντήσεων. Υπάρχει μια συνήθης απάντηση που δίνεται ότι η εισήγηση θα εξεταστεί στο μέλλον. Δεν υπάρχει διαφωνία συνήθως με την εισήγηση. Υπάρχει παραπομπή στο μέλλον. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις όπου οι εισηγήσεις ύστερα από πολλή επιμονή έγιναν αποδεκτές». Παράδειγμα από την κατάθεσή της: υπάρχουν 160.000 ανεκτέλεστα εντάλματα με αξία 135 εκατομμυρίων ευρώ από τα οποία τα περισσότερα οφείλονται στο κράτος. Καταθέτει ότι «αυτά είναι εντάλματα που μπορεί να εκκρεμούν για 10 χρόνια ίσως και περισσότερο». Ανέφερε επίσης ότι «μέσα από έλεγχο που διεξήγαγε το Γραφείο ένας μεγάλος αριθμός ενταλμάτων αφορούσε μέλη της Αστυνομίας, δημόσιους υπαλλήλους, δημόσια πρόσωπα αλλά και πως δεν ευσταθούσαν οι αιτιάσεις της Αστυνομίας σε σχέση με προβλήματα στην επίδοση των ενταλμάτων».

Β. ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ: Η ΓΕ ανέφερε ότι «μέσα από τους ελέγχους του Γραφείου διαπιστώθηκε ότι άτομα των οποίων ο τρόπος διαβίωσης και τα περιουσιακά τους στοιχεία καταδεικνύουν ότι έχουν εισοδήματα που θα έπρεπε να δηλωθούν και να καταβάλλουν τον οφειλόμενο φόρο, είναι άγνωστα στο Τμήμα Εσωτερικών Προσόδων (ΤΕΠ), δεν έχουν φορολογικό φάκελο, είτε καταβάλλουν φορολογικές δηλώσεις για εισοδήματα πολύ χαμηλότερα από τα πραγματικά τους. Σημείωσε πως μέσα από

δειγματοληπτικό έλεγχο που διεξήγαγε το Γραφείο, προέκυψαν στοιχεία για συγκεκριμένους φορολογούμενους, οι οποίοι είτε ήταν ιδιοκτήτες σκαφών αναψυχής είτε πολυτελών αυτοκινήτων είτε ακίνητης περιουσίας μεγάλης αξίας είτε λήπτες επιδοτήσεων από τον ΟΓΑ μεγάλων ποσών και οι οποίοι είτε ήταν άγνωστοι στο ΤΕΠ είτε δήλωναν πολύ μικρά εισοδήματα». Αριθμοί από την κατάθεση της ΓΕ: «καθυστερημένα έσοδα του κράτους ύψους 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ από τα οποία γύρω στα 950 εκατομμύρια είναι βεβαιωμένοι φόροι και οφείλονται στο ΤΕΠ με την είσπραξη τους να εκκρεμεί για πολλά χρόνια. Από αυτό το ποσό τα 380 εκατομμύρια ευρώ είναι ανεπίδεχτοι είσπραξης φόροι είτε διότι η εταιρεία έχει πτωχεύσει είτε διότι απεβίωσε ο οφειλέτης και για άλλους λόγους».

3 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ: Η ΓΕ ανέφερε ότι «υπάρχουν οργανισμοί οι οποίοι έχουν κλείσει τον κύκλο ζωής τους εδώ και πάρα πολλά χρόνια, ενώ για άλλους έχουν ληφθεί και αποφάσεις από το Υπουργικό Συμβούλιο ότι πρέπει να τερματιστούν οι εργασίες τους, ωστόσο υπάρχει μόνο κωλυσιεργία και συνεχίζει το προσωπικό να υποαπασχολείται και το κράτος να καταβάλλει μισθούς».

4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: Η ΓΕ ανέφερε ότι «αν μια κυβέρνηση δαπανά πολύ περισσότερα απ' όσα εισπράττει, οπότε χρειάζεται να δανειστεί για να καλύψει τις ανάγκες της, σχολιάζουμε το θέμα της αύξησης του δημοσίου χρέους και αφού το επισημάνουμε υποδεικνύουμε ότι τα τελευταία χρόνια υπήρχε μια πολιτική βραχυχρόνιου δανεισμού για την κάλυψη μακροχρόνιων αναγκών». Σε παρατήρηση του Προέδρου της Επιτροπής ότι το 2007 υπήρχε πλεόνασμα 3%, το 2008 0,9% ενώ το 2009% υπήρξε έλλειμμα 6%, η κ. Γιωρκάτζη σημείωσε «πως απ' όσο προκύπτει από τις εκθέσεις του Γραφείου, υπήρχε αύξηση των δαπανών και μείωση των εσόδων γι' αυτό και το πλεόνασμα μετατράπηκε σε έλλειμμα. Θεωρούμε ότι μέσα από τον έλεγχο που διενεργούμε στο Υπουργείο Οικονομικών ότι υπήρχαν υπηρεσιακά σημειώματα που υπεδείκνυαν το πρόβλημα και εισηγούντο τη λήψη μέτρων».

5. ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ: Η ΓΕ ανέφερε ότι «ένας τομέας στον οποίο υπάρχει η πιθανότητα διαφθοράς είναι ο τομέας των προσφορών. Μέσα στις εκθέσεις υπάρχει μια σειρά αναφορών σε διαδικασίες προσφορών όπου είτε φωτογραφίζονται συγκεκριμένοι προσφοροδότες, είτε γίνεται κατακύρωση με ένα τρόπο που δεν εξοικονομεί χρήματα στο δημόσιο, είτε αγοράζονται υλικά αναλώσιμα πέραν των αναγκών».

6. ΕΝΟΙΚΙΑ: Ο τομέας των ενοικίων όπου δαπανά το κράτος 30 εκατομμύρια ευρώ ετησίως και σε μερικές περιπτώσεις όπου δαπανηρά κτίρια εξαιτίας

κακού προγραμματισμού παρέμειναν άδεια για πολλούς μήνες καμιά φορά και χρόνια με το κράτος να καλείται να καταβάλει τα ενοίκια. Επίσης δημιουργούμε ιδρύματα και οργανισμούς που στελεχώνουμε με ακριβοπληρωμένο προσωπικό για να εκτελέσουν κάποιο έργο το οποίο χρόνια μετά διαπιστώνουμε ότι δεν θα γίνει, όπως το «Ίδρυμα Πολιτισμού».

7. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ: Η ΓΕ ανέφερε ότι «μεγάλες αδυναμίες παρατηρούνται στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπου παρατηρείται πλεονάζων προσωπικό και «ότι γίνονται προσλήψεις στη βάση πολιτικών κριτηρίων. Όλα αυτά τα στοιχεία της αναξιοκρατίας, των κομματικών παρεμβάσεων δημιουργούν ένα κλίμα πάρα πολύ αρνητικό. Ειδικότερα σε σχέση με την πρόσληψη των ωρομίσθιων εργατών στο δημόσιο η ΓΕ είπε «ότι η γνώμη της είναι πως ο τρόπος πρόσληψης του είναι πολύ χαλαρός και σε αυτόν υπεισέρχονται πολιτικά και κομματικά κριτήρια».

8. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Η ΓΕ ανέφερε στη συνέχεια ότι «το γεγονός ότι το 96% περίπου των δημοσίων υπαλλήλων αξιολογούνται με το χαρακτηρισμό «εξαιρετος», με ευθύνη των προϊσταμένων και του εκάστοτε διευθυντή, αποτελεί ένα φαινόμενο που δεν προάγει την αξιοκρατία, καθώς δεν υπάρχει μέτρο μετά για την προαγωγή του πλέον άξιου».

9. ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ: Η ΓΕ αναφέρθηκε και στο πρόβλημα της γραφειοκρατίας λέγοντας ότι αυτή «δεν οφείλεται μόνο σε πολύ λεπτομερείς νόμους και έλλειψη ευελιξίας αλλά δυστυχώς και σε μια νοοτροπία του προσωπικού να μην αποξενωθεί από τις εξουσίες του, να επιδεικνύει σε κάθε στάδιο της διαδικασίας την εξουσία του ο κάθε λειτουργός και να μην σέβεται τον πολίτη και να τον χειρίζεται ως τον πελάτη του». Ανέφερε ακόμη ότι η γραφειοκρατία έχει να κάνει με την ευθυνοφοβία, την απόσχιση ευθυνών, τη μετακύληση ευθύνης και πως η γραφειοκρατία εκτείνεται σε όλους τους τομείς και «αποτελεί ένα από τους λόγους που φτάσαμε σε αυτή την κατάσταση».

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η Χ. Γεωρκάτση έκανε το εξής καταληκτικό σχόλιο για την πορεία της κυπριακής οικονομίας: «σε μια χώρα όπου η ανοχή, η αναξιοκρατία, η ευθυνοφοβία, η απόσχιση ευθύνης, μερικές φορές η απαξίωση των νόμων και σίγουρα η απαξίωση των θεσμών θεωρώ πως μια ανθρώπινη τραγωδία όπως ήταν το Μαρί και μια οικονομική τραγωδία όπως είναι η σημερινή κατάσταση ήταν περίπου προδιαγεγραμμένη».

Η Χ. Γεωρκάτση επαναλαμβάνει κάθε χρόνο στις ετήσιες εκθέσεις της τις ίδιες περίπου διαπιστώσεις. Οι επισημάνσεις της ΓΕ αφορούν πλήθος από φαινόμενα κακοδιοίκησης στην κρατική μηχανή, την τοπική αυτοδιοίκηση και

την ημιδημόσια υπηρεσία. Οι Εκθέσεις αντιμετωπίζονταν κάθε χρόνο πάνω στη βάση «έκθεση είναι, θα περάσει». Καμμία κυβέρνηση δεν έκανε το αυτονόητο, δηλαδή να περιβάλλει τις εκθέσεις της Γ.Ε. με νομικό βάρος, περνώντας από τη Βουλή σχετικό νόμο, ώστε να έχουμε μια νομική διαδικασία επίβλεψης, ελέγχου και κυρώσεων για όσους αγνοούν τους κανονισμούς της χρηστής διοίκησης με την πολιτική ευθύνη στα εποπτεύοντα Υπουργεία. Ένα κράτος που σέβεται τους θεσμούς τους οποίους το ίδιο δημιούργησε, έχει την υποχρέωση να θωρακίσει την αποτελεσματική λειτουργία τους. Η πορεία προς την χρεοκοπία της κυπριακής οικονομίας, η τραγική κατάσταση σε ημικρατικούς οργανισμούς και οργανισμούς ΤΑ, τα ελλείμματα στο δημόσιο τομέα δείχνουν ότι οι καλές διαπιστώσεις δεν έφεραν κάποια λύση. Δεν χρειάζεται καμμία εξωτερική εισήγηση για να κάνουμε το αυτονόητο - χρειάζεται να λειτουργήσει η κοινή λογική και αυτό υπηρετεί ζωτικά συμφέροντα της κυπριακής κοινωνίας - χρηστή διοίκηση, σεβασμός στο δημόσιο χρήμα, βελτίωση της παρεχόμενης ποιότητας υπηρεσιών από το δημόσιο και ημιδημόσιο τομέα. Έτσι μπορεί να αλλάξουμε τα πράγματα και η διαπίστωση Γεωρκάτζη («ανοχή, αναξιοκρατία, ευθυνοφοβία») να πάρει μια διαφορετική κατεύθυνση.

24. ΜΕΣΑ, ΔΙΠΛΑ, Ή ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ; 2 Μαΐου 2013

Η επιλογή της ένταξης της Κύπρου στην ΕΕ απετέλεσε στρατηγική κίνηση για αντιμετώπιση των μεγάλων ζητημάτων στο σύγχρονο κόσμο - παγκοσμιοποίηση, ανοικτά σύνορα, οργάνωση των κοινωνιών πάνω σε «κοινότητες» συμφερόντων, τερματισμό της απομόνωσης, αναζήτηση συμμαχιών σε έναν πολυπολικό κόσμο. Η υπόθεση με την τρόικα και την προσπάθεια για την υπογραφή μιας δανειακής σύμβασης με την κυπριακή κυβέρνηση, επέτρεψε να μεταφερθεί η συζήτηση σε μια σχετικά απροσδόκητη βάση -γιατί να μείνουμε στην ΕΕ; Γιατί δεν κάνουμε μια βόλτα στην γύρω ζώνη; Γιατί δεν καταγγέλλουμε το μνημόνιο και τους ξένους που παρεμβαίνουν και καταργούν την έννοια της κρατικής μας κυριαρχίας; Αυτό το ερώτημα στο βαθμό που τίθεται με μισόλογα στο δημόσιο διάλογο εγκυμονεί μια εξαιρετικά μεγάλη οπισθοδρόμηση για το σύνολο της Κύπρου.

Η αντίληψη ότι μπορούμε να βρούμε λύσεις έξω από το ευρωπαϊκό πλαίσιο κινούνται στη σφαίρα της δοξασίας. Ποια είναι η εναλλακτική λύση; Με ποιους θα κάνουμε συνεργασίες στην εποχή που οι παγκόσμιες συνεργασίες αποτελούν τον αναντικατάστατο τρόπο επιβίωσης μιας εθνικής οικονομίας; Ποιος θα δανείσει χρήματα στην Κύπρο όταν, για σχεδόν δύο χρόνια, βρίσκεται εκτός αγορών; Πιθανή καταγγελία της δανειακής σύμβασης θα έχει ως συνέπεια την έξοδο από τη ζώνη του ευρώ, πιστωτικό γεγονός σε

χρόνο ρεκόρ, θρυμματισμό της ευρωκυπριακής σχέσης, μετατροπή της νήσου σε παρία της διεθνούς πολιτικής ζωής, απροσμέτρητης έκτασης κοινωνική δυστυχία με ταυτόχρονη ολοκλήρωση επί του εδάφους των τετελεσμένων της εισβολής.

Ορισμένοι από τους ευρωπαίους εταίρους, αντιμετώπισαν με έναν πολύ λανθασμένο και βίαιο τρόπο την ανάγκη για αλλαγές στο οικονομικό μοντέλο της Κύπρου. Οι αλλαγές χρειάζεται να κινούνται σε ένα συμφωνημένο χρονικό πλαίσιο, με δεσμεύσεις, με πειθώ και συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα στις προσαρμογές. Συνεπώς η «σχολή Σόιμπλε» στην πράξη δυναμίτισε την έννοια της κοινοτικής αλληλεγγύης και προκαλεί δικαιολογήμενες αντιδράσεις. Ωστόσο, η προσπάθεια που κάνουν ορισμένοι στην Κύπρο να αποδώσουν όλες τις ευθύνες στην τρόικα, είναι μια πολύ φτωχή κίνηση για να συγκαλύψουν τις δικές τους ευθύνες για το πού ήταν και πού βρίσκεται η Κύπρος. Συνολικά θεωρώ ως επικίνδυνη πολιτική υποκρισία αυτοί που έχουν την κύρια ευθύνη για τη διπλή χρεοκοπία της Κύπρου (πορεία στη διχοτόμηση, πορεία στη χρεοκοπία) να ρίχνουν την μπάλα της ευθύνης σε άλλους. Ο κυνισμός της «σχολής Σόιμπλε» είναι το άλλοθι για να κρύψουν ευθύνες και να στρέψουν τη δημόσια συζήτηση σε άλλες διαδρομές.

Η βίαιη εξέλιξη στα δύο Eurogroup στις 16 και 25 Μαρτίου έδειξε πως η Κύπρος θεωρείται με έργα ένας ιδιόμορφος εταίρος που μετέχει στη δεύτερη ταχύτητα της ΕΕ. Αυτήν την ιδιότητα την αποκτήσαμε με τις επιλογές της πολιτικής ηγεσίας της Κύπρου την τελευταία δεκαετία. Ακυρώσαμε το πανευρωπαϊκής εμβέλειας «πρόγραμμα Ελσίνκι», όμως, στην πολιτική οι συνοικιακές συμπεριφορές έχουν κόστος. Ο Γ. Κρανιδιώτης έλεγε το 1997 ότι «πιστεύω δυνατά ότι η ένταξη της Κύπρου μπορεί να λειτουργήσει ως ο καταλύτης στις προσπάθειες για δίκαιη και βιώσιμη λύση στο κυπριακό πρόβλημα». Στην πράξη, από το 2003, εγκατελήφθη η πολιτική Κρανιδιώτη και η Κύπρος παραμένει στην κατηγορία του ιδιόμορφου εταίρου.

Η Κύπρος χρειάζεται να βγει από το σφαίρα της αστάθειας και της αβεβαιότητας και να προσχωρήσει στη ζώνη της σταθερότητας, με την επίλυση του κυπριακού και την πλήρη ενσωμάτωσή της στην ευρωπαϊκή πρακτική. Η ένταξη στη ζώνη της σταθερότητας μπορεί να κατακτηθεί με πειστικό σχέδιο, με ρεαλισμό και κοινωνική κινητοποίηση για την επίλυση του κυπριακού, έτσι που ολόκληρη η Κύπρος να καταστεί ένα ισχυρό μέλος της ΕΕ στην Α. Μεσόγειο, παράγοντας ειρήνης, σταθερότητας και ανάπτυξης για όλους της κατοίκους της.

25. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, 28 Απριλίου 2013

Ένα είναι η ακαδημαϊκή γνώση, άλλο η μάχιμη πολιτική πράξη. Αν συνδυάζεις και τα δύο ακόμα καλύτερα. Αναφέρομαι σε παρέμβαση του Καθηγητή και Δημάρχου Αθηναίων Γ. Καμίνη σχετικά με την μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης. Γράφει τα πιο κάτω στο περιοδικό «Μεταρρύθμιση» στις 21 Απριλίου 2013: «η αξιολόγηση είναι το μόνο ασφαλές όχημα ανάδειξης των ικανών στελεχών και στελέχωσης των υπηρεσιών με τα άτομα που έχουν συγκεκριμένες δεξιότητες. Υπερασπίζομαι δε, και την προσωπική συνέντευξη, αρκεί βεβαίως αυτή να διεξάγεται δημοσίως, ώστε να την παρακολουθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Τα τυπικά προσόντα αποτυπωμένα σε ένα χαρτί, ποτέ δεν είναι ικανά να αποτυπώσουν τις πραγματικές δυνατότητες ή αδυναμίες ενός ανθρώπου που θα κληθεί να αναλάβει σημαντικές ευθύνες και αρμοδιότητες. Πολύ περισσότερο αν αυτές σχετίζονται με τις σύγχρονες απαιτήσεις του εκσυγχρονισμού της δημόσιας λειτουργίας, καθώς και της επαφής, συνεργασίας και προσαρμογής με το πολύ σύνθετο και συνεχώς μεταβαλλόμενο τοπίο της ελεύθερης αγοράς. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι συνεχής και τακτική. Ο δημόσιος υπάλληλος, όχι μόνο δεν πρέπει να τη φοβάται, αλλά κατά τη γνώμη μου να την επιδιώκει, αφού σε χρονική περίοδο που θα έχει απαλλαγεί από τα φορτία της οικονομικής κρίσης, θα μπορούσε να συνδυαστεί και με την οικονομική του αναβάθμιση. Αρκεί να τον πείσουμε -εν τοις πράγμασι- ότι και εμείς έχουμε απαλλαγεί οριστικά από τα νοσηρά φαινόμενα των πελατειακών πολιτικών σχέσεων και συναλλαγών, που έχουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης για την κρίση που βιώνουμε».

Η αναφορά Καμίνη συνδέεται απόλυτα με νοοτροπίες και πρακτικές που αφορούν άμεσα και την κυπριακή δημόσια διοίκηση και με τον τρόπο που διορίζεται η ΕΔΥ (Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας), το σώμα που έχει τη συνταγματική ευθύνη να διορίζει και να προάγει τους δημοσίους υπαλλήλους. Η σύνθεσή της προκύπτει μέσα από κομματικές λίστες. Τα κάθε φορά φιλοκυβερνητικά κόμματα υποβάλλουν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ένα κατάλογο από υποστηρικτές τους και ο πρόεδρος φτιάχνει την τελική σύνθεση, σε «αναλογική» βάση, δύο από το ένα κόμμα, ένας από το άλλο, και κάποιος πιο ουδέτερος κ.ο.κ . Συνεπώς η ΕΔΥ εξ αντικειμένου στερείται του κριτηρίου της αντικειμενικότητας γιατί η επιλογή προκύπτει με τη λογική της λίστας και όχι της εξαντλητικής, απαιτητικής, ειδικής γνώσης. Οι αποφάσεις της, αμφισβητούνται. Ύστερα αρκετοί προσφεύγουν στη δικαιοσύνη πιστεύοντας ότι η ΕΔΥ τους αδίκησε.

Οι τρεις πληγές της δημόσιας διοίκησης συνδέονται με το κράτος της «γραφομηχανής», τη δημόσια υπηρεσία όπου όλοι οι υπάλληλοι

«αριστεύουν» και την εξέλιξη των δημοσίων υπαλλήλων με βάση τα χρόνια παρουσίας τους στην υπηρεσία.

Αυτές οι τρεις πληγές εμποδίζουν το κυπριακό δημόσιο να δουλέψει σήμερα πιο αποτελεσματικά. Το κράτος μπορεί να αξιοποιήσει στοιχεία από την πρακτική της νέας οικονομίας (λ.χ. ηλεκτρονικές λύσεις χωρίς γραφειοκρατία) και έτσι να κερδίσει το στοίχημα του χρόνου και της περισσότερης αποτελεσματικότητας. Στο θεσμικό επίπεδο η δημόσια διοίκηση κουβαλά στην πλάτη της όλα εκείνα τα βασικά συστατικά που την σχημάτισαν σε περασμένες δεκαετίες. Ένας μηχανισμός που διέπεται από κανονισμούς λειτουργίας που προστατεύουν τα εξωτερικά συστατικά της στοιχεία (ηλικία, παλαιότητα, τυπολατρία). Όπως σημειώνει ο Γ. Καμίνης «η αξιολόγηση πρέπει να είναι συνεχής και τακτική... αρκεί να τον πείσουμε -εν τοις πράγμασι- ότι και εμείς έχουμε απαλλαγεί οριστικά από τα νοσηρά φαινόμενα των πελατειακών πολιτικών σχέσεων και συναλλαγών, που έχουν το δικό τους μερίδιο ευθύνης για την κρίση που βιώνουμε».

26. ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΜΕ ΜΕΛΛΟΝ, 10 Απριλίου 2013

Οι σκληρές ειδήσεις κυριαρχούν καθώς η Κύπρος παραμένει σε τροχιά μεγάλων αρνητικών ανακατατάξεων. Η κοινή γνώμη διερωτάται και αγανακτεί για το πώς η Κύπρος κατάφερε να γίνει για μερικές ημέρες το πρώτο αρνητικό θέμα παγκοσμίως. Στις 3 Απριλίου είδα μερικές ειδήσεις που συνδέονται με ότι πλέον αναζητά η Κύπρος: εφικτές δράσεις για να αναστρέψει το κλίμα της παρακμής και που έχουν να πουν κάτι για την επόμενη ημέρα. Από την ειδησεογραφία στις 3 Απριλίου μεταφέρω τα πιο κάτω ενδιαφέροντα:

A. Μια είδηση από το πρακτορείο ειδήσεων Reuters: «απαγόρευση μαχαίρι» στα ταξίδια σε business class, βάζει μεταξύ άλλων το κυπριακό μνημόνιο, για όλους τους αξιωματούχους της κυβέρνησης, εξαιρώντας μόνο τον πρόεδρο Νίκο Αναστασιάδη και τον πρόεδρο της βουλής Γ. Ομήρου. Πρόκειται για μία μόνο από τις πτυχές της συμφωνίας με την τρόικα που αποκαλύπτονται από το πρακτορείο Reuters Η απαγόρευση για ταξίδια σε business class (η πιο ακριβή κατηγορία εισιτηρίων) για όλους τους άλλους κυβερνητικούς αξιωματούχους δεν θα ισχύει στις υπερατλαντικές πτήσεις, σύμφωνα με το μνημόνιο που «κλείδωσε» χθες και προβλέπει βοήθεια 10 δις. ευρώ από την ΕΕ και το ΔΝΤ. Οι ανώτατοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι χάνουν επίσης το δικαίωμα να αγοράζουν αφορολόγητα αυτοκίνητα, ενώ θα υπάρξει πάγωμα στους μισθούς όλων των κρατικών λειτουργών και των βουλευτών μέχρι το 2016».

Τέσσερις ειδήσεις από το ΚΥΠΕ

Α. «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της ειδικής Ομάδας Δράσης (Task Force) που θα συσταθεί, αλλά και των δυνατοτήτων που υπάρχουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό θα εξαντλήσει κάθε προσπάθεια για την στήριξη του κυπριακού λαού και τον περιορισμό των επιπτώσεων της κρίσης στον πληθυσμό. Την επισήμανση αυτή ο εκπρόσωπος της Επιτροπής Ολιβιέ Μπαγί με αφορμή τη συμφωνία για το μνημόνιο μεταξύ των κυπριακών αρχών και της τρόικας».

Β. «Σχεδιασμούς για αναπτυξιακά έργα στο χώρο της κρατικής έκθεσης που αγγίζουν τα 100 εκατομμύρια ευρώ, παρουσίασε η Αρχή Κρατικών Εκθέσεων Κύπρου στο πλαίσιο συζήτησης του προϋπολογισμού της ΑΚΕΚ για το 2013. Ο Πρόεδρος της Αρχής, Λ. Κωνσταντίνου ανέφερε ότι στους σχεδιασμούς περιλαμβάνεται ανάπτυξη στον υφιστάμενο χώρο (96.000 τ.μ) με την ανέγερση νέου εκθεσιακού χώρου και ενός συνεδριακού κέντρου με τη μέθοδο του στρατηγικού επενδυτή (BOT). Στους σχεδιασμούς υπάρχει πρόνοια για την ανέγερση καζίνο, εστιατορίου, μικρού ξενοδοχείου, θεματικού πάρκου, παιδότοπων. Είπε ότι το κόστος του έργου ανέρχεται στα 30 εκατομμύρια για το εκθεσιακό χώρο και το συνεδριακό κέντρο, ενώ τα υπόλοιπα έργα εκτιμάται ότι θα έχουν συνολικό κόστος 100 εκατ».

Γ. Με ανακοίνωσή της η Ομοσπονδία Συνδέσμων Εργολάβων Οικοδομών Κύπρου (ΟΣΕΟΚ) εισηγείται «την διοχέτευση κεφαλαίων που θα προέλθουν από τη Δανειακή Σύμβαση προς την κατεύθυνση της Ανάπτυξης και πιο συγκεκριμένα προς την κατάρτιση και υλοποίηση Κρατικών Αναπτυξιακών Προϋπολογισμών που θα αφορούν κατασκευαστικά έργα και επενδύσεις. Εισηγείται ακόμη την άμεση και απρόσκοπτη υλοποίηση των κατασκευαστικών έργων που χρηματοδοτούνται από κονδύλια προερχόμενα από τα ευρωπαϊκά ταμεία χρηματοδότησης, καθώς επίσης και συντονισμένες ενέργειες για εξασφάλιση νέων τέτοιων κονδυλίων κυρίως για έργα που αφορούν την πράσινη ανάπτυξη».

Δ. «Μετά από εισήγηση του Δημάρχου Λευκωσίας Κωνσταντίνου Γιωρκάτζη στους ιδιοκτήτες των χώρων στάθμευσης στο κέντρο της Λευκωσίας, και ιδιαίτερα στην περιοχή γύρω από τη λεωφόρο Μακαρίου, η στάθμευση σε χώρους στάθμευσης θα γίνεται δωρεάν όλες τις Παρασκευές, από το πρωί μέχρι το βράδυ, τον μήνα Απρίλιο 2013, ως πιλοτικό μέτρο. Σύμφωνα με ανακοίνωση του Δήμου Λευκωσίας, το μέτρο αυτό προωθείται για τη στήριξη των καταστημάτων της περιοχής, της προσέλκυσης των πολιτών στο κέντρο της

Λευκωσίας με έμφαση στην αναστροφή της πορείας του μαρασμού του Αστικού Εμπορικού Κέντρου της πρωτεύουσας».

Ε. Μια είδηση από τον «Φιλελεύθερο»: ο νομπελίστας Χ. Πισσαράδης τονίζει σε συνέντευξή στις 31 Μαρτίου ότι «για να τονωθεί η οικονομία, δήλωσε ότι είναι υψίστης σημασίας η μείωση της τιμής του βιομηχανικού ρεύματος, διότι θα βοηθηθεί η τουριστική βιομηχανία και η μεταποίηση. Όπως πρόσθεσε, το ποσοστό που πληρώνουν για ενέργεια οι μεγάλοι ανταγωνιστές της χώρας μας στον τουρισμό, η Τουρκία, η Ελλάδα και η Ισπανία, είναι πολύ χαμηλότερο, με αποτέλεσμα το δικό τους προϊόν να έχει χαμηλότερο κόστος. Είναι αδιανόητο σε μια χώρα στον ευρωπαϊκό χώρο οι επιχειρήσεις να έχουν τόσο υψηλό κόστος για ενέργεια, παρά απ' οπουδήποτε αλλού. Πώς μπορεί να γίνεται αυτό; Λένε πως είμαστε μακριά. Μα πόσο μακριά είμαστε; Γιατί η Κρήτη έχει τόσο πολύ χαμηλότερο κόστος ενέργειας, παρά εμείς;»

Επέλεξα αυτές τις ειδήσεις γιατί συνδέονται με ότι πιο σημαντικό αφορά το μέλλον της Κύπρου. Εφικτές δράσεις, πρωτότυπες ιδέες, προτάσεις για ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης. Το παλιό μοντέλο δεν υφίσταται πλέον, τα δεδομένα έχουν διαφοροποιηθεί πλήρως, συνεπώς το μείζον είναι βρούμε τι μας πάει, τι μπορούμε να κάνουμε σε ένα διαφορετικό τρόπο και έτσι να κινηθεί η παραγωγική διαδικασία.

Σχετικά με την είδηση 1, από το Reuters, τα πράγματα είναι ακόμα πιο απλά: η τρόικα επέβαλε τόσο απλά και στοιχειώδη πράγματα. Δηλαδή εκείνα που έπρεπε να αλλάξουμε εμείς πριν χρόνια, ή ακόμα καλύτερα που δεν έπρεπε να εφαρμόσουμε ποτέ. Το πολιτικό σύστημα αρνιόταν για χρόνια να αναθεωρήσει στοιχειώδη και, τώρα, κάτω από το βάρος της προσπάθειας για αποφυγή μιας χρεοκοπίας αλλάζουν πράγματα. Επιμηθείς για μια ακόμα φορά!

27. ΚΥΠΡΟΣ ΤΟΥ PLAN B, 4 Απριλίου 2013

Πώς ενεργεί μια κοινωνία που αδυνατεί να δώσει λύσεις στα κρίσιμα ζητήματα που βρίσκονται ενώπιόν της; Η απάντηση είναι πολύ κυπριακή: αποφεύγει να τα αντιμετωπίσει, αναζητά διαρκώς Plan B και έτσι πιστεύει ότι δια της μετάθεσης στο χρόνο θα επιλυθούν! Αυτός είναι ο λόγος που παρακολουθούμε ένα κομματικό σύστημα να καταφέρνει να επιβιώνει μέσα από ποικίλα τεχνάσματα και επιθετικές πρακτικές. Πρώτα αποβάλλει όσους έχουν μια διαφορετική γνώμη, ύστερα επιβάλλει την υποταγή και τη μονολιθικότητα στην κομματική γραμμή στο εσωτερικό του και στο τέλος αναγορεύει την πολιτική του Plan b σε κυρίαρχη δημόσια πρόταση! Σήμερα,

ωστόσο, αυτή η πολιτική γίνεται κυριολεκτικά συντρίμια, γιατί αυτή έχει την κύρια ευθύνη που η Κύπρος βρίσκεται σε περίοδο σχεδόν χρεοκοπίας και εκρηκτικής κοινωνικής αβεβαιότητας.

Το κυπριακό προσφέρει θαυμάσια παραδείγματα για το πώς έφτασε να είναι «μη θέμα» στη διεθνή ατζέντα. Το 1992 ο τότε ΓΓ του ΟΗΕ Μ. Γκάλι πρότεινε σχέδιο λύσης του κυπριακού επί προεδρίας Γ. Βασιλείου. Ο Γ. Κληρίδης τράβηξε το χαλί κάτω από τα πόδια του Γ. Βασιλείου με δύο τρόπους: πρώτα έφθειρε το σχέδιο με το σύνθημα ότι «ο Βασιλείου δέχθηκε τις Ιδέες Γκάλι ως βάση για λύση και όχι ως βάση για διαπραγμάτευση», το επιτελείο του διακίνησε μαζικά εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ με σχετική αμφίσημη αναφορά, και, δεύτερο, συμμαχησε με τον Σ. Κυπριανού στο Plan B για να έρθει η νίκη στις προεδρικές εκλογές του 1993. Έτσι -το συγκριτικά- καλύτερο σχέδιο λύσης, οι Ιδέες και ο Χάρτης Γκάλι εξουδετερώθηκαν μέσα από την προώθηση Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) το 1994!

Το 2002 όλη η πολιτική ηγεσία συμφώνησε ότι το σχέδιο του ΓΓ του ΟΗΕ Κ. Ανάν ήταν η βάση για να φτάσουμε σε λύση του κυπριακού. Ο Τ. Παπαδόπουλος αποδέχθηκε στη Χάγη το Μάρτιο του 2003 την εκδοχή του Ανάν 3 ως λύση του κυπριακού με κάποιες προσθήκες σε κενά που υπήρχαν εξαιτίας της τακτικής Ντενκτάς. Το 2004 ανακάλυψε ότι όλο ήταν για τα σκουπίδια! Μπήκε σε εφαρμογή το Plan B: παιχνίδι με το χρόνο, πρώτα λίγες αλλαγές, μετά πιο πολλές, μετά «περιοχές ανησυχιών», μετά «όχι χρονοδιαγράμματα και επιδιαιτησίες» μέχρι να εξουδετερωθεί από το χάρτη του διαλόγου. Η Κύπρος με τους χειρισμούς Παπαδόπουλου απώλεσε κρίσιμα διεθνή ερείσματα και επέστρεψε στην εσωστρέφεια και στην καχυποψία έναντι πάντων.

Το 2008 ο Δ. Χριστόφιας δοκίμασε την επίλυση μαζί με τον τ/κ ηγέτη Μ. Ταλάτ, έναν τ/κ πολιτικό, συνεπή υποστηρικτή της ομοσπονδιακής διευθέτησης. Για δύο χρόνια με τον Ταλάτ στα πράγματα, δεν υπήρξε αποτέλεσμα επειδή δεν υπήρχε βάση για συζήτηση. Η ίδια η ε/κ πλευρά μπροστά στο φόβο που προκαλούσαν οι χαρακτηρισμοί για «πατριώτες» και «προδότες» με κριτήρια από την περίοδο του 2004, επέλεξε να μην θέσει για διαπραγμάτευση τα κείμενα του ΟΗΕ. Έτσι όταν ο ΓΓ του ΟΗΕ Μπα κι Μουν ζήτησε τον Φεβρουάριο του 2010 να καταγραφούν πάνω σε έγγραφο του ΟΗΕ οι συγκλίσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές ο Δ. Χριστόφιας διαφώνησε, ο Ταλάτ έμεινε χωρίς κεντρική ιδέα και σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, έχασε στην ψηφοφορία από τον Ν. Έρογλου. Το Plan B ήταν συνώνυμο με το παιχνίδι στο χρόνο, τη μικροπολιτική βασισμένη στο σλόγκαν «όχι χρονοδιαγράμματα και επιδιαιτησίες» όταν η εισβολή και η κατοχή από τη φύση τους έθεταν το πιο

αυθεντικό χρονοδιάγραμμα -την ελεύθερη Κύπρο χωρίς στρατεύματα κατοχής!

Κάθε πέντε χρόνια ήμασταν στο ίδιο έργο θεατές. Όποιος έπαιζε στο γήπεδο της πλειοδοσία και της διγλωσσίας κέρδιζε πόντους και κατά κανόνα κέρδιζε και τις προεδρικές εκλογές- με εξαίρεση το 1988 και το 2013. Η σημερινή σημερινή συγκυρία είναι εξαιρετικά διδακτική. Ένα μέρος της πολιτικής ηγεσίας, χειρίζεται τα πράγματα όπως τα όσα είδαμε να συνδέονται με τη συμφωνία Αναστασιάδη- τρόικας. Απέρριψε το μη χείρον για να επέλθει μετά η χρεοκοπία με τη μορφή που είχε στο Ζάλογγο. Όπως στο κυπριακό. Στις Ιδέες Γκάλι το 1992, δεν υπήρχε θέμα εποίκων. Με το σχέδο Ανάν το 2004 παρέμεναν 50 χιλιάδες έποικοι μετά τη λύση. Ο αιγύπτιος διπλωμάτης ήταν πιο έξυπνος από τον γκανέζο; Ασφαλώς όχι. Το 1992 δεν υπήρχαν έποικοι!

28. Ο ΣΟΪΜΠΛΕ ΩΣ ΑΛΛΟΘΙ, 2 Απριλίου 2013

Αυτό το φαινόμενο είναι εξαιρετικά επικίνδυνο γιατί βοηθά μόνο την επανάληψη των ίδιων πολιτικών που μας οδήγησαν στη χρεοκοπία. Η δημόσια συζήτηση περιστρέφεται γύρω από την αναζήτηση κάποιων που είναι οι «κακοί» και των άλλων που αυτονομάζονται οι «καλοί» του έργου επειδή προφανώς οι δεύτεροι ελέγχουν τα μικρόφωνα. Πολύ απλά: ορισμένοι από τους ευρωπαίους εταίρους μας αντιλαμβάνονται με έναν τρόπο λανθασμένο, βίαιο και επιθετικό την πολιτική που οδηγεί σε αλλαγές στο οικονομικό μοντέλο της Κύπρου. Η αντίληψη αυτή δεν είναι παραγωγική γιατί οι αλλαγές χρειάζονται χρονικό πλαίσιο, δεσμεύσεις, πειθώ και συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα στις μεταρρυθμίσεις. Συνεπώς η «σχολή Σόιμπλε» δεν αποτελεί τη λύση, γιατί στην πράξη δυναμιτίζει την ευρωπαϊκή ενοποίηση και την έννοια της κοινοτικής αλληλεγγύης.

Ωστόσο, η προσπάθεια που κάνουν ορισμένοι στην Κύπρο να αποδώσουν όλες τις ευθύνες στην τρόικα ή στους εταίρους ή στους ξένους γενικά, είναι μια πολύ φτωχή κίνηση για να συγκαλύψουν τις δικές τους ευθύνες για το πού ήταν και πού βρίσκεται η Κύπρος. Αυτή η πρωτοφανής απόπειρα να μεταθέσουν λάθη και παραλείψεις στους ώμους άλλων, είναι απελπιστικά αδιέξοδη. Ένα μόνο παράδειγμα: Ποιος ευθύνεται που οι Κυπριακές Αερογραμές σύντομα θα σταματήσουν να υπάρχουν; Ποιος ψήφιζε νομοσχέδια και έστελλε εκατομμύρια στον πίθο των αεροπορικών Δαναΐδων αρνούμενος να πάρει πολιτικές ευθύνες για όσα όλοι έβλεπαν να έρχονται; Η κυπριακή οικονομία είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα, άλλωστε το νομοσχέδιο για την εξυγίανση της Λαϊκής Τράπεζας ήταν στη Βουλή από τον περασμένο Ιούλιο. Οκτώ μήνες το νομοσχέδιο ήταν στο ράφι ώσπου ήρθε ο

επίλογος της στις 22 Μαρτίου με απόφαση της ίδιας Βουλής που προστάτευε την ακινησία.

Συνολικά θεωρώ ως επικίνδυνη πολιτική υποκρισία αυτοί που έχουν την κύρια ευθύνη για τη διπλή χρεοκοπία της Κύπρου (πορεία στη διχοτόμηση, πορεία στη χρεοκοπία) να ρίχνουν τη μπάλα της ευθύνης σε άλλους. Ο κυνισμός της «σχολής Σόιμπλε» είναι το άλλοθι για να κρύψουν ευθύνες και να στρέψουν τη δημόσια συζήτηση σε άλλες διαδρομές. Όμως τα ερωτήματα είναι απλά και σαφή: πόσα μέτρα υιοθέτησαν σε επίπεδο κυβέρνησης και βουλής και ποιο αποτέλεσμα είχαν στα δύο χρόνια που η Κύπρος ήταν εκτός αγορών; Ποιος εκτίμησε στοιχειωδώς σωστά τον κίνδυνο και πόσοι στήριξαν μια πολιτική σταθεροποίησης της οικονομίας προετοιμάζοντας και πείθοντας την κοινή γνώμη για το ποια πολιτική ήταν η πιο συμφέρουσα για τον τόπο μπροστά στο δωρεάν μάθημα της Ελλάδας;

Ο Σόιμπλε ως άλλοθι δεν σημαίνει κάτι σημαντικό για το μέλλον της Κύπρου. Τα πράγματα είναι μπροστά μας με τον πιο εκρηκτικό τρόπο. Η κυπριακή κομματική ελίτ οδήγησε σε ασφυξία την οικονομική ζωή του τόπου γιατί έβαζε κατά τρόπο βάνουσο τα κομματικά συμφέροντα πάνω από τις αναπτυξιακές ανάγκες της Κύπρου. Η ένταξη στην ΕΕ (2004) και αργότερα η ένταξη στην ευρωζώνη (2008) απαιτούσαν μια προσαρμογή στο νέο περιβάλλον με συνεχή πολιτική μεταρρυθμίσεων για να αντιμετωπίσουμε τις συνεχείς αλλαγές στον ευρωπαϊκό κοινωνικό χώρο. Για παράδειγμα η υπόθεση της αλλαγής στον κατάλογο διοριστέων στη μέση εκπαίδευση έχει πάει αρκετές φορές στη Βουλή, αλλά ακόμα καρκινοβατεί ανάμεσα σε φλυαρίες για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στο κυπριακό δόγμα «όλα τριγύρω αλλάζουν και όλο το ίδιο μένουν». Ενταχθήκαμε στην ΕΕ το 2004 και σχεδόν δέκα μετά οι ημικρατικοί οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Γάλακτος και το Συμβούλιο Ελαιοκομικών Προϊόντων λειτουργούν σε αντίθεση με την κοινοτική πρακτική. Το ΓΕΣΥ είναι ανύπαρκτο και το Σφαγείο ή το ΧΑΚ κρατικά. Συνεπώς η οργή κατά Σόιμπλε αφορά όσους αντιλαμβάνονται την ανάγκη για ένα δικό μας σχέδιο ανάπτυξης και μεταρρυθμίσεων, και όχι εκείνους που επιχειρούν χοντροειδώς να σκεπάσουν τις ευθύνες τους για τον σημερινό εκτροχιασμό

29. ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ, ΕΚΤΑΚΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, 25 Μαρτίου 2013

Αναμφίβολα η πιο επιθετική συμφωνία της τρόικας με οποιαδήποτε χώρα της ευρωζώνης. Αναμφίβολα η βάση για να προχωρήσουμε, αφού αποφύγαμε το απολύτως χειρότερο -την άτακτη χρεοκοπία. Έτσι σύμφωνα με τον «Φιλελεύθερο» η συμφωνία προβλέπει ότι «η Λαϊκή Τράπεζα προχωρεί σε άμεση αναδιάρθρωση και διαχωρίζεται σε καλή και κακή Τράπεζα. Η κακή τράπεζα θα κλείσει εν καιρώ.

- Η κακή τράπεζα, η οποία περιλαμβάνει τις καταθέσεις άνω των 100 χιλιάδων ευρώ και τα μη διασφαλισμένα δάνεια εκκαθαρίζεται, ενώ το υγιές κομμάτι της Λαϊκής θα απορροφηθεί με την πάροδο κάποιου χρονικού διαστήματος από την Τράπεζα Κύπρου.

- Η οφειλή ύψους 9 δισ. ευρώ της Λαϊκής προς τον ΕΛΑ, το Μηχανισμό Ρευστότητας, θα μεταφερθεί στην Τράπεζα Κύπρου.

- Οι καταθέσεις κάτω των 100 χιλιάδων ευρώ διασφαλίζονται πλήρως

- Η Τράπεζα Κύπρου θα ανακεφαλαιοποιηθεί με κούρεμα των μη ασφαλισμένων καταθέσεων άνω των 100 χιλιάδων ευρώ με ποσοστό που θα κυμαίνεται γύρω στο 30%. Οι καταθέσεις άνω των 100 χιλιάδων ευρώ στην Τράπεζα Κύπρου θα παραμείνουν παγωμένες έως την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης.

- Τα υπόλοιπα τραπεζικά ιδρύματα δεν θα υποστούν οποιοδήποτε κούρεμα.

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα παρέχει ρευστότητα στην Τράπεζα Κύπρου βάσει των σχετικών κανονισμών». («ο Φιλελεύθερος», 25 Μαρτίου)

Αυτά είναι τα πραγματικά δεδομένα και η Κύπρος καλείται να αντιμετωπίσει την πιο δύσκολη φάση της οικονομικής και κοινωνικής της ζωής μετά την εισβολή. Σε άλλα άρθρα έχω αναλύσει τους λόγους που η Κύπρος έφτασε στα όρια της χρεοκοπίας και πώς η πολιτική ελίτ είτε με τις επιλογές είτε με την απραξία της επέτρεψε να φτάσουν τα πράγματα στη σημερινή κατάσταση. Οι εταίροι μας στην ΕΕ επέβαλαν μια επώδυνη λύση κάτω από απaráδεκτες πολιτικές συνθήκες. Η λύση θα μπορούσε να δοθεί με καλύτερους όρους στη διάρκεια της κυπριακής προεδρίας της ΕΕ, και αυτό δεν είχε επιλεγεί, κάνοντας τα πράγματα πολύ πιο πολύπλοκα. Έτσι το να κρατήσεις ένα μικρό κράτος στο ρινγκ, χωρίς επιλογές, χωρίς να δώσεις τον αναγκαίο χρόνο για αναμόρφωση

του οικονομικού της προτύπου, συνιστά μια συμπεριφορά παντελώς αλαζονική και αντιπαραγωγική.

Ωστόσο, σήμερα όλα είναι διαφορετικά και χρειάζεται πραγματική συστράτευση δυνάμεων, αξιοποίηση κάθε σοβαρής πρότασης και κάθε ενεργού πολίτη για να δούμε πώς, πού και με ποιους προχωράμε. Η κατάσταση είναι κυριολεκτικά πρωτόγνωρη αλλά αρκετά πράγματα είναι στα δικά μας χέρια. Κατά τη δική μου κρίση, η πρόταση για «απεμπλοκή από το μηχανισμό» που προβάλλεται από ορισμένες πολιτικές δυνάμεις σημαίνει στην πράξη άμεση χρεοκοπία και πορεία στο άγνωστο χωρίς συνομιλητές, ενώ η θέση αυτή δεν απαντά στο ερώτημα αν τα 10δισ που θα λάβει η Κύπρος στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης, ενδιαφέρουν αυτές τις δυνάμεις. Σήμερα χρειαζόμαστε ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης που μπορεί να κινηθεί πάνω σε δύο άξονες: πρώτο, με την υλοποίηση όσων έχουν συμφωνηθεί στο eurogroup, και δεύτερο, με την επεξεργασία ενός κυπριακού μεταρρυθμιστικού πλαισίου που να δίνει ώθηση στις αλλαγές στο κράτος και στην αναπτυξιακή πολιτική. Αν μείνουμε μόνο στο πρώτο, θα βαδίσουμε σε ένα φαύλο κύκλο ύφεσης και, αν πάμε μόνο στο δεύτερο, δεν θα έχουμε βάση για να προχωρήσουμε. Ο συνδυασμός αποτελεί την καλύτερη πολιτική γιατί, υπό τις περιστάσεις, παράγει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Θεωρώ ότι σε μια έκτακτη εποχή, απαιτούνται έκτακτες αποφάσεις, γενική συστράτευση με όλους όσους μπορούν και θέλουν να συμβάλουν στο έργο που καθορίζει η συμφωνία της 25ης Μαρτίου 2013 και η δική μας αποφασιστικότητα να βρούμε νέες λύσεις σε παλαιά προβλήματα.

30. ΓΙΑΤΙ ΦΤΑΣΑΜΕ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΜΟ; 21 Μαρτίου 2013

Οι συζητήσεις με την τρόικα παραμένουν στο πιο κρίσιμο σημείο τους και ως εκ τούτου προδιαγράφεται ένας επώδυνος συμβιβασμός. Ταυτόχρονα, σε μια κοινωνία που ζει σε καθεστώς πανικού, κρίσιμο προβάλλεται το ερώτημα. Κατάλαβε το βαθύ κομματικό σύστημα της Κύπρου γιατί φτάσαμε στο ναδίρ; Υπάρχει κάποιο κόμμα που θα αναλάβει ένα μέρος της ευθύνης για το οδυνηρό σήμερα; Υπάρχει κάποια ανακοίνωση, ή κυρίως μια άλλη πρακτική που να δείχνει, έστω, ότι «πήραμε κάποιο μήνυμα;». Στην πραγματικότητα καθώς το ένα σοκ διαδέχεται το άλλο στις συζητήσεις κυβέρνησης-τρόικας, το πολιτικό σύστημα παραμένει κυριολεκτικά εμβρόντητο, σχολιάζει την επικαιρότητα με διάφορες ανακοινώσεις όπως θα έκανε ένας καλός δημοσιογράφος. Ωστόσο, είναι επιτακτική ανάγκη να συζητήσουμε αυτό το θέμα, όχι για να μείνουμε καθηλωμένοι σε κάτι που συμβαίνει, αλλά γιατί έτσι

θα ερμηνεύσουμε το γιατί συμβαίνει έτσι, γιατί χρειάζεται να αλλάξουμε και γιατί δεν πρέπει με τίποτε να ζήσει ο λαός μας κάτι ανάλογο στο μέλλον.

Κύριο χαρακτηριστικό του τρόπου άσκησης της εξουσίας ήταν η κατάληψη του κράτους από το εκάστοτε κόμμα, η απλόχερη διανομή λαφύρων ως μιας παγιωμένης συνήθειας (προσλήψεις, μεταθέσεις, προαγωγές), της ταύτισης κράτους-κόμματος, τις διεκδικήσεις διαφόρων ομάδων από το κόμμα-κράτος, εκλογικοί μηχανισμοί βασισμένοι στην ικανοποίηση αιτημάτων με στόχο την ενίσχυση των κάθε φορά κομμάτων εξουσίας. Το συντεχνιακό φαινόμενο κυριάρχησε: κράτος, κόμματα, συντεχνίες αντί να διαχωρίζονται και να ενισχύουν την αυτονομία τους, μπλέκθηκαν σε μια ατέλειωτη συνεργασία για να προωθούν επιμέρους συντεχνιακά αιτήματα, αυξήσεις, χαριστικές παροχές, επιδοτήσεις, επιδόματα, χαλαρώσεις. Οι αυξήσεις συχνά δίνονταν με βάση κομματικούς ή συντεχνιακούς συσχετισμούς χωρίς να εντάσσονται σε κάποια στρατηγική ή σε κάποια ορθολογικά κριτήρια. Κριτήριο ήταν «το δίκαιο του μέλους». Έτσι, σήμερα, δύσκολα μπορεί κανείς μπορεί να παρακολουθήσει την τεράστια απόσταση σε μισθούς μέσα σε διάφορες βαθμίδες στο δημόσιο τομέα, την χαμηλή παραγωγικότητα, την ανορθολογική κατανομή ανθρώπινου δυναμικού, την πλήρη αντίθεση των συντεχνιών ή των κομμάτων για μετατάξεις, ή εξορθολογισμό δαπανών, την πλήρη αντίθεση στη μείωση του κόστους που προκάλεσε η πελατειακή πρακτική δεκαετιών που οι ίδιοι προώθησαν και εφάρμοσαν με προφανή κριτήρια την ενδυνάμωση των κομματικών ποσοστών. Ο λαϊκισμός και η πανίσχυση συντεχνιακή παρέμβαση, δυστυχώς για την Κύπρο, έφεραν την οικονομία στο ναδίρ και απέδειξαν ότι «κυπριακό θαύμα» δεν υπήρχε. Για δεκαετίες κρύβαμε επιδέξια διαρθρωτικές αδυναμίες και την απουσία μιας αναπτυξιακής στρατηγικής, καθώς αξιοποιήσαμε θαυμάσια πολιτικές συμπτώσεις στην περιοχή μας που προσέφεραν πρόσκαιρες λύσεις στα προβλήματα.

Σήμερα είναι επιτακτική ανάγκη να αλλάξουμε την ανάλυσή μας. Το κράτος-παροχών δεν υφίσταται και το μνημόνιο με την τρόικα είναι η «πεμπουσία» μιας ήττας στρατηγικής του κράτους παροχών, των πελατειακών πρακτικών και του κόμματος-γραφείου εξευρέσεως εργασίας. Η λύση απέναντι σε αυτό το αδιέξοδο, είναι το κοινωνικό κράτος, που έχει ως στόχο τη μείωση των ανισοτήτων, ενός κράτος που θα έχει τα οικονομικά μέσα να προωθήσει την ανάπτυξη χωρίς να στοιβάξει ελλείμματα, την ίδια στιγμή που θα μειώνει τη γραφειοκρατία και θα ενισχύει την επιχειρηματικότητα με την οργάνωση μιας κοινωνίας αλληλεγγύης. Το κράτος που θα θέτει τους κανόνες και θα ενισχύσει την ιδιωτική πρωτοβουλία παρέχοντας το πλαίσιο για αναπτυξιακές πολιτικές. Έτσι θα καταπολεμά τις αιτίες που μας έφεραν στον οικονομικό γκρεμό,

προλαβαίνοντας τις στρεβλώσεις, διορθώνοντας τις ανισότητες και οργανώνοντας μια νέα κοινωνική συμφωνία στηριγμένη στις αρχές που διέπουν οι όροι ανάπτυξης και λειτουργίας της αγοράς μέσα στην ευρωπαϊκή πρακτική και ταυτόχρονα θέτοντας τους όρους διανομής των πόρων. Στόχος μιας εκσυγχρονιστικής πολιτικής είναι οι μεταρρυθμίσεις με κοινωνική υποστήριξη, η οικοδόμηση ενός διαφορετικού ρεύματος ιδεών που θα υιοθετήσει ως κυρίαρχη άποψη το κοινωνικό κράτος που θα ενισχύει την ανάπτυξη και την αλληλεγγύη.

31. ΣΟΚ ΚΑΙ «ΚΟΥΡΕΜΑ» ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, 17 Μαρτίου 2013

Η κρίση αποδείχθηκε καταλυτικά αρνητικός σε σχέση με αίτημα της Κύπρου για βοήθεια από την ευρωζώνη. Για δύο χρόνια η Κύπρος βρίσκεται εκτός αγορών. Η διαδικασία κινήθηκε αργά, η αίτηση κατατέθηκε στις 25 Ιουνίου 2012. Από εκεί και πέρα για μήνες η Λευκωσία κωλυσιεργούσε, είτε συζητώντας προσχηματικά με τη Μόσχα, είτε αγοράζοντας χρόνο για να μην υπογράψει μνημόνιο μέχρι τις προεδρικές Εκλογές στις 17 Φεβρουαρίου 2013. Εάν γίνονταν οι κατάλληλες προεργασίες, το θέμα της Κύπρου μπορούσε να συζητηθεί στις 12 Νοεμβρίου, ήταν στην ατζέντα μαζί με την Ισπανία. Η Κύπρος αρνήθηκε την έγκαιρη διαπραγματεύση, ακολούθουσε ακατανόητη τακτική και τελικά έμεινε μόνη. Μικρή και μόνη, είναι ένα δύσκολο, ενίοτε εκρηκτικό μείγμα. Εντωμεταξύ οι συσχετισμοί άλλαξαν. Ο Γιούγκερ αποχώρησε από τη θέση του Προέδρου του Eurogroup και στη θέση του μπήκε ένας άχρωμος τεχνοκράτης με ανεπαρκή αντίληψη του πολιτικού πλαισίου, φίλος της γερμανικής αντίληψης για την «επίλυση» προβλημάτων. Αυτό επέτρεψε να βγουν στην επιφάνεια παλαιές κόντρες με νέα συσκευασία: η Γερμανία να «καθαρίσει» το σκηνικό με τους «ρώσους ολιγάρχες», ενώ έθεσε στη συζήτηση θέμα για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Ελάχιστα κατανοητή είναι η αδράνεια της Επιτροπής μπροστά στη γερμανική στροφή και την ανάλυση που τη συνδέει με παλαιότερες ιστορικές εμπειρίες ανάμεσα στις δύο χώρες και τις σημερινές προεκλογικές κόντρες στη Γερμανία.

Η κυριαρχία της «σχολής» Σόιμπλε φαίνεται να οδήγησε το Βερολίνο στο «μονόδρομο» της λύσης που δόθηκε στις 16 Μαρτίου με το διπλό κούρεμα των καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες. Έτσι δόθηκε μια πρωτοφανής και επώδυνη λύση με ισχυρές παρενέργειες στην οικονομική ζωή της Κύπρου, με άγνωστες τις επιπτώσεις και την έκταση της απόφασης στην πραγματική οικονομία καθώς ετοιμάζεται μαζική εκροή καταθέσεων στο εξωτερικό, μαζική υποχώρηση της βιομηχανίας στις υπεράκτιες επιχειρήσεις, (εταιρικός φόρος από 10 σε 12.5%), πλήθος από αντιδράσεις των καταθετών σε όλα τα επίπεδα,

ισχυρό πλήγμα κατά της εικόνας της ΕΕ, και ισχυρή υποχώρηση της έννοιας της κοινοτικής αλληλεγγύης στην κυπριακή κοινή γνώμη.

Στο δίλημμα της τελευταίας στιγμής φαίνεται πιο λογικό να έμπαινε στο τραπέζι το ζήτημα της ανταλλαγής του κουρέματος των καταθέσεων –στο μέγιστο δυνατό βαθμό- με εφάπαξ μείωση μισθών, συντάξεων, επιδομάτων ή και εφάπαξ μείωση του 13ου μισθού, καθώς επίσης και της προστασίας των καταθέσεων έως ένα ποσοστό (ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Μ. Σούλτς πρότεινε δημόσια την προστασία στις καταθέσεις κάτω από 25 χιλιάδες).

Ο Νομπελίστας οικονομολόγος και Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οικονομίας Χριστόφορος Πισσαρίδης εξέφρασε την άποψη ότι το μνημόνιο όσο οδυνηρό και να είναι είναι η μόνη ελπίδα να σωθεί η κυπριακή οικονομία, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι «οι πρώτες αντιδράσεις του κοινού και των πολιτικών μας αντιπροσώπων είναι απόλυτα δικαιολογημένες. Είναι άδικο να μας ζητούν να πληρώσουμε για τα λάθη μερικών με τέτοιο τρόπο. Αλλά πρέπει να σκεφτούμε τι εναλλακτική λύση υπάρχει. Κακά τα ψέματα. Αν δεν ψηφιστεί ο νόμος τα επακόλουθα θα είναι πολύ χειρότερα. Οι χρεοκοπήσεις θα είναι πολλές και οι πιο πολλοί κύπριοι καταθέτες θα τα χάσουν όλα, γιατί οι τράπεζες τους δεν θα ξανανοίξουν. Αυτό θα γίνει τώρα, σε 2-3 μέρες, όχι κάποια αόριστη μέρα στο μέλλον. Η οικονομία μας θα καταρρεύσει», (ΚΥΠΕ, 17 Μαρτίου)

Δεν χωράει αμφιβολία ότι το οικονομικό μοντέλο της Κύπρου παρουσίαζε στρεβλώσεις, αδυναμίες, προβλήματα. Η βίαιη ανατροπή του περικλείει πολύ σοβαρούς κινδύνους για την οικονομία και τους εργαζόμενους. Η μετάβαση σε ένα πιο βιώσιμο, ανθεκτικό, παραγωγικό μοντέλο χρειάζεται χρόνο και σχέδια και μια βάση για να προχωρήσεις!

32. ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, 16 Φεβρουαρίου 2013

Κυριαρχεί στην επικαιρότητα από κάθε άποψη το θέμα που συνδέει την τρόικα και τις ιδιωτικοποιήσεις ημικρατικών οργανισμών. Τι ισχύει, τι απουσιάζει από τα μνημόνιο, τι ερμηνεία δίνεται στη μια ή την άλλη παράγραφο. Αυτό είναι ένα ακόμα παράδειγμα ότι στην Κύπρο τα μεγάλα ζητήματα μπαίνουν στην ατζέντα με τον πιο ανορθόδοξο τρόπο. Το μέγα θέμα ήταν και είναι ποιος είναι ο ρόλος του κράτους, η ισορροπία ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, η ανάπτυξη σε μια κοινωνία ενταγμένη στην ΕΕ στην εποχή της ανοικτής αγοράς και των ανοικτών συνόρων.

Θεωρώ ότι η δημόσια συζήτηση είναι ανεπαρκής γιατί δεν θέτει τα ζητήματα επί της ουσίας και σε μια αξιολογική βάση. Στη δική μου άποψη το κράτος κατέχει στρατηγικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία. Λόγοι ασφάλειας που συνδέονται με την ανάπτυξη, πολιτικοί και γεωπολιτικοί λόγοι δίνουν στο κράτος ισχυρά πλεονεκτήματα σε ορισμένους αναπτυξιακούς τομείς. Όμως για ποιο κράτος μιλάμε; Αυτό που γεμίζει τη δημόσια υπηρεσία και τους ημικρατικούς με ελλείματα; Αυτό το κράτος που μετατρέπεται σε πελατειακό δίκτυο για να ικανοποιεί ψηφοθηρικές ανάγκες; Αυτό το κράτος που περιβάλλεται από ακαμψία και γραφειοκρατία στη λήψη των αποφάσεων; Αν αυτό είναι το κράτος για το οποίο μιλούν ορισμένοι, τότε υπάρχει σοβαρό πρόβλημα εκτίμησης, γιατί, εκτός άλλων, είναι ένας από τους λόγους που η κυπριακή οικονομία έφτασε στη χρεοκοπία.

Το σύγχρονο κράτος εργάζεται διαφορετικά. Είναι αναπτυξιακό, ευέλικτο, αποτελεσματικό, προγραμματίζει και φροντίζει να μην έχει ελλείματα. Οι ημικρατικοί έχουν επίσης στόχο τη μείωση των ελλειμμάτων και το κέρδος στην ανοικτή αγορά γιατί χρησιμοποιούν σύγχρονες μεθόδους διοίκησης, δεν καταφεύγουν στο κράτος-δηλαδή στον φορολογούμενο πολίτη- για να μπαλώνει ελλείματα και διάφορες μορφές κακοδιοίκησης. Μια ματιά στις ετήσιες εκθέσεις της Γενικής Ελέγκριας πείθει όλους ότι η κατάσταση δεν πάει άλλο και όσοι υπερασπίζονται το πελατειακό κράτος, παραβλέπουν εκ προθέσεως τις ετήσιες εισηγήσεις της. Συνεπώς το θέμα είναι πώς θα έχουμε δημόσιο ή ημιδημόσιο τομέα που να «πιάνει ποντίκια», και όχι να ζει διαρκώς με χορηγίες από τον κρατικό προϋπολογισμό. Χρειάζονται σχέδια για υγιή οικονομικά, νέες μορφές οργάνωσης και διοίκησης, εισαγωγή ημικρατικών στο χρηματιστήριο, ευελιξία, είσοδος νέων επενδυτών, μείωση της κομματικής επιρροής, δυνατότητα των υπαλλήλων της επιχείρησης να αποκτήσουν μετοχές, έλεγχος από τις ανεξάρτητες εποπτικές αρχές, αύξηση της διαφάνειας, άρα χρειάζεται να τεθούν διαφορετικοί στόχοι και κίνητρα από εκείνη την πρακτική που οδηγεί στην επανάπαυση στα κεκτημένα.

Σχετικά με τη συζήτηση για τους ημικρατικούς, είναι σαφές ότι υπάρχουν διαφορετικές αναλύσεις για διαφορετικές περιπτώσεις. Άλλοι για παράδειγμα να διατηρήσουν τον κρατικό χαρακτήρα τους (Cyta, ΑΗΚ) υλοποιώντας ένα πρόγραμμα μερικής μετοχοποίησης, άλλοι να προχωρήσουν σε ένα πρόγραμμα προσαρμογής της πορείας τους, αναζητώντας –μαζί με την κρατική χορηγία- ίδιους πόρους στην ανοικτή αγορά, άλλοι να οδηγηθούν με απόφαση του κράτους σε αποκρατικοποίηση (ΧΑΚ, Σφαγείο Κοφίνου), και, άλλοι που έχουν ολοκληρώσουν τον κύκλο τους λόγω της ένταξης στην ΕΕ να κλείσουν (Οργανισμός Γάλακτος, Συμβούλιο Ελαιοκομικών Προϊόντων). Η

αποκρατικοποίηση του ΧΑΚ, η αξιοποίηση της χαλίτικης γης, ή του ακίνητου πλούτου που συνδέεται με τις εξοχικές κατοικίες στο Τρόδος που σήμερα χρησιμοποιούνται για διακοπές των δημοσίων υπαλλήλων, είναι μέρος μια διαφορετικής αντίληψης για την ανάπτυξη και δεν συνδέονται με εισπρακτικές λογικές.

Στο ζήτημα που συνδέεται με τις μετοχοποιήσεις σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας, ο καθηγητής Β. Ράπανος, εκτιμά ότι «λόγω της σημαντικής οικονομικής και κοινωνικής επίδρασης των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, ο έλεγχος του πλειοψηφικού πακέτου πρέπει να παραμείνει στα χέρια του κράτους. Η διοίκηση πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζει εύκολα τα σχέδια και τον προϋπολογισμό της. Η μετοχοποίηση και λειτουργία των κρατικών εταιρειών με βάση τις αρχές της σύγχρονης διοίκησης και εταιρικής διακυβέρνησης, συμβάλλουν τα μέγιστα στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρουν».

33. Η ΤΡΟΪΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑ!, 25 Ιουλίου 2012

Με την άφιξη της τρόικας ολοένα και περισσότεροι πολίτες θέτουν το ερώτημα: τι δεν πήγε καλά και το περίφημο κυπριακό οικονομικό θαύμα κατέληξε στα χέρια της τρόικας; Πώς μια χώρα που πίστευε βαθιά ότι όλα, ή περίπου όλα, κυλούν ομαλά αντιμετωπίζει σήμερα σοβαρά οικονομικά προβλήματα; Στη δική μου κρίση οι παράγοντες είναι πολλοί και στο ηλεκτρονικό μου βιβλίο «Ανάπτυξη σε μια Ενωμένη, Ισχυρή Κοινωνία» αναλύω αρκετούς από αυτούς. Σήμερα –που όλοι απορούν- απαιτείται πρώτα από όλα να δούμε τα πράγματα με νέο πρίσμα. Σήμερα η δημόσια υπηρεσία είναι μεγάλη, αναποτελεσματική, δεσμευμένη σε συντεχνιακές αγκυλώσεις.

Εδώ και χρόνια το κράτος που μοιράζει τα λάφυρα δεν υπάρχει. Μια ανάλυση στα ελλείμματα που παρουσιάζει ο δημόσιος τομέας πείθει ότι δεν μπορούμε να συνεχίσουμε έτσι. Έως τώρα ξεγελούσαμε τον εαυτό μας γιατί ο συναγωνισμός ήταν σε διαφορετικά επίπεδα και η Κύπρος έως τότε τα πήγαινε καλά σε σύγκριση με άλλες χώρες. Τώρα τα κριτήρια άλλαξαν και οι συγκρίσεις είναι καθημερινό θέμα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Eurogroup, Οίκοι Αξιολόγησης). Στο ερώτημα «τι πρέπει να γίνει» δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις. Εισηγούμαι ορισμένους βασικούς άξονες σε ένα πολύπλοκο θέμα:

A. Οι κανονισμοί λειτουργίας της Ε.Ε., η ανοικτή οικονομία, η δυνατότητα των επιχειρήσεων να μετακινηθούν εκτός Κύπρου, το ηλεκτρονικό εμπόριο, η

επανάσταση συνολικά της πληροφορικής, η οικονομική κρίση και το ξεπέρασμά της θέτουν το βασικό πολιτικό πλαίσιο.

Β. Έννοιες όπως αντικειμενικά κριτήρια, μείωση της κομματικής επιρροής με κανόνες για όλους, μείωση της σπατάλης με συγχωνεύσεις, μετακινήσεις, μετατάξεις, αλλαγή του πλαισίου για νέες δραστηριότητες του δημόσιου τομέα είναι έννοιες ιδιαίτερα σημαντικές.

Γ. Μόνο το ψηφιακό κράτος έχει μέλλον. Η πάταξη λ.χ. της φοροδιαφυγής δεν θα γίνει ποτέ επαρκής αν δεν μεταφερθεί ολόκληρη η δημόσια υπηρεσία στη νέα ψηφιακή εποχή.

Δ. Η δημόσια διοίκηση συνδέεται απόλυτα με τον τρόπο που διορίζεται η ΕΔΥ (Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας) που συνταγματικά έχει την ευθύνη να διορίζει και να προάγει τους δημοσίου υπαλλήλους. Ο εκάστοτε Πρόεδρος φτιάχνει την τελική σύνθεση, σε «αναλογική» βάση, δύο από το ένα κόμμα, ένας από το άλλο, και κάποιος πιο ουδέτερος κ. ο. κ. Χρειάζεται αλλαγή ώστε πρόσωπα με αδιαμφισβήτητο κύρος και ανεξαρτησία να αναλάβουν τα ηνία.

Ε. Ανάπτυξη μιας νέας αντίληψης για την παραγωγική διαδικασία: μερική μετοχοποίηση οργανισμών με στόχο την αύξηση της οικονομικής τους επιφάνειας- το δημόσιο να ελέγχει το πλειοψηφικό πακέτο. Αυτό προσφέρει νέες δυνατότητες αύξησης του κεφαλαίου και παρέχει νέες δυνατότητες επενδύσεων προς όφελος τόσο του κοινωνικού συνόλου όσο και των εργαζομένων σε έναν ημικρατικό οργανισμό όπως λ.χ. η CYTA. Εισαγωγή ρυθμίσεων με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια σε κρατικούς οργανισμούς (λ. χ. τα κρατικά νοσοκομεία να τα διοικούν μάνατζερς, όχι ιατροί).

Στ. Το πάγια ή κεφαλαιουχικά κέρδη ημικρατικών οργανισμών αποτελούν πλούτο για το κοινωνικό σύνολο. Η αξιοποίηση αυτού του τεράστιου κεφαλαίου μπορεί να δώσει ώθηση σε νέες, παραγωγικές επενδύσεις προς όφελος της οικονομίας, και όχι να αξιοποιείται συγκυριακά για δανεισμό του κράτους.

Ζ. Σε κάθε περίπτωση σημαντική παραμένει η υποστήριξη των εργαζομένων σε μια σειρά από αλλαγές στο θεσμικό πεδίο. Σήμερα ως μια βασική αρχή για το ξεπέραςμα της κρίσης είναι «να χάσεις ένα μέρος για να κερδίσεις το όλο», ώστε να βγει η κυπριακή οικονομία από το τούνελ.

Η. Ο Επίτροπος Όλι Ρεν στις 30 Μαΐου 2012 παρουσίασε τις κριτικές εισηγήσεις της Επιτροπής για την κυπριακή οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

αναφέρει ότι «η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ένα ευρύ πακέτο μέτρων, προκειμένου να ενισχύσει τη δυναμική ανάπτυξη της χώρας, την απασχόληση, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Έχουν ληφθεί επίσης μέτρα προκειμένου να μεταρρυθμιστεί το σύστημα συνταξιοδότησης και διεξάγεται διάλογος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συστήματος τιμαριθμοποίησης των μισθών... παρά τις προσπάθειες, η Κύπρος επηρεάζεται από ένα ευμέγεθες και επίμονο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, σημαντικό χρέος στον ιδιωτικό τομέα, διευρυνόμενα ετήσια ελλείμματα των δημόσιων οικονομικών και μεγάλη έκθεση του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα...».

Με βάση τα πιο πάνω η Επιτροπή θέτει ένα πλαίσιο αλλαγών και εισηγείται μεταξύ άλλων:

α) το δημοσιονομικό έλλειμμα να μειωθεί, β. αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα, γ. εθνικό σχέδιο υγείας στη βάση οδικού χάρτη, ε. μεταρρύθμιση του συστήματος της ΑΤΑ, δ. μεταρρύθμιση του συστήματος συντάξεων

Θ. Η πίεση της συγκυρίας είναι εμφανής, η κρίση είναι θέμα συζήτησης παντού. Κατά την γνώμη μου, το παλιό κυπριακό οικονομικό πρότυπο που έλκει τη βάση του στην εποχή της προεδρίας Σ. Κυπριανού δεν μπορεί να δώσει σήμερα τις λύσεις.

Μια νέα αντίληψη για την οικονομία είναι αναγκαία. Χρειάζεται θάρρος και ανοικτό πνεύμα για να δημιουργήσουμε ένα σχέδιο για τις ανάγκες της Κύπρου στη σημερινή εποχή.

Η συμμετοχή μας στην ΕΕ είναι το στρατηγικό μας πλεονέκτημα. Παρ' όλο που η ηγεσία της ΕΕ καθυστέρησε να πάρει αποφάσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης, ωστόσο, η ΕΕ παρέχει το ασφαλές πλαίσιο για την συλλογική αντιμετώπιση της κρίσης

34. Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ, 5 Ιουλίου 2012

Η Κυπριακή Δημοκρατία στις 25 Ιουνίου 2012 ενημέρωσε τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα για την υποβολή αίτησης για οικονομική στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας/Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης «σκοπός του αιτήματος είναι ο περιορισμός των κινδύνων που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικονομία,

ιδιαίτερα των αρνητικών επιπτώσεων που προέρχονται από τον τραπεζικό τομέα, λόγω της μεγάλης έκθεσής του στην ελληνική οικονομία».

Ο πρόεδρος Δ. Χριστόφιας ομιλώντας στη NET δήλωσε ότι «πέφτουμε στην αγκαλιά του μηχανισμού λόγω της μεγάλης αγοράς ομολόγων του ελληνικού δημοσίου από τις κυπριακές τράπεζες...το δημοσιονομικό μας έλλειμμα είναι διαχειρίσιμο. Μέχρι το τέλος του έτους θα είναι κάτω από 3%».

Σχετικά με το ύψος της βοήθειας δήλωσε πως δεν μπορεί ακόμη να υπολογιστεί ακριβώς, ενώ ανέφερε ότι η «Κυπριακή Δημοκρατία έχει υποβάλει αιτήματα για διμερή δάνεια από τη Ρωσία και την Κίνα», ενώ διευκρίνησε ότι «μπορεί να υπάρξει συνδυασμός της προσφυγής στο μηχανισμό της ΕΕ και διμερών δανείων». Ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch δημιούργησε νέα δεδομένα στην κυπριακή οικονομία: στις 25 Ιουνίου αποφάσισε να υποβαθμίσει την Τράπεζα Κύπρου, την Λαϊκή Τράπεζα και την Ελληνική Τράπεζα από BB+ σε BB. Ο οίκος Fitch εκτιμά ότι «έχει περιοριστεί η ικανότητα της κυπριακής κυβέρνησης να στηρίξει τις μεγάλες τράπεζες, μετά την υποβάθμιση της κυπριακής οικονομίας στις 25 Ιουνίου...η κυβέρνηση, ίσως χρειαστεί να παράσχει μέχρι και έξι δισεκατομμύρια ευρώ για στήριξη των τριών τραπεζών...»

Θεωρώ ότι η απόφαση για προσφυγή στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας /Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας υπό τις παρούσες συνθήκες είναι η ενδεδειγμένη κίνηση. Σήμερα η Κύπρος είναι αποκλεισμένη από τις αγορές, άρα για την Κύπρο ως κράτος-μέλος της ΕΕ η αναγκαία λύση είναι η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη- με την προσφυγή στον ΕΜΣ. Πιθανώς να έπρεπε να γινόταν η αίτηση της Κύπρου στον ΕΜΣ αμέσως μετά τις εκλογές στην Ελλάδα στις 6 Μαΐου 2012, όταν έγιναν τα πράγματα σε σχέση με την ελληνική οικονομία ακόμα πιο περίπλοκα και η έκθεση των κυπριακών τραπεζών στα ελληνικά ομόλογα ακόμα πιο αδιέξοδη και δαπανηρή για την οικονομία της Κύπρου. Η ευρείας κατανάλωσης αντίληψη ότι η προσφυγή είναι ένα «μαύρο κακό» δεν ευσταθεί. Όλες οι χώρες-μέλη της Ένωσης που αντιμετώπισαν αυτού του είδους τα προβλήματα, έπραξαν περίπου το ίδιο - Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία. Ασφαλώς καμιά περίπτωση δεν είναι ίδια με άλλη, αλλά υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής: ότι ονομάζεται διάλογος και όροι για την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη. Στη διαδικασία που ακολουθείται θα υπάρξει διάλογος, χρονοδιαγράμματα, προϋποθέσεις. Ανήκει στην διαπραγματευτική επάρκεια κάθε μέλος να κάνει την καλύτερη δυνατή διαπραγμάτευση μέσα σε ορισμένες, δύσκολες, πολύπλοκες συνθήκες. Είναι σημαντικό για την Κύπρο η καλή προετοιμασία, η προώθηση

διαδικασίας για επίλυση θεμάτων πριν ή και κατά την διαπραγμάτευση (π.χ. κλιμακωτή ΑΤΑ) έτσι που να παραχθεί το καλύτερο αποτέλεσμα σε πιο σύντομο διάστημα.

Στρατηγικός στόχος είναι η Κύπρος να βελτιώσει ουσιωδώς τα οικονομικά της σε ορισμένα μεγάλης σημασίας επίπεδα (π.χ. στρατηγικός επενδυτής στις Κυπριακές Αερογραμμές, ιδιωτικοποίηση ΧΑΚ, κατάργηση στρεβλώσεων στον δημόσιο τομέα, ακριβέστερη στόχευση παροχών) έτσι που να επανέλθει στις αγορές και να θέσει εμπρός τη μηχανή για μια πιο ανταγωνιστική πολιτική για την ανάπτυξη. Η ανοικτή οικονομία μέσα στην ΕΕ καθορίζει - σε πολύ μεγάλο βαθμό- το εύρος και την έκταση των αλλαγών που χρειάζεται να προωθηθούν.

35. Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ, 1 Ιουνίου 2012

Ο Επίτροπος Όλι Ρεν στις 30 Μαΐου 2012 παρουσίασε τις κριτικές εισηγήσεις της Επιτροπής για την κυπριακή οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι «η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ένα ευρύ πακέτο μέτρων, προκειμένου να ενισχύσει τη δυναμική ανάπτυξη της χώρας, την απασχόληση, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Έχουν ληφθεί επίσης μέτρα προκειμένου να μεταρρυθμιστεί το σύστημα συνταξιοδότησης και διεξάγεται διάλογος μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συστήματος τιμαριθμοποίησης των μισθών... παρά τις προσπάθειες, η Κύπρος επηρεάζεται από ένα ευμέγεθες και επίμονο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, σημαντικό χρέος στον ιδιωτικό τομέα, διευρυνόμενα ετήσια ελλείμματα των δημόσιων οικονομικών και μεγάλη έκθεση του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα...».

Η Επιτροπή εκτιμά ότι « το 2012 η οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο αναμένεται να υποχωρήσει κατά 0,8%, ενώ θα επανακτήσει κάποια επιτάχυνση το 2013, όπου αναμένεται μια αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 0,3%. Η ανεργία προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω στο 8,9% το 2012. Κεντρική θέση της Επιτροπής είναι πως «παρ' όλα αυτά τα επιτεύγματα, οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες ήταν περιορισμένες ειδικότερα σε ότι αφορά τις συντάξεις, την ΑΤΑ, την ενέργεια, και το κανονιστικό πλαίσιο».

Με βάση τα πιο πάνω θέτει η ίδια η Επιτροπή ένα πλαίσιο αλλαγών και εισηγείται:

1. Το δημοσιονομικό έλλειμμα πρέπει να μειωθεί σύμφωνα με το

μεσοπρόθεσμο στόχο προκειμένου να υποβοηθήσει την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των χρηματοπιστωτικών αγορών.

2. Λήψη πρόσθετων μέτρων για να επιτευχθεί μια διατηρήσιμη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος το 2012, καθώς επίσης ο αυστηρός έλεγχος των δαπανών, η μείωση του δημοσίου χρέους, η βελτίωση της φοροσυλλεκτικότητας και η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

3. Ζητείται η εναρμόνιση της εποπτείας των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τα πρότυπα που ισχύουν για τις εμπορικές τράπεζες, και η ενίσχυση των κανονιστικών διατάξεων για την αποτελεσματική ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να περιοριστεί η έκθεση του χρηματοπιστωτικού τομέα σε εξωτερικές κρίσεις.

4. Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, την αντιμετώπιση των υψηλών ποσοστών φτώχειας ανάμεσα στους ηλικιωμένους και την ευθυγράμμιση του ορίου αφυπηρέτησης με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής.

5. Ολοκλήρωση εθνικού σχεδίου υγείας, άμεσα και στη βάση οδικού χάρτη.

6. Βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και λήψη περαιτέρω μέτρων για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων. Η λήψη ενισχυτικών μέτρων για την τόνωση της επιχειρηματικής καινοτομίας.

7. Άρση εμποδίων στις αγορές υπηρεσιών, ιδίως μέσω της βελτίωσης της εφαρμογής της οδηγίας των υπηρεσιών σε τομείς με το μεγαλύτερο δυναμικό ανάπτυξης, περιλαμβανομένου του τουρισμού.

8. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω και της μεταρρύθμισης του συστήματος Αυτόματης Τιμαριθμικής Αναπροσαρμογής, σε διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους και σύμφωνα με την εθνική πρακτική.

9. Συνολική μεταρρύθμιση του συστήματος συντάξεων προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα επάρκειας του συστήματος, δεδομένου του υψηλού κινδύνου φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων όπως επίσης και για να εξασφαλιστεί η εγγενής βιωσιμότητά του.

10. Η συλλογή φόρων επηρεάζεται από αναποτελεσματικότητες που οδηγούν στην αύξηση της φοροδιαφυγής

11. Η ανεργία αυξάνεται φτάνοντας σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων και η αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από την ανεπαρκή παροχή δεξιοτήτων που να ταιριάζουν σε σημερινές και μελλοντικές απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

12. Ο τραπεζικός τομέας έχει καταβάλει σημαντική προσπάθεια προκειμένου να καλύψει τις ενισχυμένες κεφαλαιακές απαιτήσεις, παρ' όλα αυτά απαιτείται στενή παρακολούθηση των εξελίξεων... (στοιχεία από ΚΥΠΕ, 30 Μαΐου).

Είναι σαφές ότι η Επιτροπή θέτει ένα κανονιστικό πλαίσιο για την Κύπρο και το οποίο ουδείς μπορεί να αγνοήσει. Αρκετά σημεία είναι άμεσης προτεραιότητας, άλλα χρειάζεται να μπουν σε μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα ή άλλα να διαφοροποιηθούν με επιχειρήματα και πειθώ. Συνολικά όμως μπορούν να ενταχθούν σε ένα ισχυρό δίκτυο αλλαγών που είναι σε θέση να οδηγήσουν την Κύπρο σε μια διαφορετική αντιμετώπιση των εξελίξεων. Άλλωστε η Επιτροπή διαβουλεύεται με τα κράτη-μέλη και καταλήγει σε συστάσεις αφού προηγηθούν διαβουλεύσεις με τις κυβερνήσεις. Σήμερα η Κύπρος χρειάζεται να μελετήσει τις συστάσεις της ΕΕ με πιο αποφασιστικό τρόπο. Ο χρόνος είναι πιο πιεστικός, η κρίση έρχεται πιο απειλητική αφού η Ελλάδα παραμένει σε τροχιά μεγάλου ρίσκου. Η Κύπρος πλέον γνωρίζει με έναν πιο σαφή τρόπο τα δεδομένα.